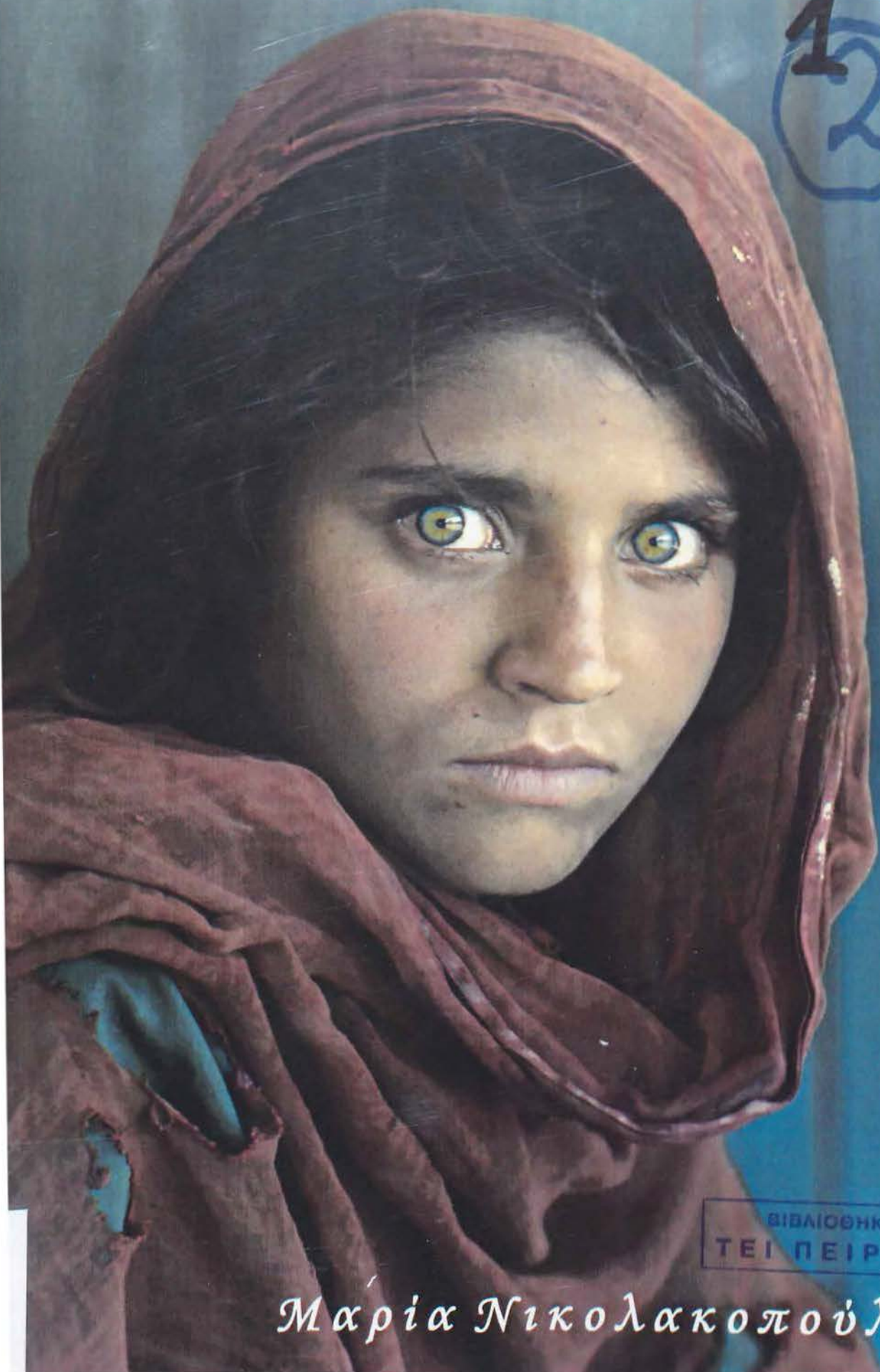

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τ.Ε.Φ.

12

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ

Μαρία Νικολακοπούλου

Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΠΕΤΣΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
«ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
Α.Μ.: 45

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
Δρ. ΜΟΙΡΑ ΠΟΛΥΞΕΝΗ
(Αναπληρώτρια Καθηγήτρια)

ΣΠΕΤΣΕΣ 2009

Περίληψη

Ανθρώπινα δικαιώματα είναι τα όσα επιτρέπεται να είναι, να κάνει ή να έχει κάποιος για να ζει με αξιοπρέπεια. Αποτελούν ένα από τα βασικά θεμέλια της κοινωνίας πάνω στα οποία πρέπει να στηρίζει κάθε κράτος την οικονομική, κοινωνική, και πολιτιστική του ανάπτυξη. Τα 30 άρθρα που συμφωνήθηκαν στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου 1948 μαζί με το κατάλληλο νομικό πλαίσιο αποτελούν τις βάσεις για την ισότητα, τον σεβασμό, την ελευθερία, την δικαιοσύνη και την αξιοπρέπεια μεταξύ όλων των ανθρώπων της γης.

Παρόλο όμως που σήμερα ο πολιτισμός μας εξελίσσεται ραγδαία, η τεχνολογική μας ανάπτυξη κάνει άλματα και η ζωή μας γίνεται καλύτερη, υπάρχουν αναρίθμητα θύματα διακρίσεων, συλλήψεων, φυλακίσεων, βίας, βασανισμών, δολοφονιών κ.τ.λ. Τα θύματα συνήθως είναι γυναίκες και παιδιά, που αποτελούν ομάδες υψηλού κινδύνου θυματοποίησης λόγω τις ευαίσθητης φύσης τους. Από την άλλη οι σκληροί νόμοι που εφαρμόζονται στο έπακρον από τις κυβερνήσεις, οι παραδόσεις, τα έθιμα και η θρησκεία διατηρούν τη βία σε όλες της τις μορφές.

Ενώ πολλές κυβερνήσεις έχουν επικυρώσει τις κυριότερες συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σπάνια αυτές εφαρμόζονται στους νόμους, μένουν δηλαδή στη θεωρία και δεν περνάνε στην πράξη. Η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί αμφισβήτηση του πολιτισμού και των ηθικών αξιών. Πως όμως μπορούν να μειωθούν και να εξαλειφθούν τέτοια φαινόμενα; Ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν για να καταπολεμηθούν οι διακρίσεις και η εκμετάλλευση εις βάρος των γυναικών και των παιδιών σε όλα τα επίπεδα;

Ο τουρισμός είναι μια από τις μεγαλύτερες και ραγδαία αναπτυσσόμενες βιομηχανίες του πλανήτη μας. Είναι ένα φαινόμενο που συντελεί στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση σε όποια περιοχή αναπτύσσεται. Ταυτόχρονα, συμβάλει στη διεθνή ειρήνη, στη διεθνή κατανόηση, στην ευημερία, στον παγκόσμιο σεβασμό, στην τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών χωρίς διακρίσεις στο φύλο, στη φυλή, στη γλώσσα και στη θρησκεία.

Από την άλλη, η τουριστική δραστηριότητα εμφανίζεται σχεδόν σε κάθε «γωνιά» του πλανήτη αλλά όχι πάντα με τις κατάλληλες προϋποθέσεις και με τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος και γενικά της κοινωνίας στην οποία αναπτύσσεται. Παράλληλα, η αναζήτηση νέων μορφών τουρισμού μπορεί να οδηγήσει σε λάθος επιλογές όπως για παράδειγμα ο σεξουαλικός τουρισμός, γι' αυτό είναι απαραίτητο το αίσθημα ευθύνης και σεβασμού από τις κυβερνήσεις, τους τουριστικούς φορείς (ξενοδοχεία, τουριστικά πρακτορεία, αεροπορικές εταιρείες κ.τ.λ.) και τους ίδιους τους τουρίστες προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η κύρια αρχή του τουρισμού πρέπει να είναι η ανάπτυξή του με βάση τον σεβασμό προς το περιβάλλον και τους ανθρώπους.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, πολλές φορές δημιουργούνται ερωτήματα σχετικά με την ηθική στον τουρισμό. Πως επιδρά ο τουρισμός στα ανθρώπινα δικαιώματα; Είναι ένας τρόπος βελτίωσης και εξάλειψής τους ή μήπως είναι συνένοχος στη διαιώνιση της εκμετάλλευσης και της κακομεταχείρισης των ανθρώπων; Πως αντιδρούν οι τουρίστες και ποια θα πρέπει να είναι η στάση τους απέναντι σε τέτοια φαινόμενα; Μπορούν να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση τους και από ποιους;

Overview

Human rights refer to the basic rights and freedoms to which all humans are entitled. Every human being is born free and equal in dignity and rights. On December 10, 1948 the United Nations General Assembly adopted the Universal Declaration of Human Rights which contains thirty articles detailing diverse rights such as civil and political rights (the right to life, freedom of expression, equality before the law), social, cultural and economic rights, the right to participate in culture, work and education. Even though today technology and our culture are evolving rapidly and our lives become better, there are countless discrimination victims, violence, tortures, murders etc. Victims are usually women and children who are considered a high risk group of victimization due to their sensitive nature. On the contrary, traditions, customs, religions and hard laws which are applied from governments keep the violence in all its forms.

Tourism is one of the largest and most rapidly growing industries of our world that contributes to economic, social and cultural upgrade in any developing region. At the same time, it contributes to international peace, international understanding, prosperity, world respect, human rights and freedoms without discrimination of gender, race, language and religion. In parallel, excessive tourism development can lead to degradation of the environment and society. Searching for new forms of tourism can lead to wrong choices, for instance sex tourism, thus it is necessary governments, tourism operators (hotels, travel agencies, airlines etc) and tourists to have accountability and respect to human rights. The main principle of tourism development should be based on respect and morality.

Πρόλογος

Στην πτυχιακή εργασία ήθελα να ασχοληθώ μ' ένα θέμα στο οποίο δεν είχαμε αναφερθεί σχεδόν καθόλου τα τέσσερα χρόνια που φοίτησα στη σχολή για να αποκτήσω περισσότερες γνώσεις γύρω απ' αυτό. Η παρούσα εργασία έγινε με γνώμονα τα ανθρώπινα δικαιώματα και γενικά τις σχέσεις που αναπτύσσονται στην κοινωνία, τις διακρίσεις που υφίστανται οι ευαίσθητες ομάδες ατόμων αλλά και πως αντιμετωπίζονται από τις κοινωνίες, τις κυβερνήσεις και τους νόμους. Λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος μου για τα παραπάνω προβλήματα ήθελα να διαπιστώσω τι ρόλο παίζει ο τουρισμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αν συμβάλλει θετικά στην καταπολέμηση όλων των μορφών βίας που μπορεί να αναπτυχθούν μέσα σε μια κοινωνία ή αν συντελεί στην καταπάτησή τους.

Στην πορεία της εργασίας προκλήθηκαν μικρά προβλήματα λόγω του ότι ο συνδυασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του τουρισμού δεν είναι συνηθισμένο θέμα στις πηγές και στην βιβλιογραφία γι' αυτό και έπρεπε να ερευνήσω το θέμα μεμονωμένα σε μηχανές αναζήτησης και βιβλία ώστε να διαπιστώσω πως μπορεί να επιδράσει ο τουρισμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και το αντίθετο. Κατά τη γνώμη μου ο τουρισμός και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αλληλένδετες έννοιες αφού για να αναπτύσσεται σωστός και υπεύθυνος τουρισμός πρέπει να μην καταπατούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και για να διατηρούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού από τους τουρίστες. Ο τουρισμός πρέπει να δρα ως «εργαλείο» για τα ανθρώπινα δικαιώματα, να συνεισφέρει σ' αυτά και όχι να τα παραβιάζει μέσω του σεξουαλικού τουρισμού, των άθλιων συνθηκών εργασίας στην τουριστική αγορά κ.ά.

Πίνακας Περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

1.1. Η Έννοια των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.....	9
1.2. Ιστορική Αναδρομή στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	10
1.3. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.....	12
1.4. Μορφές Παραβίασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.....	13
1.4.1. Ρατσισμός.....	14
1.4.2. Βία-Βασανιστήρια.....	15
1.4.3. Θανατική Ποινή.....	16
1.4.4. Trafficking.....	17
1.5. Αίτια που Συμβάλλουν στην Καταπάτηση των Δικαιωμάτων των Ανθρώπων και κυρίως των «Ευαίσθητων» Ομάδων.....	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

2.1. Εισαγωγή.....	24
2.2. Πράξεις Καταπάτησης των Γυναικείων Δικαιωμάτων.....	26
2.2.1. Βία-Δολοφονίες.....	27
2.2.2. Βιασμοί.....	29
2.2.3. Trafficking.....	30
2.2.4. Εξαναγκαστική Εργασία.....	31
2.2.5. Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Πορνεία.....	31
2.2.6. Ακρωτηριασμός Γεννητικών Οργάνων.....	32
2.3. Η Θρησκεία ως Παράγοντας Διακρίσεων.....	34

2.4. Οι Παραβιάσεις των Δικαιωμάτων των Γυναικών με Αριθμούς.....	38
2.5. Προσπάθειες Αναγνώρισης των Δικαιωμάτων του Γυναικείου Φύλου...	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

3.1. Εισαγωγή.....	42
3.2. Μορφές Βίας Κατά των Παιδιών.....	43
3.2.1. Σωματική Βία.....	43
3.2.2. Παιδεραστία-Σεξουαλική Παρενόχληση.....	44
3.2.3. Trafficking.....	46
3.2.4. Εξαναγκαστική Εργασία.....	47
3.2.5. Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Παιδική Πορνεία & Πορνογραφία...	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

4.1. Η Έννοια του Τουρισμού.....	53
4.2. Γενικά.....	53
4.3. Οι Επιδράσεις του Τουρισμού.....	55
4.4. Υπεύθυνος Τουρισμός.....	62
4.5. Σεξουαλικός Τουρισμός.....	64
4.6. Η Ηθική στον Τουρισμό.....	72
ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.....	78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	104
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	115

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

- 1.1. Η Έννοια των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- 1.2. Ιστορική Αναδρομή στα Ανθρώπινα Δικαιώματα
- 1.3. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- 1.4. Μορφές Παραβίασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
  - 1.4.1. Ρατσισμός
  - 1.4.2. Βία-Βασανιστήρια
  - 1.4.3. Θανατική Ποινή
  - 1.4.4. Trafficking
- 1.5. Αίτια που Συμβάλλουν στην Καταπάτηση των Δικαιωμάτων των Ανθρώπων και κυρίως των «Ευαίσθητων» Ομάδων

Τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι ούτε μια νέα ηθική, ούτε μια λαϊκή θρησκεία. Είναι πολύ περισσότερο από μια κοινή σε όλους τους ανθρώπους γλώσσα.

UNESCO

1.1. Η Έννοια των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ενυπάρχουν στη φύση μας, είναι έμφυτα και χωρίς αυτά δεν μπορούμε να ζήσουμε ως ανθρώπινα όντα. Οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα μας επιτρέπουν να αναπτύξουμε πλήρως και να χρησιμοποιήσουμε τις ανθρώπινες αρετές μας, τη νοημοσύνη μας, τα ταλέντα μας, τη συνείδησή μας και να ικανοποιήσουμε τις πνευματικές και άλλες ανάγκες μας. Αυτά βασίζονται πάνω στις αυξανόμενες απαιτήσεις της ανθρωπότητας για μια ζωή που η αξιοπρέπεια και η αξία κάθε ανθρώπου θα τυγχάνει σεβασμού και προστασίας. Η αποστέρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών δεν είναι μόνο μια προσωπική υπόθεση αφού δημιουργεί συνθήκες κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής, ενσπείροντας τη βία και τη σύγκρουση μέσα και μεταξύ κοινωνιών και εθνών.¹

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι στάση ζωής. Είναι ένας τρόπος αλληλεπίδρασης ανθρώπων, κρατών και λαών και μια απαραίτητη προϋπόθεση ειρήνης, ευημερίας και υγιούς ανάπτυξης της προσωπικότητας των ανθρώπων που συγκροτούν τις σύγχρονες κοινωνίες. Οι κοινωνίες που θα συγκροτούνται από ανθρώπους με μία τέτοια προσωπικότητα είναι οι κοινωνίες που θα έχουν μέλλον, αλλά και παρόν, που θα διακατέχεται από έννοιες όπως η ισότητα, η αλληλεγγύη, ο σεβασμός. Στις κοινωνίες αυτές τα ανθρώπινα δικαιώματα θα υφίστανται ως καταστατικός χάρτης. Η ενεργοποίηση των πολιτών για την εφαρμογή των διατάξεων της διεθνούς και εθνικής νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, προϋποθέτει την ουσιαστική κατανόηση, αποδοχή και διάδοση των αξιών που αυτά πρεσβεύουν. Στην κατεύθυνση αυτή είναι σημαντικές όλες οι πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την ενημέρωση-ευαισθητοποίηση των πολιτών, την

---

¹ *Human Rights*, (1998), στο <http://www.human-rights.cy.net/index10.html> πρόσβαση την 22/02/2008

εκπαίδευση και ενδυνάμωση επαγγελματιών που απασχολούνται με την μόρφωση και διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς.²

Η αναγνώριση της έμφυτης αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης κοινωνίας, αποτελεί τη βάση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο. (Περράκης, 1999:19).

Τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να αποτελέσουν το σκελετό της ανάπτυξης και της εξέλιξης των κοινωνιών μας. Σ' ένα μεγάλο μέρος τους όμως οι δεσμεύσεις και οι υποχρεώσεις παραμένουν σε θεωρητικό επίπεδο, η συχνή παραβίασή τους δεν συναντά την αναμενόμενη αντίδραση από το κράτος και έτσι αποδεικνύεται η ανικανότητά του να τα προσταπαστεί επαρκώς.³

1.2. Ιστορική Αναδρομή στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τα δικαιώματα του ανθρώπου αποτελούν βασικό στοιχείο της μεταπολεμικής διεθνούς έννομης τάξης. Όρος καθημερινής χρήσης για τις εργασίες διεθνών οργανισμών, τις δραστηριότητες μη κυβερνητικών οργανώσεων και της πολιτικής κυβερνήσεων. Εκφράζει την ιδεολογία, τη διεκδίκηση, το θετικό δίκαιο, ένα βαρόμετρο δημοκρατίας και κράτος δικαίου. Τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν στοχεύουν παρά τις σχέσεις του ατόμου με το κράτος. Μόνιμος δε αντικειμενικός σκοπός παραμένει, μέσα στο πλέγμα αυτών των σχέσεων, η προστασία του ανθρώπου, της αξίας και της προσωπικότητας του ανθρώπου. (Περράκης, 1998:13).

---

² Αναπηρία τώρα, (2007), Παγκόσμια ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. *Disabled.gr*, Δευτέρα, 10 Δεκεμβρίου, στο <http://www.disabled.gr/lib/?p=14649> πρόσβαση την 22/02/2008

³ Αναπηρία τώρα, (2007), Παγκόσμια ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. *Disabled.gr*, Δευτέρα, 10 Δεκεμβρίου, στο <http://www.disabled.gr/lib/?p=14649> πρόσβαση την 22/02/2008

Η έννοια «δικαιώματα του ανθρώπου», γεννήθηκε στη Δυτική Ευρώπη των 18^ο αιώνα και προέρχεται από μια πολυκύμαντη φιλοσοφική, πολιτική και κοινωνική εξέλιξη. Η εννοιολογική αφετηρία των δικαιωμάτων του ανθρώπου ανευρίσκεται στις ελληνικές πραγματοποιήσεις της κλασικής αρχαιότητας. Η ισονομία, η ισοτιμία και η ισηγορία των ελεύθερων πολιτών στις ελληνικές πόλεις αποτέλεσαν ενδεικτικές υλοποιήσεις της αρχαίας πολιτικής φιλοσοφίας, ενώ οι στωικοί φιλόσοφοι ανήγαγαν τα φυσικά δικαιώματα σε πολυσήμαντη θεωρία, που έμελλε να επηρεάσει την πολιτική και νομική σκέψη μέχρι τις μέρες μας. Ο χριστιανισμός και κάποιες άλλες θρησκείες επηρέασαν σημαντικά την ιστορική πορεία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στο πέρασμα των αιώνων γνώρισε σημαντικούς σταθμούς της φιλοσοφικής και πολιτικής σκέψης, που σημειοδοτούν την εξελικτική «κύηση» των δικαιωμάτων του ανθρώπου. (Περράκης, 1998:15).

Το 18^ο αιώνα στη Βόρειο Αμερική εμφανίζονται κορυφαίες εξάρσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Διακήρυξη του Συνεδρίου της Φιλαδέλφειας, στις 14 Οκτωβρίου 1774, η Διακήρυξη της Virginia στις 11 Ιουνίου 1776, η Διακήρυξη της αμερικανικής ανεξαρτησίας στις 4 Ιουλίου 1776 και άλλες δέκα τροποποιήσεις του 1791 στο αμερικανικό σύνταγμα του 1787, όπου διακηρύσσονται το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία (λόγου, τύπου, θρησκείας κ.τ.λ.), στην ασφάλεια, στην ιδιωτική ιδιοκτησία, στην αναζήτηση της επιτυχίας, στο δικαίωμα για νόμιμη και δημόσια δίκη κλπ. Έπειτα, στην Ευρώπη, η γαλλική αστική επανάσταση του 1789 δημιούργησε τη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, το χάρτη θεμελιωδών ελευθεριών και αναπαλλοτρίωτων και φυσικών δικαιωμάτων του ανθρώπου με οικουμενικές διαστάσεις και τα γαλλικά συντάγματα του 1791, του 1793 και του 1795. Στο επαναστατικό κείμενο του 1789 διακηρύσσονται ως απαράγραπτα φυσικά δικαιώματα η προσωπική ελευθερία και η ασφάλεια, η

αντίσταση στην καταπίεση, η ιδιοκτησία, ενώ απαριθμείται μια σειρά από άλλες θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη. (Περράκης, 1998:16).

1.3. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, να καταβάλλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών, και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.⁴ Η πρώτη πρόταση της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δηλώνει ότι, ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια "αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο".⁵

Η Διακήρυξη υιοθετήθηκε σε ένα ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948 περιγράφοντας την άποψή τους για τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Το προσχέδιο γράφτηκε από τον John Peters Humphrey από τον Καναδά, με τη βοήθεια της Eleanor

⁴ Βικιθήκη, *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. 10 Δεκεμβρίου 1948.

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, πρόσβαση την 22/02/2008 στο

<http://el.wikisource.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1>

⁵ *Human Rights*, (1998), στο <http://www.human-rights.cy.net/index10.html> πρόσβαση την 22/02/2008

Roosevelt από τις ΗΠΑ, του Rene Cassin από τη Γαλλία και άλλων. Τα κράτη-μέλη που υπέγραψαν την Οικουμενική Διακήρυξη κατέληξαν σε 30 άρθρα.⁶

Αυτά τα άρθρα είναι η βάση για την τήρηση και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αφού αναλύουν επακριβώς τα δικαιώματα που έχει ο κάθε άνθρωπος ανεξαρτήτου χρώματος, φυλής, φύλου, γλώσσας, θρησκείας ή οποιασδήποτε άλλης πεποίθησης ή κατάστασης. Μέλημά τους είναι η ισότητα, ο σεβασμός, η ελευθερία και η αξιοπρέπεια. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στη ζωή, πρέπει να προστατεύεται από τους νόμους χωρίς διακρίσεις και δεν επιτρέπεται να υφίσταται κανένα είδος εκμετάλλευσης, βίας, βασανιστηρίου και κακομεταχείρισης. Όλα τα άρθρα παρατίθενται στο παράρτημα, στο τέλος τις εργασίας.⁷

1.4. Μορφές Παραβίασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Υπάρχουν αναρίθμητα γεγονότα καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Από τα πιο αναίμακτα στα πιο βάνουσα και αποτρόπαια. Τα θύματα δεν έχουν ούτε φύλο ούτε ηλικία αλλά είναι γεγονός, όπως θα δούμε και παρακάτω, ότι οι γυναίκες και τα παιδιά είναι οι πρώτοι στη λίστα. Υπάρχουν πολλές μορφές παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που

---

⁶ Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, πρόσβαση την 22/02/2008 στο http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7_%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD

⁷ Βικιθήκη, *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. 10 Δεκεμβρίου 1948. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, πρόσβαση την 22/02/2008 στο http://el.wikisource.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B1_%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1_%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1

εμφανίζονται ακόμα και στις πιο αναπτυγμένες (κοινωνικά, τεχνολογικά, πολιτιστικά κ.τ.λ.) χώρες του κόσμου. Είναι βέβαια πιο σύνθητες φαινόμενα σε ηπείρους όπου πλήττονται από φτώχεια, ανεργία, έλλειψη παιδείας και χαμηλό βιοτικό επίπεδο γενικότερα, όπως η Ασία και η Αφρική. Μερικές από αυτές αναλύονται παρακάτω και είναι : ο ρατσισμός, η θανατική ποινή, η βία, τα βασανιστήρια, το trafficking κ.ά.

1.4.1. Ρατσισμός

Ο ρατσισμός είναι το δόγμα που αναπτύσσεται σε σχέση με συγκεκριμένα γνωρίσματα (εθνικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά κ.λπ.) προκειμένου ν' αναγάγει μια κοινωνική, φυλετική ή θρησκευτική ομάδα, ως υπέρτερη άλλων. Το πιο συνηθισμένο είδος ρατσισμού είναι ο φυλετικός ρατσισμός. Οι ρατσιστές πιστεύουν σε βιολογικές διαφορές μεταξύ των φυλών βάσει των οποίων τις προσδιορίζουν σε ανώτερες και κατώτερες. Ο ρατσισμός θεωρείται παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου στην ισότητα στους τομείς της εργασίας, της πολιτικής, της οικονομίας και άλλων παραγόντων της καθημερινότητας.⁸ Τα ανθρώπινα δικαιώματα όμως ανήκουν σε όλους, καμία διάκριση φύλου, φυλής, γλώσσας, χρώματος, θρησκείας, πολιτικών ή οποιοσδήποτε άλλων πεποιθήσεων και ιδεών, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής και ηλικίας.⁹

---

⁸ Ηλεκτρονική εγκυκλοπαιδεία Wikipedia, λήμμα *Ρατσισμός*, στο <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> πρόσβαση την 19/01/2009

⁹Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://itee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

1.4.2. Βία-Βασανιστήρια

Η βία και συγκεκριμένα η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα συχνό παγκόσμιο φαινόμενο. Οι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτό περιλαμβάνουν κράτη τα οποία θεωρούν ότι η ενδοοικογενειακή βία ανήκει στην «ιδιωτική σφαίρα», την έλλειψη νομικών διατάξεων σε μερικά κράτη που να απαγορεύουν ή ποινικοποιούν συγκεκριμένα την ενδοοικογενειακή βία, την έλλειψη ειδικευμένων αστυνομικών μονάδων και κατάρτισης, τις ανεπαρκείς διατάξεις για την παροχή προστασίας στα θύματα και τις αποφάσεις δικαστηρίων που δεν αντικατόπτριζαν πάντα τη βαρύτητα των αδικημάτων αυτού του είδους.¹⁰

Η μυστική κράτηση και η ατιμωρησία των αστυνομικών και στρατιωτικών δυνάμεων σε πολλές χώρες που ευθύνονται για τις κακοποιήσεις, ευνοούν τη χρήση βίας και βασανιστηρίων που συχνά οδηγούν στο θάνατο. Τα βασανιστήρια είναι παράνομα και ηθικά κατακριτέα. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή και δεν πρέπει να υποβάλλεται κανένας σε βασανιστήρια ή σε σκληρή, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Στην Τουρκία η αίθουσα βασανιστηρίων μοιάζει να είναι υποχρεωτικό πέρασμα για τους φυλακισμένους από το οποίο δεν εξαιρούν ούτε τα παιδιά. Στο Ιράκ έχουν αναχθεί σε πραγματικό θεσμό. Δεν εξαιρούνται ούτε τα μωρά αφού κρατούνται σε κελί δίπλα από αυτό της μητέρας τους ή του πατέρα τους και στερούνται το γάλα τους ή την τροφή τους με σκοπό οι γονείς να αναγκαστούν να ομολογήσουν.¹¹⁻¹²

¹⁰ Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας*, ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/eur.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

¹¹ Εδιάρουλου, Ρ., (2007), *Θανατική Ποινή: Πράξη Συμμόρφωσης Ή Πράξη Εγκληματική*. ε.ΜΜΕ.ίς, 4^ο τεύχος, Ιανουάριος, στο <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/issues/04/4maties1.html> πρόσβαση την 27/11/2008

1.4.3. Θανατική Ποινή

Η θανατική ποινή είναι μια υπέρτατη μορφή σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής τιμωρίας, η οποία είναι αποδεδειγμένα αναποτελεσματική στη μείωση της εγκληματικότητας γιατί αποτελεί η ίδια έγκλημα. Διαιωνίζει ένα κλίμα βίας μέσα στο οποίο ποτέ δεν μπορεί να επιτευχθεί πραγματική δικαιοσύνη. Αποτελεί υπέρβαση των ανθρωπίνων ορίων και είναι η μόνη ποινή η οποία μετά την εκτέλεσή της δεν μπορεί πλέον να ανακληθεί ή να μετατραπεί.¹³⁻¹⁴

Σε κάποιες χώρες εκτελούνται ακόμα και ανήλικοι παραβάτες. Στο Πακιστάν και στις Φιλιππίνες, παιδιά κρατούνται σε φυλακές ενηλίκων και καταδικάζονται σε θάνατο, αντικατοπτρίζοντας έτσι την αποτυχία των κυβερνήσεων να θέσουν σε εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο τους νόμους που απαγορεύουν την επιβολή της θανατικής ποινής σε παιδιά.¹⁵

Η διατήρηση ή η κατάργησή της εξακολουθεί να διχάζει και να προκαλεί έντονους προβληματισμούς. Οι υποστηρικτές της θανατικής ποινής επισημαίνουν τη μεγάλη έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας στην εποχή μας και την ανικανότητα του σωφρονιστικού συστήματος να την περιορίσει. Έτσι, αρκετοί είναι αυτοί που πιστεύουν ότι όταν το έγκλημα είναι αποτρόπαιο, η θανατική ποινή πρέπει να εφαρμόζεται για παραδειγματισμό

---

¹² Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://ltee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

¹³ Gravity & the wind, (2007), *Η θανατική ποινή είναι κι αυτή φόνος*, στο http://gravityandthewind.blogspot.com/2007/10/blog-post_10.html πρόσβαση την 27/11/2008

¹⁴ Geocities, *Θανατική Ποινή: διατήρηση ή κατάργηση*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.geocities.com/nikosas2002/THANATIKHPOINH.htm>

¹⁵ Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, ΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ*, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, πρόσβαση την 22/02/2008 στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/asa.htm>

και συμμόρφωση αφού η συχνότητα τέτοιων εγκλημάτων έχει αυξηθεί κατακόρυφα και δεν υπάρχει αποτελεσματική επιβολή και έκτιση των ποινών από τους εγκληματίες.¹⁶

Σήμερα εξακολουθούν να διατηρούν στη νομοθεσία τους και να εφαρμόζουν τη θανατική ποινή 59 χώρες (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ιαπωνία, Ιράν, Κίνα, Βόρεια Κορέα, Λευκορωσία, Σαουδική Αραβία, Σομαλία κ.ά.).¹⁷

1.4.4. Trafficking

Το trafficking (εμπορία ανθρώπων) είναι μια σύγχρονη μορφή δουλείας που μαστίζει τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο τον πλανήτη. Εμπορία ανθρώπων σημαίνει τη συλλογή, τη μεταφορά, την υπόθαλψη ανθρώπων μέσω απειλής ή χρήση βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, εξαπάτησης, κατάχρηση δύναμης, ή λήψης χρημάτων με σκοπό τη συγκατάθεση ενός ατόμου ώστε να ασκήσει εξουσία πάνω σε έναν άλλον άνθρωπο με σκοπό την εκμετάλλευση.¹⁸ Κάθε δύο χρόνια πάνω από 2 εκατ. άνθρωποι, παγκοσμίως, κυρίως γυναίκες και παιδιά, πέφτουν θύματα του trafficking εκ των οποίων οι 375.000 είναι από την Ασία. Γυναίκες, κορίτσια και αγόρια, εξαναγκάζονται ή εξαπατώνται να περάσουν τα σύνορα και έρχονται αντιμέτωποι με εξαναγκαστική εργασία, σεξουαλική εκμετάλλευση, σκλαβιά κ.τ.λ. Έρευνες έχουν δείξει ότι η βασική αιτία trafficking είναι η βία στο

¹⁶ Geocities, *Θανατική Ποινή : διατήρηση ή κατάργηση*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.geocities.com/nikosas2002/THANATIKHPOINH.htm>

¹⁷ Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Θανατική ποινή στον κόσμο*, στο http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD_%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF πρόσβαση την 22/02/2008

¹⁸ Ομπρέλα, *Εμπορία ανθρώπων - Trafficking*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο http://www.obrela.gr/ekstrateia_trafficking.htm

σπίτι. Το εμπόριο ανθρώπων έχει αποδειχθεί ότι είναι η τρίτη πιο επικερδής, παράνομη, διεθνής εμπορία μετά τα ναρκωτικά και τα όπλα.¹⁹

1.5. Αίτια που Συμβάλλουν στην Καταπάτηση των Δικαιωμάτων των Ανθρώπων και κυρίως των «Ευαίσθητων» Ομάδων

Σύμφωνα με ορισμένες πηγές, οι αναπτυσσόμενες χώρες δαπανούν περίπου 22 δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο για όπλα ενώ, με 10 δισεκατομμύρια δολάρια τον χρόνο θα επιτύγχαναν πρωτοβάθμια εκπαίδευση για όλους. Αυτές οι στατιστικές υποκρύπτουν ένα τεράστιο σκάνδαλο: την αποτυχημένη υπόσχεση της καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας και την αντιμετώπιση της κατάφωρης οικονομικής και κοινωνικής αδικίας. Οι φτωχοί και οι περιθωριοποιημένοι είναι αυτοί που συνηθέστερα στερούνται τη δικαιοσύνη και που θα ωφελούνταν περισσότερο από τη δίκαιη εφαρμογή του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, παρ' ότι γίνεται όλο και περισσότερος λόγος για το αδιαίρετο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην πραγματικότητα τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα αμελούνται, υποβιβάζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεν είναι απλή σύμπτωση ότι, στον πόλεμο του Ιράκ, φαίνεται ότι δόθηκε περισσότερη προσοχή στην προστασία των πετρελαιοπηγών απ' ότι στην προστασία των νοσοκομείων.²⁰

Στατιστικές, που θα δούμε παρακάτω, δείχνουν ότι οι γυναίκες και τα παιδιά είναι οι πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες γι' αυτό και «πέφτουν» εύκολα θύματα εκμετάλλευσης από πολλούς επιτήδειους. Σημαντικό ρόλο στην

¹⁹ ActionAid Ελλάς, (2006), *8 Μαρτίου-Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας*, στο <http://www.actionaid-news.com/newsletters/issue0603-women/index.html> πρόσβαση την 27/10/2008

²⁰ Αϊρίν Χ., (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας. Γιατί έχουν σημασία τα ανθρώπινα δικαιώματα. Διεθνής Αμνηστία*, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/preface.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

εύκολη θυματοποίησής τους παίζουν η φτώχεια, η έλλειψη εκπαίδευσης, η ανεργία και η έλλειψη ιατρικής περίθαλψης που πλήττουν σε μεγάλο βαθμό κάποιες χώρες.

Οι συνθήκες καταπίεσης, η έλλειψη ευκαιριών και η απουσία της φωνής των γυναικών, καθώς και οι νόμοι που παρεμποδίζουν τα δικαιώματά τους είναι οι δύο όψεις των διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες. Ο συνδυασμός αυτών των απαγορευτικών παραγόντων ευθύνεται για το γεγονός ότι το 70% του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες έσχατης φτώχειας είναι γυναίκες, ότι οι γυναίκες στις φτωχές χώρες κατέχουν παγκοσμίως μόνο το 1% των τίτλων ιδιοκτησίας και ότι δύο στα τρία παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο είναι κορίτσια.²¹

☞ Φτώχεια

Η φτώχεια δεν είναι απλά η έλλειψη εισοδήματος. Είναι η άρνηση στην πρόσβαση σε πόρους, σε δεξιότητες, σε προσωπική ασφάλεια και στην εξουσία, απαραίτητα στοιχεία για το ανθρώπινο δικαίωμα να ζει κανείς με αξιοπρέπεια.²² Οι γυναίκες και τα κορίτσια βιώνουν τη φτώχεια με πολύ διαφορετικό τρόπο από ότι οι άντρες και τα αγόρια. Εκτός από την έλλειψη τροφής, καθαρού νερού, στέγης ή δουλειάς οι γυναίκες υποφέρουν λόγω του φύλου τους καθημερινά από αδικίες και διακρίσεις. Οι διακρίσεις αυτές

²¹ Αρμπούρ, Λ. (2008), ΙΣΟΤΗΤΑ Διακρίσεις χαμηλής έντασης κατά των γυναικών. *Μακεδονία*, 5 Μαΐου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=16807>

²² Διεθνής Αμνηστία, (2007), Η φτώχεια παραβιάζει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, *netrino.gr*, 16 Οκτωβρίου, στο http://www.netrino.gr/reloaded/blog-post.php?bp_id=809 πρόσβαση την 22/02/2008

οφείλονται στη φτώχεια αλλά και τη διαιωνίζουν δημιουργώντας για τις γυναίκες του αναπτυσσόμενου κόσμου έναν φαύλο κύκλο φτώχειας.²³

⇒ Έλλειψη Εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση είναι η βάση πάνω στην οποία πρέπει να γίνει πράξη η ισότητα των δύο φύλων. Οι εγγράμματες γυναίκες έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφόρηση και μπορούν να διασφαλίσουν καλύτερα τα συμφέροντα της οικογένειάς τους. Δυστυχώς, σήμερα, τα κορίτσια στις φτωχές χώρες στερούνται του δικαιώματος μόρφωσης σε αντίθεση με τους αδερφούς τους. Ο αναλφαβητισμός μεταξύ των γυναικών στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες είναι 25% μεγαλύτερος απ' ό τι στους άντρες. Τα 2/3 των αναλφάβητων ενηλίκων στον κόσμο είναι γυναίκες. Η βία ή ο φόβος της βίας είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο τα κορίτσια δεν λαμβάνουν εκπαίδευση.²⁴

⇒ Ανεργία

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα στατιστικά στοιχεία λένε ότι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία των σχεδόν 18 εκ ανέργων. Αυτή τη στιγμή απασχολούνται 25 εκ γυναίκες λιγότερες στην Ε.Ε. από ότι άντρες. Αμείβονται 10% ως 30% λιγότερο από τους άνδρες, ενώ οι άτυπες μορφές εργασίας κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος ανάμεσα στις γυναίκες αφήνοντάς τες χωρίς κοινωνική προστασία και ασφάλιση.²⁵ Η εργασία εξασφαλίζει τα μέσα βιοπορισμού, την κοινωνική ασφάλιση, καθώς και τις δυνατότητες

²³ Actionaid, Τα δικαιώματα των γυναικών, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://demo47.development.atcom.gr/?pname=RightsWomen&la=1>

²⁴ ActionAid Ελλάς, (2006), 8 Μαρτίου-Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας, στο <http://www.actionaid-news.com/newsletters/issue0603-women/index.html> πρόσβαση την 27/10/2008

²⁵ Χαραλάμπους, Σ. (2002), Τα γυναικεία δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα. *Ekloges.com.cy*, στο http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=3615&page=2 πρόσβαση την 27/11/2008

επαγγελματικής ανέλιξης και κοινωνικής αναγνώρισης γι' αυτό και αποτελεί σημαντικό δικαίωμα για τις γυναίκες.²⁶

⇒ Έλλειψη ιατρικής περίθαλψης

Κάθε λεπτό της ημέρας μια γυναίκα χάνει την ζωή της την ώρα του τοκετού λόγω έλλειψης της αναγκαίας ιατρικής φροντίδας.²⁷ Επιπλέον, η ασθένεια που μαστίζει κυρίως τις τρίτες χώρες, το AIDS, απαιτεί πρόληψη αλλά και παροχή φαρμάκων, οι οποίες δεν υπάρχουν στον επιθυμητό βαθμό. Το AIDS αυξάνει την ανισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, κυρίως στις φτωχές οικογένειες. Όταν κάποιο μέλος της οικογένειας είναι άρρωστο, οι γυναίκες αναλαμβάνουν περισσότερες υποχρεώσεις και τα κορίτσια δεν πηγαίνουν σχολείο προκειμένου να βοηθήσουν στη φροντίδα του. Οι γυναίκες είναι 2 έως 4 φορές πιθανότερο να κολλήσουν απ' ότι οι άντρες. Ωστόσο ο σημαντικότερος λόγος είναι ότι πέφτουν θύματα μη επιθυμητής επαφής.

Είναι γυναίκες:

- Το 51% των ανθρώπων που πάσχουν από AIDS
- Πάνω από το 60% των νέων 15-24 χρονών που είναι θετικοί στον ιό HIV
- Το 55% των 16.000 νέων κρουσμάτων
- Το 30% των νέων κρουσμάτων AIDS σε ενήλικες στη ΝΑ Ασία και το 50% των φορέων του AIDS στην Ταϊλάνδη.²⁸

²⁶ Παναρέτου, Σ. *Η ισότητα των φύλων σήμερα - αύριο*. Παγκόσμια Πορεία Γυναικών, στο http://www.poreiaagynaikon.gr/idrytiko/idr_3.htm πρόσβαση την 27/10/2008

²⁷ Actionaid, *Τα δικαιώματα των γυναικών*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://demo47.development.atcom.gr/?pname=RightsWomen&la=1>

²⁸ ActionAid Ελλάς, (2006), *8 Μαρτίου-Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας*, στο <http://www.actionaid-news.com/newsletters/issue0603-women/index.html> πρόσβαση την 27/10/2008

Κεφάλαιο 2

Η Καταπάτηση των Δικαιωμάτων των Γυναικών

Κεφάλαιο 2

Η Καταπάτηση των Δικαιωμάτων των Γυναικών

- 2.1. Εισαγωγή
- 2.2. Πράξεις Καταπάτησης των Γυναικείων Δικαιωμάτων
  - 2.2.1. Βία-Δολοφονίες
  - 2.2.2. Βιασμοί
  - 2.2.3. Trafficking
  - 2.2.4. Εξαναγκαστική Εργασία
  - 2.2.5. Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Πορνεία
  - 2.2.6. Ακρωτηριασμός Γεννητικών Οργάνων
- 2.3. Η Θρησκεία ως Παράγοντας Διακρίσεων
- 2.4. Οι Παραβιάσεις των Δικαιωμάτων των Γυναικών με Αριθμούς
- 2.5. Προσπάθειες Αναγνώρισης των Δικαιωμάτων του Γυναικείου Φύλου

Δικαίωμα δεν είναι κάτι που σου δίνει κάποιος, αλλά κάτι που κανείς δε μπορεί να σου πάρει...

Ramsey Clark

2.1. Εισαγωγή

Οι γυναίκες από τη στιγμή που γεννιούνται βιώνουν σημαντικές διακρίσεις. Οι διακρίσεις κατά των γυναικών παραβιάζουν τις αρχές της ισότητας των δικαιωμάτων και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Παρεμποδίζεται η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της χώρας τους. Αυτό αποτελεί εμπόδιο για την αύξηση της ευημερίας της κοινωνίας και της οικογένειας και εμποδίζει τις γυναίκες να υπηρετήσουν τη χώρα τους και την ανθρωπότητα. Οι γυναίκες έχουν ελάχιστο δικαίωμα στη διατροφή, την ιατρική περίθαλψη, τη μόρφωση, την εκπαίδευση καθώς και στις δυνατότητες εργασίας και στην ικανοποίηση άλλων αναγκών.²⁹ Διακρίσεις κατά των γυναικών παρατηρούνται όχι μόνο σε τρίτες και υποανάπτυκτες χώρες του κόσμου αλλά και σε χώρες που έχουν ήδη αναπτυχθεί τεχνολογικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, οικονομικά κτλ. Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται οι γυναίκες τόσο από κυβερνήσεις όσο και από ιδιώτες είναι ανεξέλεγκτες, κυρίως επειδή παραμένουν κρυφές.³⁰

➤ Διάκριση φύλων

Ένα τρανταχτό παράδειγμα άνισης συμπεριφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών ήταν πριν από κάποια χρόνια κατά την διάρκεια της απογραφής του πληθυσμού της Ινδίας. Ο αριθμός που προέκυψε ήταν λανθασμένος γιατί στην ερώτηση «Πόσα παιδιά έχετε;» πολλοί είχαν δηλώσει μόνο τον αριθμό των γιων τους γιατί «παιδί» στην Ινδία νοείται μόνο το αγόρι ενώ τα κορίτσια

²⁹ Giblain, P., Κέντρο Πληροφοριών του ΟΗΕ, (1980), Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών. *Ekloges.com.cy*, 17 Μαρτίου, στο http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?tt=article&a_id=1599 πρόσβαση την 27/11/2008

³⁰ Κατρανίου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://1tee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

είναι μάλλον κατάρα εφόσον απαιτείται προίκα για να παντρευτούν. Η Ινδία είναι από τις λίγες χώρες όπου ο αριθμός των ανδρών ξεπερνά εκείνο των γυναικών. Γιατί στην αγροτική Ινδία και Κίνα όταν ένα νεογέννητο κοριτσάκι βρεθεί πνιγμένο ή καμένο όλοι κάνουν ότι δεν πρόσεξαν τίποτε και δεν ειδοποιούν την αστυνομία. Το κορίτσι είναι ανεπιθύμητο μωρό ενώ ένα αγόρι είναι καλοδεχούμενο, όχι μόνο γιατί θα αυξήσει τα εισοδήματα της οικογένειας με τον γάμο του αλλά και γιατί θα εξασφαλίσει τη μετενσάρκωση των γονιών του. Στην Ινδία γεννιούνται περίπου 15 εκατομμύρια κοριτσάκια τον χρόνο αλλά τα πέντε εκατομμύρια από αυτά δεν προλαβαίνουν να γίνουν 15 ετών. Το ένα τρίτο πεθαίνει προτού κλείσει ένα έτος. Είναι σύνηθες επίσης στα κορίτσια να δίνεται λιγότερο φαγητό από τα αγόρια.³¹

➤ Πολιτικά δικαιώματα

Οι γυναίκες στερούνταν κάθε νομικό και πολιτικό δικαίωμα. Στα μέσα του 19ου αιώνα, πρώτα στην Αμερική και ύστερα στην Ευρώπη, κάνει την εμφάνισή του το κίνημα του φεμινισμού από γυναίκες της κυρίαρχης αστικής τάξης, διεκδικώντας δυο βασικά αιτήματα: Το δικαίωμα της ψήφου και το δικαίωμα στη μόρφωση. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης ιδρύθηκαν γυναικείοι σύλλογοι και ενώσεις, εκδόθηκαν γυναικείες εφημερίδες και περιοδικά. Στην ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος εμφανίστηκαν δυο παράλληλα ρεύματα: το ένα με άξονα τη διεκδίκηση της ψήφου και το άλλο με άξονα την οικογενειακή νομοθεσία και τα δικαιώματα στην εκπαίδευση και τη μισθωτή εργασία.³² Από τις αρχές του 20ού αιώνα άρχισε σταδιακά η επίσημη

³¹ Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δις. γυναίκες θα γιορτάσουν νηστικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, στο <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75> πρόσβαση την 27/10/2008

³² Αγκαβανάκη, Α. (2007), Νομοθετικές αλλαγές στα δικαιώματα της γυναίκας, *Ριζοσπάστης*, Κυριακή, 9 Σεπτέμβρη, 1^η έκδοση, στο <http://www1.rizospastis.gr/story.do?id=4194347&publDate=9/9/2007> πρόσβαση την 27/11/2008

αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου για τις γυναίκες (στην Ελλάδα καθιερώθηκε επίσημα το 1952).³³ Σε κάποιες χώρες όμως ακόμα και σήμερα, οι γυναίκες εμποδίζονται να ασκήσουν τα πολιτικά δικαιώματά τους όπως σε απομακρυσμένες περιοχές του Πακιστάν. Το 1997, ένα μήνα πριν από τις τελευταίες εκλογές, τα συμβούλια πολλών χωριών αποφάσισαν ότι θα έκαιγαν το σπίτι όποιου επέτρεπε στα θηλυκά μέλη της οικογένειας του να ψηφίσουν, γιατί «η ψήφος των γυναικών είναι αντισλαμική και πηγαίνει κόντρα στις παραδόσεις μας». Ως αποτέλεσμα, ελάχιστες γυναίκες των περιοχών αυτών τόλμησαν να πλησιάσουν την κάλπη.³⁴

2.2. Πράξεις Καταπάτησης των Γυναικείων Δικαιωμάτων

Σε πολλές χώρες η αδιαφορία, η απάθεια και η ατιμωρησία επιτρέπουν να υφίστανται και να διαιωνίζεται η βία ενάντια σε εκατομμύρια γυναίκες. Ο όρος «βία κατά των γυναικών» περιλαμβάνει κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βλάβη (ξυλοδαρμούς από τους συντρόφους τους, φόνους στο όνομα της τιμής, ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, βιασμούς κ.ά.), στέρηση της ελευθερίας τους στο ιδιωτικό ή στο δημόσιο πεδίο κ.τ.λ. Είναι συνέπεια των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, που οδήγησε στην κυριαρχία και την διάκριση των ανδρών σε βάρος των γυναικών. Χάρη στις προσπάθειες των γυναικείων οργανώσεων, υπάρχουν πλέον διεθνείς συνθήκες και μηχανισμοί, νόμοι και πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί για την

³³ Ριζοσπάστης, (2002), *Η γυναικεία ψήφος έχει τη δική της ιστορία*. Κυριακή, 10 Φεβρουαρίου, στο <http://www1.rizospastis.gr/story.do?id=1141976&publDate=10/2/2002> πρόσβαση την 27/11/2008

³⁴ Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δισ. γυναίκες θα γιορτάσουν νηστικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, στο <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75> πρόσβαση την 27/10/2008

προστασία των γυναικών, αλλά ακόμα υπολείπονται πολύ από το αναγκαίο.³⁵⁻

36

Μία βασική πτυχή της έλλειψης νομικής κατοχύρωσης για τα δικαιώματα των γυναικών είναι οι περιορισμοί στην απόκτηση ή στη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Πολλά κράτη επίσης εξακολουθούν να παρέχουν την εθνικότητα και την υπηκοότητα των παιδιών αποκλειστικά μέσω της πατρικής γραμμής. Σε ορισμένα κράτη η ελευθερία μετακίνησης των γυναικών παρεμποδίζεται από νόμους που απαιτούν τη συνοδεία άνδρα. Η έλλειψη νομικής προστασίας ή η αδυναμία επιβολής του νόμου επιτρέπει συχνά να μένει ατιμώρητη η βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών.³⁷

2.2.1. Βία-Δολοφονίες

Σε κάποια σημεία του πλανήτη η βία διατηρείται και επιβάλλεται από τη θρησκεία ως μέσο τήρησης του νόμου. Η σωματική βία εγκρίνεται συνήθως από φανατισμένους υπήκοους. Στη Σαουδική Αραβία και σε άλλες χώρες του Περσικού Κόλπου η άσκηση βίας κατά των γυναικών είναι καθημερινό φαινόμενο. Το άγριο μαστίγωμα νεαρών γυναικών γίνεται ακόμα και παρουσία γυναικών αστυνομικών που κρατούν τα χέρια των κοριτσιών που μαστιγώνουν οι άνδρες συνάδελφοί τους. Η ισλαμική «δικαιοσύνη» καταδικάζει

³⁵ Αϊρίν Χ., (2005), Ετήσια Έκθεση 2005 της Διεθνούς Αμνηστίας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι μόνο μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση, είναι μια προδομένη υπόσχεση. *Διεθνής Αμνηστία*, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2005/preface.htm> πρόσβαση την 21/01/2009

³⁶ ActionAid Ελλάς, (2006), *8 Μαρτίου-Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας*, στο <http://www.actionaid-news.com/newsletters/issue0603-women/index.html> πρόσβαση την 27/10/2008

³⁷ Αρμπούρ, Λ. (2008) ΙΣΟΤΗΤΑ Διακρίσεις χαμηλής έντασης κατά των γυναικών. *Μακεδονία*, 5 Μαΐου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=16807>

εκατοντάδες γυναίκες σε μαστίγωμα με την κατηγορία ότι είχαν διαπράξει μοιχεία ή ότι είχαν εξωσυζυγικές σχέσεις.³⁸

Η οικογενειακή βία είναι ένα διεθνές πρόβλημα. Σε πολλές χώρες του κόσμου η βία μέσα στο σπίτι είναι η αιτία για τις πιο βίαιες επιθέσεις εναντίον των γυναικών ακόμη και όταν απαγορεύεται από το νόμο. Σε αρκετές χώρες, οι άντρες έχουν δικαίωμα να χτυπούν τις γυναίκες τους και σε πολλές μπορούν να το κάνουν χωρίς να φοβούνται την τιμωρία. Το πρόβλημα της βίας μέσα στο σπίτι διασχίζει τα σύνορα, τους πολιτισμούς και τις τάξεις επιβεβαιώνοντας έτσι ότι δεν αντιμετωπίζεται με σοβαρότητα. (Διεθνής Αμνηστία, 1995:16).

Πολλά κράτη λοιπόν ισχυρίζονται ότι είναι ένα οικογενειακό θέμα που δεν αφορά τις αρχές, ωστόσο αφορά άμεσα το 95% των γυναικών στο Πακιστάν. Κάθε χρόνο πολλές γυναίκες καίγονται ζωντανές σε «ατυχήματα» που τους συμβαίνουν στην κουζίνα τους. Στην πραγματικότητα δράστες είναι ο σύζυγός τους και οι συγγενείς του και αιτία η ανεπαρκής προίκα, η υπόνοια για απιστία, η υποτιθέμενη στειρότητα του θύματος ή η «αδυναμία» του να γεννήσει αγόρι. Ειδικά όταν αιτία της δολοφονίας είναι η υποψία ότι η γυναίκα ήταν άπιστη στον άντρα της, ο δράστης αντιμετωπίζεται με εξωφρενική επιείκεια γιατί η πακιστανική κοινωνία θεωρεί ότι ο σύζυγος αντέδρασε με θεμιτό τρόπο στις «σοβαρές προκλήσεις» από την πλευρά της γυναίκας του. Στη Ινδία υπολογίζεται ότι κατά μέσον όρο 17 παντρεμένες γυναίκες πέφτουν θύματα δολοφονίας καθημερινώς γιατί ο πατέρας τους δεν κράτησε

---

³⁸ Μπενέκος, Γ., (1995), Μαστιγώνουν τις γυναίκες στα Εμιράτα. *Νύγμα*, 1 Νοεμβρίου, στο http://www.nygma.gr/mag/articles/Article.asp?ar_id=101&ac_id=25 πρόσβαση την 27/11/2008

τις υποσχέσεις του για την προίκα που θα έδινε στον γαμπρό του.³⁹ Η νομοθεσία που ασχολείται με την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών στην Ινδία, είναι ευρύτατη. Υπάρχει όμως ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ των δικαιωμάτων των γυναικών σύμφωνα με το νόμο και των καθημερινών τους εμπειριών. (Διεθνής Αμνηστία, 1995:16).

2.2.2. Βιασμοί

Ο βιασμός αποτελεί ένα αποσιωπημένο έγκλημα διαρκείας. Σε μερικές χώρες οι βιασμοί δεν αντιμετωπίζονται από την δικαιοσύνη με την πρέπουσα σημασία με αποτέλεσμα το ίδιο το θύμα να θεωρείται υπεύθυνο για τον βιασμό. Στο Πακιστάν για παράδειγμα αν μια Πακιστανή βιασθεί και καταγγείλει τον βιασμό της, κλείνεται πάραυτα στη φυλακή με την κατηγορία τού «ζίνσ», δηλαδή της σεξουαλικής επαφής εκτός γάμου. Ο μόνος τρόπος για να γλιτώσει είναι είτε ο βιαστής να παραδεχθεί την ενοχή του είτε να υπάρξουν τέσσερις άντρες αυτόπτες μάρτυρες που θα επιβεβαιώσουν τους ισχυρισμούς της γιατί η μαρτυρία μιας γυναίκας δεν μετρά. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις όπου ο βιαστής έχει αθωωθεί και το θύμα έχει κλειστεί στη φυλακή.⁴⁰

Κύρια αιτία πολλών και μαζικών βιασμών είναι οι πόλεμοι. Τα περισσότερα θύματα των πολέμων είναι γυναίκες και παιδιά (χωρίς να αναφέρουμε τα ποσοστά των αμάχων που σκοτώνονται σε περιόδους πολέμων), όχι μόνο λόγω των βιασμών αλλά και λόγω του ότι το 80% των προσφύγων είναι γυναίκες και παιδιά (συγκεκριμένα σε κάθε προσφυγικό πληθυσμό το 50%

³⁹ Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δις. γυναίκες θα γιορτάσουν νηστικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, στο <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75> πρόσβαση την 27/10/2008

⁴⁰ Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δις. γυναίκες θα γιορτάσουν νηστικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, στο <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75> πρόσβαση την 27/10/2008

περίπου των προσφύγων είναι γυναίκες και κορίτσια).⁴¹⁻⁴² Το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για τη σεξουαλική βία που υφίστανται οι γυναίκες κατά τη διάρκεια των πολέμων υπήρξε μόνο περιστασιακό. «Αόρατοι» παρέμειναν οι βιασμοί, που υπέστησαν διακόσιες χιλιάδες γυναίκες κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από τον ιαπωνικό στρατό στην Κορέα, στην Ταϊβάν, στις Φιλιππίνες, στην Κίνα, στην Ινδονησία, στο Ανατολικό Τιμόρ, στη Μαλαισία, αλλά και στην ίδια την Ιαπωνία. Οι εμφύλιοι πόλεμοι στο Περου, τη Λιβερία, τη Μιανμάρ, τη Ρουάντα και άλλες περιοχές του πλανήτη που βρίσκονταν σε κατάσταση πολέμου σημαδεύτηκαν επίσης από συστηματικούς βιασμούς των «γυναικών του αντιπάλου», οι οποίοι ελάχιστα απασχόλησαν τα διεθνή μέσα ενημέρωσης.⁴³

2.2.3. Trafficking

Είδος βίας, ειδικής μορφής της και καλά οργανωμένη εστία του διεθνούς εγκλήματος είναι η εμπορία γυναικών και η καταναγκαστική πορνεία. Έχει αποκτήσει εκρηκτικές διαστάσεις καθώς αξιοποιεί τη δυνατότητα για δικτύωση που δημιουργεί η παγκοσμιοποίηση και εκμεταλλεύεται τα μεταναστευτικά ρεύματα. Είναι λάθος να θεωρείται ότι η μετανάστευση προκαλεί την εμπορία, ενώ συμβαίνει το αντίθετο.⁴⁴ Οι γυναίκες έχουν μεγάλα ποσοστά θυματοποίησης τόσο για το σεξουαλικό εμπόριο όσο και για την εξαναγκαστική εργασία αλλά και τις υπόλοιπες μορφές που λαμβάνει το φαινόμενο. Βασικοί παράγοντες που ενισχύουν και διατηρούν το φαινόμενο

⁴¹ Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://ltee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

⁴² Actionaid, *Τα δικαιώματα των γυναικών*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://demo47.development.atcom.gr/?pname=RightsWomen&la=1>

⁴³ Ελευθεροτυπία, (2005), Στρατός και σεξουαλική δουλεία στον πόλεμο. "Γυναίκες αναφυχής". *Ιός*, 27 Νοεμβρίου, στο <http://www.iospress.gr/ios2005/ios20051127.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

⁴⁴ Παναρέτου, Σ. *Η ισότητα των φύλων σήμερα - αύριο*. Παγκόσμια Πορεία Γυναικών, στο http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_3.htm πρόσβαση την 27/10/2008

είναι η άνιση κοινωνική θέση των γυναικών και η αδιαφορία των κυβερνήσεων για τη λήψη σοβαρών μέτρων πρόληψης, επιβολής ποινών στους δράστες και κοινωνικής ενσωμάτωσης του θύματος.⁴⁵

2.2.4. Εξαναγκαστική Εργασία

Η εξαναγκαστική εργασία αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή δουλείας. Περισσότερα από 20 εκ. άνθρωποι παγκοσμίως (κυρίως γυναίκες και παιδιά) βρίσκονται υπό συνθήκες δέσμιας εργασίας. Το άτομο και η εργασία του παρέχονται ως εγγύηση για την αποπληρωμή δανείου, του ιδίου ή μέλους της οικογένειας. Το δάνειο μπορεί να είναι ελάχιστο, όσο για παράδειγμα είναι το κόστος αγοράς ενός φαρμάκου, αλλά ικανό να καταστήσει το άτομο υπόδουλο για πολλά χρόνια. Στην πραγματικότητα το δάνειο δεν εξοφλείται ποτέ. Σε κάποιες χώρες το χρέος κληρονομείται από γενιά σε γενιά. Το άτομο μπορεί να εργάζεται σε σπίτια, αγρούς, εργοστάσια, βιομηχανίες, βιοτεχνίες κ.α. έως και 18 ώρες ημερησίως και κρατείται υπό συνθήκες φυλάκισης.⁴⁶

2.2.5. Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Πορνεία

Η σεξουαλική εκμετάλλευση σε χώρες, όπου το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού είναι χαμηλό και η οικονομική κατάσταση άσχημη, παρουσιάζει μεγάλη άνθιση. Τα θύματα μεταφέρονται, κυρίως, στα αστικά κέντρα, όπου υπάρχει μεγαλύτερη συγκέντρωση οίκων ανοχής και χώρων σεξουαλικής διασκέδασης. Είναι μια μορφή δουλείας, αφού από τη στιγμή που το θύμα «αγοράζεται» από τον ιδιοκτήτη του πορνείου, καλείται να αποπληρώσει σταδιακά με την εργασία του ένα «χρέος», δηλαδή το ποσό που δαπάνησε ο «προαγωγός» για όλα τα έξοδα της μετακίνησής του, το ποσό που κατέβαλε

⁴⁵ Ομπρέλα, *Εμπορία ανθρώπων - Trafficking*, στο http://www.obrela.gr/ekstrateia_trafficking.htm πρόσβαση την 27/11/2008

⁴⁶ Ομπρέλα, *Εμπορία ανθρώπων - Trafficking*, στο http://www.obrela.gr/ekstrateia_trafficking.htm πρόσβαση την 27/11/2008

στο άτομο από το οποίο πωλήθηκε αλλά και στις αστυνομικές αρχές για παροχή προστασίας. Συνήθως, ακόμη και όταν το ποσό εξοφληθεί, το θύμα μεταφέρεται ή μεταπωλείται σε άλλη επιχείρηση, οπότε εκ νέου αρχίζει η ίδια διαδικασία εξόφλησης.

Οι γυναίκες κρατούνται υπό συνθήκες φυλάκισης στα κάθε είδους πορνεία υπό καθεστώς εκφοβισμού και ψυχολογικής βίας, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης χωρίς πάντως δυνατότητα διαφυγής. Σπάνια επιχειρούν να φύγουν λόγω της σκληρής τιμωρίας που έπειτα υφίστανται, της άγνοιας γλώσσας της χώρας στην οποία βρίσκονται και του φόβου σύλληψής τους. Εργάζονται πολλές ώρες ημερησίως, όλες τις ημέρες τις εβδομάδας κάτω από αντίξοες συνθήκες. Δεν έχουν δικαίωμα να αρνηθούν πελάτη, ούτε τις σεξουαλικές προτιμήσεις ή τις διαστροφές του. Πολλές φορές βιάζονται, ξυλοκοπούνται και κακοποιούνται σωματικά από τους πελάτες. Τα θύματα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας, τόσο σωματικής όσο και ψυχικής.

Η νέα τάση που επικρατεί στον χώρο της πορνείας και της πορνογραφίας είναι η παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών και η μεταφορά σεξουαλικών σκηνών μέσω του διαδικτύου.⁴⁷

2.2.6. Ακρωτηριασμός Γεννητικών Οργάνων

Μια από τις χειρότερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών αλλά και των μικρών κοριτσιών είναι ο ακρωτηριασμός των γεννητικών τους οργάνων αφού πιστεύεται πως τονίζει την αγνότητα τους και τις πιθανότητές τους για γάμο. Σε ορισμένες κοινωνίες μια μη ακρωτηριασμένη γυναίκα είναι αδύνατο να παντρευτεί.

---

⁴⁷ Ομπρέλα, *Εμπορία ανθρώπων - Trafficking*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο http://www.obrela.gr/ekstrateia_trafficking.htm

Η πρακτική αυτή παραβιάζει τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών στην υγεία, την προστασία, ακόμα και στη ζωή καθώς η επέμβαση αυτή ορισμένες φορές οδηγεί στο θάνατο. Παρά το γεγονός ότι οι δεκαετίες εργασίας από τοπικές κοινότητες, κυβερνήσεις, εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς έχουν συμβάλει στη μείωση της εξάπλωσης του ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων των γυναικών σε πολλές περιοχές, η πρακτική αυτή παραμένει ευρέως διαδεδομένη.

Υπολογίζεται ότι δύο εκατομμύρια κορίτσια τον χρόνο υφίστανται ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων τους με κίνδυνο να υποστούν επιβλαβείς συνέπειες για την υγεία τους αφού δε λαμβάνεται κανένα μέτρο πρόληψης. «Η πρακτική αυτή εφαρμόζεται σε περισσότερα από 28 κράτη της Αφρικής καθώς και στην Αίγυπτο, στο Ομάν, στην Υεμένη και στα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα» λέει η Διεθνής Αμνηστία.

«Βεβαίως θα τους κάνω περιτομή, ακριβώς όπως έγινε και με μένα και τη γιαγιά τους. Αυτό είναι το έθιμό μας» δήλωσε μια Αιγύπτια στη Διεθνή Αμνηστία αναφερόμενη στις τέσσερις κόρες της. «Η περιτομή καθαρίζει τις γυναίκες, ευνοεί την παρθενία και την αγνότητα και τις προφυλάσσει από τη σεξουαλική απογοήτευση νεκρώνοντας την επιθυμία τους» είπε μια γυναίκα από την Κένυα αποδεικνύοντας ότι συχνά οι ίδιες οι γυναίκες διστάζουν την καταπίεση του φύλου τους.⁴⁸⁻⁴⁹

⁴⁸Unicef, (2008), *Συστράτευση Διεθνών Οργανισμών κατά της Πρακτικής του Ακρωτηριασμού των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων*, 27 Φεβρουαρίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/dt0308.php> πρόσβαση την 27/11/2008

⁴⁹Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δις. γυναίκες θα γιορτάσουν νηστικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, στο <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75> πρόσβαση την 27/10/2008

2.3. Η Θρησκεία ως Παράγοντας Διακρίσεων

Πόσο εύκολο είναι για μια γυναίκα από τη Σαουδική Αραβία να ταξιδέψει μόνη της στο εξωτερικό; Για μια Πακιστανή να καταγγείλει το σύζυγό της για ξυλοδαρμό; Για μια Λιβανέζα να πάρει διαζύγιο ή να βγάλει διαβατήριο; Η απάντηση είναι από εξαιρετικά δύσκολο έως αδύνατο. Ο ισλαμισμός είναι ίσως η πιο ακραία και ρατσιστική θρησκεία (ως προς το φύλο). Οι περισσότερες γυναίκες στις ισλαμικές χώρες στερούνται ελευθερίες και δικαιώματα, τα οποία θεωρούνται δεδομένα για τις γυναίκες των δυτικών κοινωνιών.

Το Ισλάμ, που είναι ο συνδετικός κρίκος όλων αυτών των χωρών, είναι υπεύθυνο για τις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών από τη μια μεριά. Ακόμα και το Κοράνι, το ιερό βιβλίο του Ισλάμ, κάνει διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών εις βάρος των τελευταίων. Αναφέρει ότι η γυναίκα είναι κατώτερη από τον άνδρα και μόνο υπακούοντάς τον μπορεί να γίνει καλή και ενάρετη.

Μάλιστα το Κοράνι δίνει το δικαίωμα στους Μουσουλμάνους να χρησιμοποιούν ακόμη και το ξύλο για να συνετίσουν τις ανυπάκουες συζύγους τους. Οι γυναίκες έρχονται πολύ συχνά αντιμέτωπες με τη βία, ιδιαίτερα στα πλαίσια του γάμου τους. Ο ξυλοδαρμός της συζύγου σπάνια επιφέρει κύρωση, και στην περίπτωση που μια γυναίκα αποφασίσει να ακολουθήσει τη δικαστική οδό βρίσκεται αντιμέτωπη με την πίεση που της ασκεί η οικογένειά της και η κοινωνία. Στο Πακιστάν ακόμη και οι γυναίκες που ζητούν τη βοήθεια της αστυνομίας, δεν καταφέρνουν συνήθως να ξεφύγουν από τους συζύγους τους. Η αστυνομία θεωρεί την ενδοοικογενειακή βία καθαρά προσωπικό θέμα, με αποτέλεσμα να μην παίρνει θέση και να οδηγεί τις κακοποιημένες γυναίκες πίσω στην οικογένειά τους. Ακόμη όμως και αν εκδικαστεί η υπόθεση το δικαστήριο σπάνια αποφασίζει υπέρ της γυναίκας. Η κατάσταση είναι κάπως

καλύτερη στην Αίγυπτο και την Ιορδανία, όπου η γυναίκα έχει δικαίωμα να ζητήσει διαζύγιο σε περίπτωση κακοποίησης.

Οι διακρίσεις που αναφέρει το Κοράνι εφαρμόζονται με υπερβάλλοντα ζήλο στις περισσότερες μουσουλμανικές χώρες, γεγονός που εξηγεί το ότι οι γυναίκες θεωρούνται πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η υποχρεωτική, στο Ιράν και τη Σαουδική Αραβία, κάλυψη του προσώπου και του σώματος όταν οι γυναίκες βγαίνουν από το σπίτι, αλλιώς τους επισύρονται φυσικές, οικονομικές, κοινωνικές ή ψυχολογικές ποινές. Στη Σαουδική Αραβία, το κράτος θέλει να ακολουθούν τους ενδυματολογικούς κανόνες όλες οι γυναίκες που βρίσκονται στη χώρα.

Η πολυγαμία είναι επιτρεπτή μόνο για τον άνδρα αρκεί οι σύζυγοί του να έχουν τις ίδιες παροχές και να τις αντιμετωπίζει ως ίσες. Εκτός από τις τέσσερις νόμιμες συζύγους ο μουσουλμάνος μπορεί να έχει απεριόριστο αριθμό παλλακίδων. Ακόμα και στη λήξη του γάμου, ο άνδρας βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση. Μπορεί εύκολα να χωρίσει τη γυναίκα του, ενώ το αντίστοιχο δικαίωμα της γυναίκας είναι πολύ πιο περιορισμένο. Στο Λίβανο μια γυναίκα μπορεί να πάρει διαζύγιο μόνο με τη συγκατάθεση του συζύγου της. Αντίθετα, στην Αίγυπτο είναι πιο εύκολο για μια γυναίκα να πάρει διαζύγιο χωρίς τη συναίνεση του συζύγου της, αρκεί να επιστρέψει την προίκα που έλαβε από το σύζυγό της κατά το γάμο. Στη Σαουδική Αραβία, τέλος, μια διαζευγμένη ή χήρα μητέρα έχει την κηδεμονία των παιδιών μέχρι την ηλικία των 7 για τα αγόρια και των 9 για τα κορίτσια. Μετά από αυτή την ηλικία πρέπει να δώσει τα παιδιά στον πατέρα ή στην οικογένειά του. Πολλές ξένες μητέρες εμποδίζονται από τους πρώην συζύγους τους να επισκεφτούν τα παιδιά τους μετά το διαζύγιο.

Ακόμα και στην κληρονομιά στις περισσότερες χώρες οι γυναίκες δικαιούνται μικρότερο μερίδιο από τους άνδρες. Στην Αίγυπτο και την Ιορδανία αν η μοναδική κληρονόμος είναι γυναίκα παίρνει μόνο το μισό της περιουσίας των γονιών της, ενώ το άλλο μισό πάει στους άνδρες συγγενείς. Στο Πακιστάν πολλές γυναίκες δεν παίρνουν το μερίδιο από την κληρονομιά που δικαιούνται.

Άλλη μια μορφή βίας, με την οποία συχνά βρίσκονται αντιμέτωπες οι γυναίκες στις Ισλαμικές χώρες, είναι ο βιασμός. Στο Πακιστάν αν και οι κυρώσεις που προβλέπει ο νόμος για τους βιαστές, είναι εξαιρετικά αυστηρές, σπάνια εκδικάζονται υποθέσεις βιασμού καθώς οι βιαστές είναι τις περισσότερες φορές μεγαλογαιοκτήμονες ή αρχηγοί του υποκόσμου. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα πιέζονται να μην κάνουν μήνυση, γιατί αν δεν μπορέσουν να αποδείξουν ότι δεν είχαν δώσει τη συγκατάθεσή τους, θα κατηγορηθούν ότι παραβίασαν τους σχετικούς με τη μοιχεία και τη σεξουαλική επαφή κανονισμούς. Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις όπου οι κατηγορούμενοι για βιασμό έχουν αθωωθεί ενώ τα θύματά τους έχουν φυλακιστεί κατηγορούμενα για μοιχεία. Τέλος τόσο στο Πακιστάν όσο στην Αίγυπτο και την Ιορδανία ο βιασμός εντός του γάμου δε θεωρείται έγκλημα και δε διώκεται ποινικά.

Και στον τομέα των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων γίνονται διακρίσεις εις βάρος των γυναικών. Το να εκδώσει μια γυναίκα διαβατήριο μπορεί να φαίνεται απλό, δεν είναι όμως πάντα γιατί στις περισσότερες ισλαμικές χώρες είναι απαραίτητη η συγκατάθεση του πατέρα ή του συζύγου. Εξαιρεση αποτελεί η Αίγυπτος, όπου οι ενήλικες ανύπαντρες γυναίκες δεν χρειάζονται τη συγκατάθεση κάποιου συγγενή. Στη Σαουδική Αραβία οι γυναίκες δεν μπορούν να αποκτήσουν άδεια οδήγησης, πρέπει να μπαίνουν στα λεωφορεία από ξεχωριστές εισόδους και να κάθονται σε διαφορετικό

μέρος από τους άνδρες. Επίσης, μια γυναίκα μπορεί να συλληφθεί από τη θρησκευτική αστυνομία αν επιβαίνει σε όχημα, που δεν το οδηγεί ο εργοδότης της ή κάποιος στενός συγγενής. Οι γυναίκες δεν μπορούν να εισαχθούν στο νοσοκομείο χωρίς τη συναίνεση ενός άνδρα συγγενή, ούτε μπορούν να δεχθούν μια θέση εργασίας στην επαρχία αν κάποιος ενήλικας άνδρας συγγενής δεν αναλάβει την ευθύνη.

Μεγάλο ποσοστό γυναικών στις ισλαμικές χώρες είναι αναλφάβητες, ενώ υπάρχουν και ποικίλοι περιορισμοί στην εκπαίδευση που διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Τέλος, ιδιαίτερα διαδεδομένη είναι η πρακτική των "εγκλημάτων τιμής", στο Πακιστάν, την Τουρκία, το Ιράν, την Ιορδανία κ.τ.λ. Στην Τουρκία, όπου οι φόντοι τιμής δε δικαιολογούνται από το κράτος, συνήθως δράστης είναι κάποιο ανήλικο μέλος της οικογένειας, το οποίο με αυτό τον τρόπο αποφεύγει την τιμωρία. Στο Ιράν, από την άλλη, αναγνωρίζεται στον πατέρα ή τον αδελφό το δικαίωμα να δολοφονήσει ένα κορίτσι που ενέδωσε στο προγαμιαίο σεξ. Η ποινή σε αυτή την περίπτωση είναι το πολύ 6 μήνες φυλάκισης, ενώ στην περίπτωση που ο σύζυγος δολοφονήσει την άπιστη γυναίκα του δεν υπάρχει τιμωρία. Στην Ιορδανία αν και τα εγκλήματα τιμής δεν είναι νομικά αποδεκτά, τα δικαστήρια είναι ιδιαίτερα απρόθυμα να επιβάλουν κυρώσεις.

Σίγουρα η ισλαμική θρησκεία θέτει δυσκολίες στην εφαρμογή της ισότητας των δύο φύλων, οι μεγαλύτερες, όμως, δυσκολίες δημιουργούνται από τις κυβερνήσεις που εφαρμόζουν τον ισλαμικό νόμο στην πιο ακραία μορφή. Αν αυτές οι δυσκολίες αρθούν είναι πολύ πιθανό η ισότητα των δύο φύλων να γίνει πραγματικότητα και για τον ισλαμικό κόσμο.⁵⁰

⁵⁰ Φουρούλη, Σ., Η θέση της γυναίκας στο Ισλάμ. Παπάκι, στο <http://www.parakipanteion.gr/teuxos8/islam.htm> πρόσβαση την 27/11/2008

2.4. Οι Παραβιάσεις των Δικαιωμάτων των Γυναικών με Αριθμούς

- Εγκλήματα «τιμής»: Αν και διαφέρουν από λαό σε λαό, έχουν ένα κοινό παρονομαστή: τη βία και συχνά το φόνο. Στο Πακιστάν υπολογίζεται πως συμβαίνουν 1.000 τέτοια εγκλήματα τιμής κάθε χρόνο.
- «Εγκλήματα για την προίκα»: Στην Ινδία υπολογίζεται πως κάθε χρόνο 25.000 γυναίκες δολοφονούνται ή παραμορφώνονται για οικονομικές διαφορές των οικογενειών.
- Ο βιασμός ως όπλο στους πολέμους: Μια συνήθης πρακτική σε όλες τις σύγχρονες συρράξεις. Στη γενοκτονία της Ρουάντα του 1994 τουλάχιστον 500.000 γυναίκες βιάσθηκαν και κακοποιήθηκαν βάνουσα.
- Οι γάμοι των κοριτσιών σε πρώιμη ηλικία: Στην Ασία το 1 στα 2 κορίτσια παντρεύονται πριν τα 18, στην Αφρική το 42% και στη Λατινική Αμερική το 29%.
- Η «επιλογή» του φύλου των παιδιών πριν από τη γέννηση: Εκτιμάτε πως 1 εκατομμύριο θηλυκά βρέφη πεθαίνουν κάθε χρόνο εξαιτίας τέτοιων πρακτικών προγεννητικής επιλογής, ή ακόμα και μετά τη γέννησή τους, από βρεφοκτονία. Στην Ινδία σε μερικές περιοχές αναλογούν 861 γυναίκες για κάθε 1.000 άνδρες.
- Ανισότητα στην εκπαίδευση: Το 1 στα 5 κορίτσια παγκοσμίως που ξεκινούν το δημοτικό σχολείο δεν το τελειώνουν, ενώ υπολογίζεται πως μέχρι το 2015 θα υπάρχουν 6 εκατομμύρια λιγότερα κορίτσια στο σχολείο από ότι αγόρια παγκοσμίως.
- Στέρηση βασικών δικαιωμάτων έκφρασης και συμμετοχής: Σε χώρες όπως η Σαουδική Αραβία οι γυναίκες γενικά απαγορεύεται να ψηφίσουν ή να διεκδικήσουν δημόσιο αξίωμα, να οδηγούν οχήματα ή να ταξιδέψουν στο εξωτερικό. Σε άλλες χώρες δεν έχουν τα αντίστοιχα δικαιώματα σε ιδιοκτησία και κληρονομιά.

- Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων: Περίπου 3 εκατομμύρια κορίτσια κάθε χρόνο πέφτουν θύματα αυτής της απαράδεκτης πρακτικής κατά κύριο λόγο σε αρκετές Αφρικανικές χώρες.⁵¹

2.5. Προσπάθειες Αναγνώρισης των Δικαιωμάτων του Γυναικείου Φύλου

Τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα. Η απαίτηση για ισοτιμία, για ισομισθία, για συμμετοχή στη δημόσια και πολιτική ζωή, για ισομερή καταμερισμό των οικογενειακών ευθυνών, δεν είναι τίποτα άλλο από εξειδίκευση καθολικών δικαιωμάτων, από την αναγνώριση μέσα από την ιδιαιτερότητα των φύλων ότι ενισχύοντας τα δικαιώματα των γυναικών, ενισχύουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αξίες. Η κατάληξη σ' αυτή την αρχή, η υιοθέτηση της από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και από άλλους διεθνείς οργανισμούς και η ενσωμάτωση της στις αρχές δικαίου κάθε χώρας, απαιτούσε πολύμορφους αγώνες του φεμινιστικού - γυναικείου κινήματος από τα τέλη του 19ου αιώνα. Ο 20ός αιώνας σηματοδεύτηκε θετικά από τους αγώνες για την ισότητα των γυναικών στις αναπτυγμένες χώρες. Η ισότητα ανδρών και γυναικών περιβλήθηκε με το κύρος της συνταγματικής διάταξης, όπως και η ίση αμοιβή για ίση εργασία, ενώ η αναγνώριση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών έγινε κανόνας, επιτρέποντας έτσι στις γυναίκες να γίνουν ορατή και υπολογίσιμη πολιτική δύναμη.⁵²⁻⁵³

⁵¹Ελληνική Εθνική Επιτροπή της Unicef, (2008), Διεθνής ημέρα για τα δικαιώματα της γυναίκας και τη διεθνή ειρήνη. *Eurocharity*, 6 Μαρτίου, πρόσβαση την 27/11/2008 στο http://www.eurocharity.org/article.php?article_id=3291

⁵²Παναρέτου, Σ. *Η ισότητα των φύλων σήμερα - αύριο*. Παγκόσμια Πορεία Γυναικών, στο http://www.poreiagynaiikon.gr/idrytiko/idr_3.htm πρόσβαση την 27/10/2008

⁵³Χαραλάμπους, Σ. (2002), Τα γυναικεία δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα. *Ekloges.com.cy*, στο http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=3615&page=1 πρόσβαση την 27/11/2008

Κεφάλαιο 3

Η Παραβίαση των Δικαιωμάτων των Παιδιών

Κεφάλαιο 3

Η Παραβίαση των Δικαιωμάτων των Παιδιών

3.1. Εισαγωγή

3.2. Μορφές Βίας Κατά των Παιδιών

3.2.1. Σωματική Βία

3.2.2. Παιδεραστία-Σεξουαλική Παρενόχληση

3.2.3. Trafficking

3.2.4. Εξαναγκαστική Εργασία

3.2.5. Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Παιδική Πορνεία & Πορνογραφία

Η νομοθεσία των δικαιωμάτων του ανθρώπου έχει ως αντικείμενο να εξασφαλίζει πάντοτε στα άτομα την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών και να τα προφυλάσσει από τις κοινωνικές μαστιγες.

Jean Pictet

3.1. Εισαγωγή

Σαράντα χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν καθημερινά σ' όλο το κόσμο. Η κύρια αιτία για την υψηλή παιδική θνησιμότητα είναι η φτώχεια, οι ασθένειες, η βία και οι πόλεμοι. Ένας εξαιρετικά μεγάλος αριθμός παιδιών εξακολουθούν να μην παρακολουθούν τη βασική εκπαίδευση και να στερούνται στοιχειώδη φροντίδα και νομική προστασία. Υπάρχουν παιδιά στον πλανήτη μας που ζουν κάτω από απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης, μέσα σε ένα κλίμα φόβου, ακόμα και στις ανεπτυγμένες κοινωνίες. Παιδιά που «εξαφανίζονται», εγκαταλείπονται, βιάζονται και βασανίζονται. Οι συνθήκες κράτησης και φυλάκισης παιδιών ποικίλουν. Αναγκασμένα να ζουν σε στενή επαφή με ενήλικες των οποίων μπορεί πολύ εύκολα να γίνουν θύματα, αντιμετωπίζουν ελλιπείς και πολλές φορές ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής και διατροφής. Οι κυβερνήσεις χάνουν το κυριότερο δυναμικό των χωρών τους.^{54_55}

- Στο Μεξικό χιλιάδες άνθρωποι και παιδιά γεννιούνται, ζουν και πεθαίνουν στους σκουπιδοτόπους που αποτελούν το φυσικό τους περιβάλλον.
- Ο αριθμός εφήβων πόρνων στην Βραζιλία ξεπερνά τις 500.000. Τα παιδιά ζώντας σε ένα κράτος εγκατάλειψης και βίας καταλήγουν στα ναρκωτικά ή στην πορνεία.
- Η Ινδία έχει 100.000.000 εργάτες-παιδιά τα οποία δουλεύουν σε αγροκτήματα, σε λατομεία, μεταλλεία κ.α.⁵⁶

⁵⁴ Αναπηρία τώρα, (2007), Παγκόσμια ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. *Disabled.gr*, Δευτέρα, 10 Δεκεμβρίου, στο <http://www.disabled.gr/lib/?p=14649> πρόσβαση την 22/02/2008

⁵⁵ Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://ltee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

⁵⁶ Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://ltee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

3.2. Μορφές Βίας Κατά των Παιδιών

Η βία κατά των παιδιών περιλαμβάνει τη σωματική και ψυχολογική βία, τις διακρίσεις, την παραμέληση και την κακομεταχείριση. Το φαινόμενο εκτείνεται από τη σεξουαλική κακοποίηση στο σπίτι μέχρι τη σωματική και ταπεινωτική τιμωρία στο σχολείο, από τον περιορισμό μέχρι τη βαρβαρότητα στα χέρια των οργάνων του νόμου, από την κακοποίηση και την παραμέληση σε ιδρύματα μέχρι τους πολέμους συμμοριών στους δρόμους όπου παίζουν ή εργάζονται παιδιά και από τη βρεφοκτονία μέχρι τους αποκαλούμενους φόνους «τιμής». Τα σωματικά, συναισθηματικά και ψυχικά σημάδια της βίας μπορούν να έχουν σοβαρές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ανάπτυξη του παιδιού, την υγεία και την γνωστική του ικανότητα.⁵⁷

Η βία κατά των παιδιών, με οποιαδήποτε μορφή και αν εκδηλώνεται, αποτελεί την πιο ακραία και απεχθή μορφή βίας και συνιστά μία από τις βαρύτερες περιπτώσεις παραβίασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Μιας παραβίασης που θίγει τον πυρήνα της Δημοκρατίας και του πολιτισμού, πράγμα που σημαίνει ότι ο βαθμός της αποτελεσματικής αντιμετώπισής της συνδέεται άρρηκτα με την ποιότητα του Κράτους Δικαίου.⁵⁸

3.2.1. Σωματική Βία

Το ξύλο, όπως και η χρήση βίας γενικότερα, βλάπτει την ψυχική ισορροπία των παιδιών, προσβάλλει την προσωπικότητά τους, τα μαθαίνει να τη

⁵⁷ Youth Society for the United Nations-Greece, Έρευνα του Γ.Γ. του ΟΗΕ αποκαλύπτει την πλήρη έκταση του φαινομένου της βίας κατά των παιδιών, στο <http://www.ysun-greece.org/4/115/240/> πρόσβαση την 30/01/2009

⁵⁸ Greek insight, Π. Παυλόπουλος : «Η βία κατά των παιδιών αποτελεί την πιο ακραία και απεχθή μορφή βίας και συνιστά μια από τις βαρύτερες περιπτώσεις παραβίασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», στο <http://www.greekinsight.com/?conID=3933> πρόσβαση την 27/11/2008

χρησιμοποιούν και αυτά για να επιβληθούν, μπορεί ακόμη να οδηγήσει και σε σοβαρές μορφές κακοποίησης τους και δεν τα συνετίζει πραγματικά. Οι ξυλοδαρμοί και η κακομεταχείριση έχουν αρνητικές συνέπειες στην σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών. Η διαπαιδαγώγηση των παιδιών πρέπει να γίνεται χωρίς βία μέσα, με βάση την πειθώ και τον διάλογο.⁵⁹ Οι κακοποιήσεις των παιδιών εμφανίζονται συνήθως σε οικογένειες οι οποίες ανήκουν σε κατώτερα οικονομικά στρώματα.⁶⁰

3.2.2. Παιδεραστία-Σεξουαλική Παρενόχληση

Η παιδεραστία είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα που έχει απίστευτες διαστάσεις και αποτελεί ένα από τα μείζονα προβλήματα του παρόντος και του μέλλοντός μας. Το παγόβουνο της παιδεραστίας είναι τεράστιο και πού και πού μόνο φαίνεται η κορυφή του. Μια κορυφή που ταραάζει την ήσυχη συνείδηση μιας κοινωνίας που κάνει πολλά και έχει μάθει να κρύβει τα χειρότερα. Μιας κοινωνίας που μένει με το στόμα ανοιχτό όταν υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης ή παρενόχλησης παιδιών βλέπουν το φως και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Οι εκτιμήσεις των ειδικών αλλά κυρίως η απόλυτη αλήθεια των στατιστικών δεδομένων καταδεικνύουν ότι ακόμα και στην Ελλάδα τα παιδιά «δεινοπαθούν» στα χέρια των μεγάλων. Μπορεί τα ποσοστά να είναι μικρότερα από αυτά της Ταϊλάνδης ή του Βελγίου, αλλά οι σεξουαλικές κακοποιήσεις και οι παρενοχλήσεις δεν είναι ούτε λίγες ούτε αποκυήματα φαντασίας. Έρευνα που πραγματοποίησε το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

⁵⁹ Unicef, (2008), 30 Απριλίου: Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών, 30 Απριλίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/n080430.php> πρόσβαση την 30/01/2009

⁶⁰ Μάνδρου, Ι. (1998), Οι βιαστές των παιδιών είναι εδώ. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 18 Ιανουαρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12464&m=A50&aa=1 πρόσβαση την 22/02/2008

έδειξε ότι το 15% των αγοριών και το 11% των κοριτσιών έχουν δεχθεί σεξουαλική παρενόχληση ή και κακοποίηση ακόμη στα τρυφερά χρόνια της παιδικής ηλικίας τους.

Τα παιδιά κακοποιούνται συνήθως σεξουαλικά από πρόσωπα του περιβάλλοντός τους. Το 75% των δραστών για παιδεραστία είναι συγγενικά άτομα στο παιδί ή άλλα που έχουν άμεση σχέση μαζί του. Οι παιδεραστές, επιλέγουν επαγγέλματα και δραστηριότητες που θα τους φέρουν κοντά στα θύματά τους (καθηγητές, δάσκαλοι, φροντιστές, άνθρωποι που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες ενός παιδιού). Μόνο ένας στους τέσσερις απ' όσους παραβιάζουν την πόρτα της ψυχής ενός μικρού παιδιού και κακοποιούν το κορμί του επιλέγει τα θύματά του τυχαία, χωρίς να σχετίζεται μαζί τους. Αποδεικνύεται λοιπόν μύθος ότι τα παιδιά κινδυνεύουν μόνο έξω από το σπίτι και ότι στο περιβάλλον τους είναι πάντα ασφαλή, το αντίθετο μάλιστα. Ανυπεράσπιστα, απροστάτευτα και χωρίς φωνή τα παιδιά αποτελούν μια πληθυσμιακή και κοινωνική κατηγορία υψηλού κινδύνου θυματοποίησης.

Οι δράστες της σεξουαλικής παρενόχλησης των παιδιών προέρχονται από όλες τις κοινωνικές τάξεις, θρησκείες και επαγγέλματα. Ούτε η κοινωνική θέση, ούτε η μόρφωση, ούτε τα χρήματα παίζουν ρόλο σ' αυτή την απεχθή εγκληματική δράση. Τον πρώτο και τον τελευταίο ρόλο σ' αυτή την αποτρόπαια πράξη παίζει η προσωπικότητα του ενήλικου. Είναι προσωπικότητες που δεν έχουν ομαλή ψυχολογική ανάπτυξη. Σχεδόν πάντα έχουν δικά τους παιδιά. Αναζητούν τα θύματά τους στο οικογενειακό τους περιβάλλον και μερικές φορές παρενοχλούν σεξουαλικά ή κακοποιούν τα δικά τους παιδιά. Η αιμομιξία άλλωστε είναι η πιο ακραία, η πιο αποκρουστική μορφή της παιδεραστίας.

Είναι ένα έγκλημα που έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις και που πάντα «είναι εδώ» και πάντα καλύπτεται από τη σιωπή των θυμάτων, την επιβολή των θυτών και την εγκληματική ανοχή των γυναικών που θέλουν να πιστεύουν ότι ο ρόλος της μάνας είναι αυτονόητος. Η ψυχική ταλαιπωρία των θυμάτων αλλά και ο φόβος του στιγματισμού αποτελούν άλλωστε τους σοβαρότερους παράγοντες για να καλύπτουν πέπλα σιωπής μια εγκληματική δραστηριότητα. Εκείνοι που θα τολμήσουν να καταγγείλουν, να σπάσουν τον νόμο της σιωπής και να ξεπεράσουν την ντροπή των θυμάτων είναι βέβαιο ότι θα αντιμετωπίσουν μια κοινωνία με καχύποπτη ματιά. «Τα παιδιά λένε ψέματα» είναι η μόνιμη απάντηση εκείνων που κατηγορούνται για κάθε είδους σεξουαλικές κακοποιήσεις. Τα παιδιά όμως, όπως αποδεικνύουν οι έρευνες, λένε πάντα την αλήθεια. Το 95% των θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης καταγγέλλουν πραγματικά γεγονότα. Ποτέ τα παιδιά δεν φαντασιώνονται σεξουαλικές περιπέτειες ούτε αναφέρονται σ' αυτές αν δεν τις έχουν ζήσει.⁶¹

3.2.3. Trafficking

Παρόλο που θύματα του trafficking πέφτουν και τα αγόρια, η πλειονότητα των θυμάτων είναι κορίτσια. Το φαινόμενο αυτό επηρεάζει κυρίως τις φτωχότερες οικογένειες. Η χρήση παιδιών ως εμπορικού αντικειμένου για εργασία ή σεξ είναι μια κερδοφόρα διεθνής επιχείρηση. Όπως και άλλες μορφές εγκληματικής δραστηριότητας, η διακίνηση είναι μια μυστική δραστηριότητα που είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί. Σε όλο τον κόσμο 1,2 εκατομμύρια παιδιά πέφτουν θύματα παράνομης διακίνησης (trafficking) κάθε χρόνο. Στην Ανατολική Ασία και στον Ειρηνικό το μεγαλύτερο μέρος της διακίνησης αφορά την παιδική πορνεία, αν και κάποια παιδιά προορίζονται για

⁶¹ Μάνδρου, Ι. (1998), Οι βιαστές των παιδιών είναι εδώ. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 18 Ιανουαρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12464&m=A50&aa=1 πρόσβαση την 22/02/2008

αγροτικές ή βιομηχανικές εργασίες. Στη Νότια Ασία, η διακίνηση συχνά σχετίζεται με δουλεία για εξυπηρέτηση χρεών. Στην Ευρώπη, τα παιδιά κυρίως διακινούνται από την Ανατολή προς τη Δύση, πράγμα που αντανακλά τη ζήτηση για φθηνά εργατικά χέρια και παιδική πορνεία.

Σε μερικές περιπτώσεις τα παιδιά απάγονται ή κλέβονται, πιο συχνά όμως η ιστορία ξεκινά με ψεύτικες υποσχέσεις. Οι έμποροι υπόσχονται στα νεαρά θύματά τους, μια καλύτερη ζωή σε άλλη χώρα. Οι γονείς, που θέλουν ότι καλύτερο για τα παιδιά τους, εξαπατώνται στην ελπίδα μιας αξιοπρεπούς εργασίας και καλύτερης εκπαίδευσης. Σε πολλές περιπτώσεις τα παιδιά αυτά καταλήγουν να κακοποιούνται σεξουαλικά και να εξαθλιώνονται, χωρίς να μπορούν να ξεφύγουν εύκολα. Ακόμη χειρότερα, οι οικογένειες συχνά έχουν άγνοια του κινδύνου, πιστεύοντας ότι τα παιδιά τους θα έχουν μια ευκαιρία για ένα καλύτερο μέλλον έξω από την πατρίδα τους. Συχνά, παιδιά θύματα διακίνησης συλλαμβάνονται και κρατούνται ως παράνομοι μετανάστες. Κορίτσια μέχρι και 13 ετών (συνήθως από Ασία και Ανατολική Ευρώπη) διακινούνται ως νύφες κατά παραγγελία. Στη Νότια Ασία παρασύρονται στην πορνεία χιλιάδες γυναίκες από φτωχές χώρες.⁶²

3.2.4. Εξαναγκαστική Εργασία

Από τα 12,3 εκατομμύρια ανθρώπους που εμπλέκονται σε μορφές εξαναγκαστικής εργασίας (λόγω χρεών) ή δουλείας σε όλο τον κόσμο, εκτιμάται ότι περίπου τα 5,7 εκατομμύρια είναι παιδιά. Αυτά τα παιδιά εργάζονται κάτω από αποτρόπαιες συνθήκες. Εκατομμύρια παιδιά κοπιάζουν σε σπίτια ιδιωτών ως οικιακοί βοηθοί και υπηρέτες. Η φύση της εργασίας αυτής καθιστά αδύνατη την εκτίμηση του αριθμού τους, όμως η Διεθνής

⁶² Unicef, (2008), *Η Καταπολέμηση της παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών*, 6 Φεβρουαρίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/n080206.php> πρόσβαση την 27/11/2008

Οργάνωση Εργασίας εκτιμά πως περισσότερα κορίτσια κάτω των 16 ετών εμπλέκονται σε αυτή τη μορφή εργασίας από οποιαδήποτε άλλη κατηγορία.⁶³

Εκατομμύρια παιδιά, κάτω των 15 ετών, εργάζονται σαν να είναι σκλάβοι, για να κρατήσουν στη ζωή τον εαυτό τους και την οικογένειά τους. Τα παιδιά γίνονται θύματα εκμετάλλευσης, κατάχρησης και σύρονται ακόμα και στην πορνεία. Η απάνθρωπη παιδική εργασία είναι εξαπλωμένη σ' όλο τον κόσμο. Οι κατά καιρούς ανακαλύψεις όπου θύματα είναι τα παιδιά ξεσηκώνουν τη διεθνή κοινή γνώμη, διαδηλώσεις, μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινοβούλια ασχολούνται με αυτές. Έτσι έρχονται στο φως εγκλήματα που λαμβάνουν χώρα κάθε μέρα με την αγορά, την πώληση και πολλές φορές το θάνατο των παιδιών αλλά και τις χειρότερες μορφές της παιδικής εργασίας, την πορνεία και την πορνογραφία.

Η παιδική εργασία είναι η φθηνότερη, η πιο άνομη και η χωρίς δικαιώματα εργατική δύναμη του κόσμου. Εργάζονται κάτω από απάνθρωπες και επικίνδυνες συνθήκες, μεταξύ 15 και 16 ωρών την ημέρα, κατασκευάζοντας χαλιά στην Ινδία και το Πακιστάν, μαζεύοντας καπνό στην Ινδονησία, τείου στη Σρι Λάνκα. Είναι υποχρεωμένα τέλος να χρησιμοποιούν χημικά και εντομοκτόνα στη γεωργία, επικίνδυνα μηχανήματα σε ορυχεία. κ.τ.λ.

Η εκμετάλλευση όμως δεν είναι και δεν περιορίζεται μόνο στον τρίτο κόσμο, αλλά και στην Ευρώπη και στην Αμερική υπάρχει παιδική εργασία. Στις ανατολικές χώρες τα παιδιά είναι στα φανάρια και οπουδήποτε αλλού πλένουν αυτοκίνητα. 500.000 παιδιά στη Ρωσία, ζητιανεύουν, κλέβουν, πωλούν για να επιζήσουν, χωρίς σχολική μόρφωση, τρομαγμένα από την μαφία, που εισπράττει μέρος του ιδρώτα τους.

⁶³ Unicef, (2008), *Η Καταπολέμηση της παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών*, 6 Φεβρουαρίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/n080206.php> πρόσβαση την 27/11/2008

Στην Πορτογαλία, το φτωχόσπιτο της Ευρώπης κατέβηκε η ανεργία σε βάρος των παιδιών. Οι επιχειρήσεις πληρώνουν 200.000 χιλ. εργαζόμενα παιδιά με μηνιαίο μισθό εξήντα γερμανικές μάρκες παρόλο που το ημερομίσθιο εκεί είναι πέντε φορές χαμηλότερο από τη Γερμανία, μόνο και μόνο για να παραμείνουν ανταγωνίσιμες με τις άλλες νότιες ευρωπαϊκές χώρες σε βάρος των παιδιών που μεγαλώνουν, χωρίς δικαίωμα αυτοδιάθεσης και σχολικής μόρφωσης.⁶⁴

3.2.5. Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Παιδική Πορνεία & Πορνογραφία

Κάθε χρόνο 1,8 εκατομμύρια παιδιά, τα περισσότερα από αυτά κορίτσια, πέφτουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης (πορνεία & πορνογραφία). Η εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών τροφοδοτείται από την τοπική - και όχι ξένη - ζήτηση, με το σεξουαλικό τουρισμό να αποτελεί μόνο ένα μικρό μέρος του προβλήματος. Το internet έχει τη δυνατότητα να προωθεί το σεξουαλικό τουρισμό και την παιδική πορνογραφία σε όλο τον κόσμο και αυτό είναι αιτία ανησυχίας.⁶⁵

Στον Τρίτο Κόσμο δεν μπορεί να γίνει λόγος για σεξουαλική κακοποίηση αλλά για βιομηχανία εκμετάλλευσης παιδιών και οργανωμένο έγκλημα, που αποκομίζει δισεκατομμύρια δολάρια από την παιδική πορνεία. Ένα εκατομμύριο παιδιά εκδίδονται καθημερινά στην Ασία και σε άλλες φτωχές χώρες, ενώ η Ταϊλάνδη, οι Φιλιππίνες αλλά και χώρες της Λατινικής Αμερικής έχουν τα πρωτεία. Στην Ευρώπη, η Ρουμανία και άλλες βαλκανικές

⁶⁴ Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. *Neo.gr*, στο <http://www.neo.gr/modules.php?name=News&file=print&sid=5441> πρόσβαση την 22/02/2008

⁶⁵ Unicef, (2008), *Η Καταπολέμηση της παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών*, 6 Φεβρουαρίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/n080206.php> πρόσβαση την 27/11/2008

χώρες δεν πάνε πίσω ενώ στο Βέλγιο και σε άλλα κράτη της Γηραιάς Ηπείρου το φαινόμενο έχει τεράστιες διαστάσεις αλλά με άλλες μορφές.⁶⁶

Τέλος τα παιδιά υφίστανται σεξουαλική εκμετάλλευση και μέσω της παιδικής πορνογραφίας. Είναι μια μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης μικρών παιδιών με σκοπό το κέρδος. Υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών ή με τη χρήση βίας, ανήλικα αγόρια και κορίτσια υποχρεούνται να συμμετέχουν σε σεξουαλικές πράξεις μεταξύ τους ή με ενήλικες κ.τ.λ. Τα παιδιά (ακόμα και βρέφη, ηλικίας μικρότερης των 2 ετών), βασανίζονται, υφίστανται κάθε μορφή σωματικής και ψυχολογικής βίας και συχνά δολοφονούνται. Οι παιδόφιλοι δράστες πολύ συχνά φωτογραφίζουν ή βιντεοσκοπούν τις σεξουαλικές τους εμπειρίες με ανήλικους, καθώς και σκληρές σκηνές κακοποίησης αυτών και προωθούν έπειτα το υλικό αυτό μέσω του διαδικτύου. Τη δράση αυτή των συγκεκριμένων χρηστών του διαδικτύου εκμεταλλεύονται οι επιχειρήσεις παραγωγής πορνογραφικού υλικού, οι οποίες τροφοδοτούνται με «ανθρώπινο υλικό» από το trafficking παιδιών. Ο αριθμός των παιδιών που υποχρεούνται σε σεξουαλικές επαφές on-line μέσω του διαδικτύου αυξάνεται δραματικά. Στα τέλη του 1997 βρίσκονταν σε «ζωντανή σύνδεση» 10 εκ. παιδιά παγκοσμίως, έναντι του 1.1 εκ. το έτος 1995.⁶⁷

⁶⁶ Μάνδρου, Ι. (1998), Οι βιαστές των παιδιών είναι εδώ. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 18 Ιανουαρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12464&m=A50&aa=1 πρόσβαση την 22/02/2008

⁶⁷ Ομπρέλα, *Παιδικός σεξουαλικός τουρισμός & παιδική πορνεία*, στο http://www.obrela.gr/ekstrateia_tourism.htm πρόσβαση την 27/11/2008

Κεφάλαιο 4

Ο Ρόλος του Τουρισμού στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

- 4.1. Η Έννοια του Τουρισμού
- 4.2. Γενικά
- 4.3. Οι Επιδράσεις του Τουρισμού
- 4.4. Υπεύθυνος Τουρισμός
- 4.5. Σεξουαλικός Τουρισμός
- 4.6. Η Ηθική στον Τουρισμό

Η επιστήμη των δικαιωμάτων του ανθρώπου έχει ως αντικείμενο τη μελέτη των σχέσεων μεταξύ του ανθρώπου, σε συνάρτηση με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Rene Cassin

4.1. Η Έννοια του Τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί την προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων σε τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται εκτός των τόπων της μόνιμης κατοικίας τους, την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται και τη χρησιμοποίηση των τουριστικών εγκαταστάσεων που δημιουργήθηκαν για να ικανοποιούν τις τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, & Λύτρας, 1999:35). Τουρισμός δηλαδή είναι η μεμονωμένη ή ομαδική μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών.⁶⁸

4.2. Γενικά

Για πολλά χρόνια ο τουρισμός ήταν αγαθό που απολάμβαναν κυρίως οι ανώτερες οικονομικές τάξεις των αναπτυγμένων βιομηχανικά χωρών. Σήμερα, αποτελεί προσιτό αγαθό για σημαντικό ποσοστό των κατοίκων του πλανήτη μας. Τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) επιβεβαιώνουν ότι το 1990 455,9 εκατομμύρια τουριστών ταξίδεψαν έξω από την χώρα τους, το 2002 ο αριθμός τους αυξήθηκε σε 702,6 εκατομμύρια ενώ για το 2020 ο αριθμός των διεθνών τουριστών προβλέπεται να φθάσει περίπου τα 1,6 δισεκατομμύρια.

⁶⁸ Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Τουρισμός*, πρόσβαση την 19/01/2009 στο <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B C%CF%8C%CF%82>

Σημαντικοί παράγοντες για την ανοδική πορεία της τουριστικής βιομηχανίας θεωρούνται:

- ✓ Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η αύξηση του ελεύθερου χρόνου που παρέχουν τη δυνατότητα σε πολλούς κατοίκους των ανεπτυγμένων χωρών του Βορρά και πρόσφατα μερικών χωρών της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής να ταξιδεύουν σε άλλες χώρες.
- ✓ Η ανάπτυξη και η βελτίωση των μέσων μαζικής μεταφοράς που δημιουργούν ευκαιρίες για ταξίδια σε μακρινούς τόπους με σχετικά φθηνά εισιτήρια.
- ✓ Η μεγάλης διάρκειας παγκόσμια πολιτική σταθερότητα, η οποία προσφέρει την αίσθηση της ασφάλειας στους επίδοξους τουρίστες.
- ✓ Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που συμβάλλουν στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τη γνωριμία με εξωτικές μακρινές περιοχές του πλανήτη μέσω τουριστικών εκπομπών, ταινιών, ειδήσεων κλπ.
- ✓ Οι καθορισμένες ετήσιες θρησκευτικές και εθνικές γιορτές που ενθαρρύνουν την αύξηση του τοπικού τουρισμού και την ανάπτυξη της τοπικής τουριστικής υποδομής.
- ✓ Οι μεγάλες διαφημιστικές εκστρατείες της τουριστικής βιομηχανίας, οι οποίες αυξάνουν την επιθυμία για ταξίδια.⁶⁹

Αναμφίβολα ο τουρισμός αποτελεί παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης, που κάτω από προϋποθέσεις μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην υλοποίηση της προσπάθειας των λαών του πλανήτη μας να διακόψουν μια ώρα αρχύτερα το φαύλο κύκλο της φτώχειας και της μιζέριας που τους μαστίζει,

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ

⁶⁹ Αρδελλή, Θ. (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. Οικολογική Επιθεώρηση, Μάρτιος, στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

εξασφαλίζοντας τους έτσι περισσότερη ευημερία στο μέλλον και κυρίως μια πιο ανθρώπινη ζωή. (Ηγουμενάκης, 2000:28).

Η ανάπτυξη του τουρισμού βέβαια δε μπορεί να επιτευχθεί ούτε από τη μια στιγμή στην άλλη, αλλά ούτε από μόνη της. Όπως είναι γνωστό, αυτή εκτός των άλλων είναι στενά συνυφασμένη και με την πραγματοποίηση σοβαρών επενδύσεων από πλευράς κράτους, τοπικής αυτοδιοίκησης και κυρίως της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Οι επενδύσεις αυτές πραγματοποιούνται, κατά κύριο λόγο, για την κατασκευή, επέκταση και συντήρηση των έργων τουριστικής υποδομής και ανωδομής, πλην όμως συνοδεύονται και από άλλες δαπάνες, όπως π.χ. για φορολογικά και επενδυτικά κίνητρα, για τουριστική διαφήμιση και δημόσιες σχέσεις, για καθαριότητα, για φωτισμό και ύδρευση, για προστασία του περιβάλλοντος κ.τ.λ. των τουριστικών τόπων. (Ηγουμενάκης, 1999:26).

4.3. Οι Επιδράσεις του Τουρισμού

Ο τουρισμός συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, στη διεθνή κατανόηση, στη διεθνή ειρήνη, στην ευημερία, στον παγκόσμιο σεβασμό, στην τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών χωρίς διακρίσεις στο φύλο, στη φυλή, στη γλώσσα και στη θρησκεία (Μυλωνόπουλος, Μέντης, Μοίρα 2003:72). Εκτός από τις θετικές επιδράσεις που προκαλεί στην οικονομία, στην κοινωνία, στο φυσικό περιβάλλον, στην εκπαίδευση, στη δημόσια υγεία και συνάμα στους τοπικούς κατοίκους των τουριστικών περιοχών αλλά και στους ίδιους τους τουρίστες προκαλεί και αρνητικές.⁷⁰

⁷⁰ United Nations-Department of Economic and Social Affairs Statistics Division & World Tourism Organization (2008), *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*, στο <http://unstats.un.org/unsd/tradeserv/IRTS%202008%20edited%20whitecover.pdf> πρόσβαση την 19/01/2009

↳ Στην Οικονομία

Ο τουρισμός, όντας βιομηχανία στηριζόμενη κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό, συμβάλλει θετικά στην αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών αφού δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, μειώνει την ανεργία και την οικονομική μετανάστευση. Ακόμα συμβάλλει στην αύξηση του εισοδήματος, συνεπώς και στην επέκταση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων που κατοικούν μόνιμα σ' έναν τουριστικό προορισμό και συντελεί στην άμβλυση της ανισότητας των εισοδημάτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών και των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, δημιουργεί έσοδα για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση από την είσπραξη φόρων και τελών και μέσω της εισαγωγής τουριστικού συναλλάγματος επιφέρει μια ουσιαστική βελτίωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αλλά και αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών κ.τ.λ. (Ηγουμενάκης, 2000:23).

Παράλληλα όμως, αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου μεγάλο μερίδιο των εσόδων από τις δραστηριότητες του τουρισμού καταλήγει σε πολυεθνικούς τουριστικούς πράκτορες, σε εισαγωγές αγαθών που επιθυμούν οι ξένοι τουρίστες, σε εισιτήρια πολυεθνικών αεροπορικών εταιριών ή σε αλυσίδες πολυεθνικών ξενοδοχειακών μονάδων, με αποτέλεσμα αξιοσημείωτο ποσοστό από τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού να διαφεύγουν από την τοπική οικονομία χωρίς να συνεισφέρουν στην αναβάθμισή της. Ακόμα επιφέρει αρνητικές επιδράσεις στην οικονομία όπως η εκτροπή του επενδυτικού κεφαλαίου από μορφές οικονομικής ανάπτυξης περισσότερο αποδοτικές, έντονες πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία τους λόγω απότομης και δυσανάλογης αύξησης των τιμών των ακινήτων κ.τ.λ. (Ηγουμενάκης, 2000:107).

Μελέτες δείχνουν πως αρκετές θέσεις εργασίας στον τουριστικό τομέα χαρακτηρίζονται από ανεπαρκείς όρους εργασίας και απασχόλησης: πολλές ώρες εργασίας, ασταθής απασχόληση, χαμηλοί μισθοί, ανεπαρκής κατάρτιση και ελάχιστες προοπτικές για περαιτέρω ανέλιξη. Επιπρόσθετα, οι πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα των ταξιδιών και του τουριστικού εμπορίου φαίνεται πως ενισχύουν την τάση για πιο αβέβαιους και εύκαμπτους όρους απασχόλησης.⁷¹ Τις χειρότερες συνθήκες αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στις αναπτυσσόμενες χώρες. Μάλιστα εκείνοι που περισσότερο πλήττονται είναι οι ανειδίκευτοι εργάτες που στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες ή ακόμη και παιδιά, τα οποία προσλαμβάνονται για τέτοιες δουλειές, διότι θεωρούνται φθηνό και εύκαμπτο εργατικό δυναμικό. (Μοίρα & Κατσούλα, 2008:289-306).

↳ Στην Κοινωνία

Άλλος ένας τομέας που επηρεάζεται από την τουριστική διαδικασία είναι ο κοινωνικός. Οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις των τυπικών μορφών τουρισμού, αφορούν τα αποτελέσματα που έχουν στις τοπικές κοινωνίες οι άμεσες και έμμεσες σχέσεις με τουρίστες και η αλληλεπίδρασή τους με την τουριστική βιομηχανία. Αδιαμφισβήτητα, ο τουρισμός αποτελεί μέσο διάδοσης πληροφοριών σχετικών με τα ήθη, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής των διαφορετικών πολιτισμών του πλανήτη μας και συνεισφέρει θετικά στην γνωριμία των λαών και την ειρηνική συνύπαρξή τους.

Από την άλλη οι αρνητικές επιπτώσεις ανακύπτουν, όταν ο τουρισμός φέρει αλλαγές στα συστήματα αξιών και συμπεριφοράς και γι' αυτόν το λόγο απειλείται η γηγενής ταυτότητα μέσω της εμπορευματοποίησης των

⁷¹ CoastLearn (2007). Κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις τουρισμού, στο http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_socioimpacts.html πρόσβαση την 22/02/2008

τοπικών πολιτιστικών αξιών, της τυποποίησης, της προσαρμογής στις τουριστικές απαιτήσεις, τις πολιτιστικές αντιθέσεις κ.τ.λ. Επιπλέον, οι αλλαγές συχνά συμβαίνουν στη δομή της κοινωνίας, στις οικογενειακές σχέσεις, στους συλλογικούς παραδοσιακούς τρόπους ζωής, στις τελετές και στον τομέα της ηθικής. Τα έντονα καταναλωτικά πρότυπα που συχνά προβάλλουν οι τουρίστες επηρεάζουν, φέρνουν αλλαγές και σύγχυση στις συνήθειες και τους ρυθμούς ζωής των τοπικών κοινωνιών υποβαθμίζοντας ή καταστρέφοντας την σημασία της τοπικής κουλτούρας. Ακόμα δημιουργεί κοινωνικά προβλήματα λόγω των κοινωνικών αντιθέσεων, της αύξησης της εγκληματικότητας και της διαφθοράς.⁷²⁻⁷³⁻⁷⁴

↳ Στο Φυσικό Περιβάλλον

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε τις επιδράσεις που διαπιστώνουμε στο φυσικό περιβάλλον. Ο τουρισμός δεν θα πρέπει να θεωρείται εχθρός του περιβάλλοντος αλλά, αντιθέτως, σύμμαχος, διότι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της παράδοσης είναι προϋπόθεση της αποδοτικότητάς του. Οι απαιτήσεις των τουριστών για καθαρό περιβάλλον, καθαρό νερό και υγειονομικά συστήματα αποχέτευσης, ενθαρρύνουν τη δημιουργία έργων υποδομής αλλά και τουριστικών και ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων που ωφελούν ταυτόχρονα τους μόνιμους κατοίκους των τουριστικών περιοχών.

⁷² Αβδελλή, Θ. (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. *Οικολογική Επιθεώρηση*, Μάρτιος, στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

⁷³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), Τουρισμός και Ανάπτυξη, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

⁷⁴ CoastLearn (2007). Κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις τουρισμού, στο http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_socioimpacts.html πρόσβαση την 22/02/2008

Ωστόσο, η απαίτηση για διαφορετική εκμετάλλευση της ελεύθερης γης (παραθαλάσσιας ή ορεινής) με σκοπό τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τις ανάγκες των επισκεπτών, καταλήγει συχνά στην εξαφάνιση της βιοποικιλότητας των τουριστικών περιοχών και την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντός τους. Ακόμα δημιουργούνται αντιπαραθέσεις σχετικές με τη χρήση των πόρων, ανάμεσα στον τουρισμό και στους τοπικούς πληθυσμούς, λόγω αυξημένης ζήτησης για αγαθά πρώτης ανάγκης (π.χ. νερό) και πηγές ενέργειας (π.χ. ηλεκτρισμός, καύσιμες ύλες) κατά την διάρκεια των τουριστικών περιόδων αφού αυξάνεται η έλλειψη αυτών των αγαθών αλλά και όταν η κατασκευή ξενοδοχείων και τουριστικών υποδομών σε παράκτιες περιοχές αποκόπτει την πρόσβαση των κατοίκων.⁷⁵⁻

76_77

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ασέβειας προς την τοπική κοινωνία και τη φύση είναι του χωριού Σινκερίμ στην Γκόα της Ινδίας. Οι αρχές αρνήθηκαν στους κατοίκους του την παροχή τρεχούμενου νερού επί δύο ώρες ημερησίως ενώ τα διπλανά ξενοδοχεία διαθέτουν τρεχούμενο νερό 24 ώρες το 24ωρο. Η πρακτική αυτή είναι συνήθης στην Γκόα: οι γυναίκες των χωριών αναγκάζονται να μεταβαίνουν σε όλο και πιο μακρινά πηγάδια για να παίρνουν νερό ενώ τα πολυτελή ξενοδοχεία με τις πισίνες τους και το τόσο αταίριαστο με το περιβάλλον γκαζόν τους χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο νερό, στραγγίζοντας τα γύρω πηγάδια και μειώνοντας τα αποθέματα νερού της ευρύτερης περιοχής. Τα κέντρα διακοπών που παρέχουν στέγη και πλήρη

⁷⁵ Αβδελλή, Θ. (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. *Οικολογική Επιθεώρηση*, Μάρτιος, στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

⁷⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

⁷⁷ CoastLearn (2007). *Κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις τουρισμού*, στο http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_socioimpacts.html πρόσβαση την 22/02/2008

διατροφή είναι συνήθως ενοχλητικά στις κοινότητες που τα φιλοξενούν, οι οποίες τα θεωρούν «τουριστικά απαρτχάιντ» και προκλητικές «νησίδες πολυτελείας». Η κυβέρνηση της Γκάμπια τα κατήργησε πρόσφατα, εφόσον σφυγμομέτρηση έδειξε ότι το 99% των ανθρώπων που εξαρτώνται από τον τουρισμό ήταν αντίθετοι προς αυτά.⁷⁸ Από τα παραπάνω προκύπτει ότι την ίδια στιγμή που ο τοπικός πληθυσμός στερείται βασικών πόρων για την επιβίωσή του ο τουρισμός αποδεικνύεται «σπάταλη» δραστηριότητα (Μοίρα, 2002:40)

Παρατηρούμε ότι μια υπέρμετρη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να προκαλέσει μόλυνση του περιβάλλοντος, διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας κ.τ.λ. και οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι δυνατόν να βλάψουν μακροχρόνια τον ίδιο τον τουρισμό. Το "παρθένο" φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (αξιοθέατα, ήθη, έθιμα κ.λ.π) ενός τόπου είναι αιτίες που τον καθιερώνουν ως τουριστικό προορισμό. Η υποβάθμιση ή εξαθλίωση αυτών στοιχείων από βανδαλισμούς, ρύπανση, παράνομη αφαίρεση στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλαγή του ιστορικού τοπίου που περιβάλλει την περιοχή κ.τ.λ. καταλήγει στην ανάλογη υποβάθμιση της τουριστικής δραστηριότητας.⁷⁹

☛ Στην Εκπαίδευση

Ο τουρισμός θεωρείται φορέας εκπαίδευσης, αφού επιτρέπει την πρόσβαση των τοπικών πληθυσμών στην εκμάθηση γλωσσών και νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, γεγονός το οποίο τους επιτρέπει να

⁷⁸ Μποζανίδου, Τ. (1999), Ο πολιτικώς ορθός τουρισμός. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 5 Δεκεμβρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12778&m=T20&aa=1 πρόσβαση την 22/02/2008

⁷⁹ Αβδελλή, Θ. (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. *Οικολογική Επιθεώρηση*, Μάρτιος, στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

προαγάγουν την πολιτιστική τους κληρονομιά με πνεύμα σεβασμού των εθίμων και των παραδόσεων.⁸⁰ Από την άλλη όμως, εμφανίζεται αλλοίωση της τοπικής γλώσσας της κοινωνίας με προσμείξεις από ξένες γλώσσες, έτσι ώστε το τοπικό ιδίωμα εγκαταλείπεται από τις νέες γενιές και μέσα σε λίγα χρόνια εκλείπει, αφού χρησιμοποιούν όλο και περισσότερες ξένες λέξεις και όρους, χάνοντας τη γλωσσική τους ταυτότητα. (Λύτρας, 1998:161).

☛ Στη Δημόσια Υγεία

Το φαινόμενο του τουρισμού αποτελεί ακόμα και φορέα δημόσιας υγείας, μέσω της απαραίτητης επιβολής κανόνων υγιεινής και υγειονομικών μέτρων στα αεροδρόμια, στα λιμάνια, στα ξενοδοχεία, στους αρχαιολογικούς χώρους κ.τ.λ. καθώς επίσης και μέσω των εκστρατειών εμβολιασμού και της διάδοσης των γνώσεων στον τομέα της προφύλαξης που θέτει. Όπως είναι γνωστό η δημόσια υγεία μίας χώρας είναι στοιχείο ελκυστικότητας.⁸¹ Γι' αυτόν το λόγο οι τουριστικοί προορισμοί που μαστίζονται από AIDS και άλλου είδους ασθένειες, υφίστανται επιπτώσεις αφού οι τουρίστες επηρεάζονται ψυχολογικά, λόγω του φόβου τους να μην «κολλήσουν» σε κάθε εκδήλωση σεξουαλικής δραστηριότητάς. (Λύτρας, 1993:231).

Τα προβλήματα αυτά οφείλονται συχνά στην υπερβολική και απρογραμματίστη τουριστική ανάπτυξη και στην κυριαρχία του οργανωμένου μαζικού τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο τα τελευταία 30 χρόνια. Τα μαζικά κύματα τουρισμού δημιουργούν έντονες πιέσεις στην τοπική κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή των τουριστικών περιοχών, διαμορφώνοντας

⁸⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

⁸¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

συνθήκες τουριστικής ανάπτυξης που δεν ανταποκρίνονται στην φέρουσα ικανότητα της κάθε περιοχής. Ως εκ τούτου, παρατηρείται αλλοίωση της πολιτιστικής ταυτότητας των περιοχών αυτών, δημιουργία κοινωνικών εντάσεων, μεταβολή των αξιών και των ηθών του ντόπιου πληθυσμού, εκμετάλλευση στις εργασιακές και στις ανθρώπινες σχέσεις γενικότερα, υποβάθμιση του περιβάλλοντος και εξάντληση των φυσικών πόρων. (Μοίρα & Κατσούλα, 2008:289-306).

4.4. Υπεύθυνος Τουρισμός

Ο υπεύθυνος τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύχθηκε σύμφωνα με τις αρχές της κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης με απόλυτο σεβασμό προς την τοπική κοινωνία και κουλτούρα, την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον. Αυτό που προέχει είναι το να είναι κάποιος ευσυνείδητος πολίτης του κόσμου, να σέβεται τη ζωή, τα πιστεύω, την κουλτούρα και το περιβάλλον των ανθρώπων της περιοχής την οποία επισκέπτεται και να συμμετέχει με διακριτικό τρόπο.⁸²

Η ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας προκαλεί επιπτώσεις που πολλές φορές έχουν αρνητικά αντίκτυπα στο οικονομικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών (όπως είδαμε παραπάνω), ενώ μακροχρόνια μπορούν να υποβαθμίσουν την ίδια τη διαδικασία του τουρισμού. Στην ανάπτυξη του υπεύθυνου τουρισμού πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν οι κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις, οι κοινότητες, αλλά και οι τουρίστες. Ενημερωμένοι, κοινωνικά υπεύθυνοι και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι τουρίστες αναζητώντας εναλλακτικές μορφές διακοπών και υιοθετώντας εναλλακτικές συμπεριφορές έχουν την ευκαιρία να ελαχιστοποιήσουν αυτές

⁸² Travel agents, *Υπεύθυνος Τουρισμός*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.travelagentsproject.org/index.cfm?lang=gr&cat=1&subcat=20&textsize=small>

ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ, να συνεισφέρουν στη βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών και να ενθαρρύνουν τους τοπικούς παράγοντες προς αποφάσεις και σχεδιασμούς βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.⁸³

Οι τουρίστες πρέπει :

- ✓ Να επισκέπτονται μια περιοχή με σκοπό να μάθουν και να βιώνουν τον πολιτισμό και το περιβάλλον της και όχι απλά να ψυχαγωγούνται από εικόνες και εμπειρίες που δημιουργήθηκαν για την τουριστική αγορά.
- ✓ Να σέβονται τη διαφορετικότητα και να τηρούν τις κοινωνικές και πολιτιστικές παραδόσεις και πρακτικές.
- ✓ Να μαθαίνουν όσα περισσότερα γίνεται για τον προορισμό και να προσπαθούν να κατανοήσουν την κουλτούρα, τα τοπικά ήθη, έθιμα και παραδόσεις, την ιστορία και τις συνήθειες των ανθρώπων της περιοχής.
- ✓ Να βοηθάνε στη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- ✓ Να σέβονται την αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά.
- ✓ Να ενημερώνονται για την κατάσταση στη χώρα προορισμού και την πρόσβαση σε πρώτες βοήθειες και προξενικές υπηρεσίες, εξασφαλίζοντας έτσι την υγεία και την προσωπική τους ασφάλεια.
- ✓ Να εξοικειωθούν με τη νομοθεσία στη χώρα προορισμού, ώστε να μη διαπράξουν κάποια πράξη που θεωρείται αξιόποινη σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας προορισμού.
- ✓ Να ντύνονται και να συμπεριφέρονται με τρόπο που δεν θίγει τις τοπικές κοινωνικές και θρησκευτικές, συνήθειες και αξίες.

⁸³ Αβδελλή, Θ. (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. *Οικολογική Επιθεώρηση*, Μάρτιος, στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

- ✓ Να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η εκμετάλλευση σε οποιαδήποτε μορφή έρχεται σε σύγκρουση με τις θεμελιώδεις αρχές του τουρισμού. Η παιδική σεξουαλική εκμετάλλευση αποτελεί αξιόποιο έγκλημα τόσο στη χώρα προορισμού όσο και στη χώρα του παραβάτη.
- ✓ Να επιλέγουν τον κατάλληλο τουριστικό πράκτορα.⁸⁴⁻⁸⁵

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη κάθε περιοχής εξαρτάται κυρίως από τους τοπικούς παραγόντες της (πολιτική ηγεσία, τουριστικοί φορείς, μόνιμοι κάτοικοι). Αυτοί ανάλογα με τις αποφάσεις που θα λάβουν, την συνεργασία που θα αναπτύξουν, τις μεθόδους και τους τρόπους διαχείρισης των τουριστικών πηγών μπορούν να ικανοποιήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών και να διασφαλίσουν την πολιτισμική ακεραιότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας για τις επόμενες γενιές.⁸⁶

4.5. Σεξουαλικός Τουρισμός

Σε άκρως αντίθετη κατεύθυνση από αυτή του υπεύθυνου τουρισμού βρίσκεται ο σεξουαλικός τουρισμός. Ο σεξουαλικός τουρισμός εμφανίζεται κυρίως σε χώρες όπου η σταθερά μεταβλητή είναι η φτώχεια και έχει επιπτώσεις σε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπινα πλάσματα, ένα μέρος των οποίων είναι παιδιά. Η ταξιδιωτική και η σεξουαλική βιομηχανία μοιράζονται πολλά κοινά συμφέροντα στην εξέλιξη του κόσμου σε γιγάντιο πάρκο

⁸⁴ Travel agents, Υπεύθυνος Τουρισμός, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.travelagentsproject.org/index.cfm?lang=gr&cat=1&subcat=20&textsize=small>

⁸⁵ Αβδελλή, Θ., (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές, Οικολογική επιθεώρηση, Μάρτιος στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

⁸⁶ Αβδελλή, Θ., (2004). Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές, Οικολογική επιθεώρηση, Μάρτιος στο <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html> πρόσβαση την 27/11/2008

αναψυχής. Με τις ρίζες του στο αρχαίο σύμπαν της πορνείας, ο σεξουαλικός τουρισμός επεκτείνεται ανάλογα με το ρυθμό αύξησης της τουριστικής παγκοσμιοποίησης. Μετά τον κλασικό τουρισμό, ο σεξουαλικός τουρισμός ανθίζει ολοένα και περισσότερο (χάρη στην αύξηση των αφίξεων μεμονωμένων τουριστών). Ο τουρισμός δεν είναι η αιτία για σεξουαλική εκμετάλλευση, αλλά παρόλα αυτά παρέχει εύκολη πρόσβαση σ' αυτή.

Η «τουριστική» πορνεία πλήττει ιδιαίτερα τις χώρες του Νότου: τα κορίτσια (ή τα αγόρια) είναι φτωχά και ελάχιστα μορφωμένα, επομένως εύκολα εκμεταλλεύσιμα. Καταλήγουν με λίγο-πολύ εξαναγκαστικό τρόπο στην πορνεία, «επάγγελμα» το οποίο δεν έχουν καμία διάθεση να ασκήσουν.

Κάποιοι άλλοι επιμένουν ότι δεν πρέπει να συγχέουμε την παιδική πορνεία με την πορνεία των ενηλίκων. Και όσο περισσότερο εδραιώνεται η συναίνεση για να καταδικάσουμε τη σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, τόσο πιο εύκολα η εκμετάλλευση των ενηλίκων μοιάζει να γίνεται αποδεκτή ως, υποτίθεται, αναπόφευκτη στον κόσμο που ζούμε. Η παιδική πορνεία προκαλεί σε όλους τον αποτροπιασμό, ενώ καθένας, τελικά, καταλήγει να επωφελείται της «κλασικής» πορνείας.

Ο σεξουαλικός τουρισμός επελαύνει σαν χιονοστιβάδα και τείνει να μαζικοποιηθεί. Στην Ταϊλάνδη οι νέοι πελάτες είναι νεαροί Δυτικοί σε αναζήτηση περιπετειών και έντονων εμπειριών. Αντικαθιστούν, σιγά σιγά, τους ηλικιωμένους Γερμανούς, Ιάπωνες ή Αμερικανούς τουρίστες, οι οποίοι είχαν κάποτε, με τη σειρά τους, διαδεχθεί τους στρατιωτικούς των βάσεων κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Βιετνάμ.⁸⁷

⁸⁷ Michel, F. (2006), Μαζικός τουρισμός με πορνεία αλά καρτ. *Ελευθεροτυπία*, 3 Σεπτεμβρίου, πρόσβαση την 27/11/2008 στο http://www.enet.gr/online/online_text/c=111,dt=03.09.2006,id=48157220

Σε αναζήτηση εύκολου και φθηνού σεξ, οι ξένοι σεξουαλικοί τουρίστες συρρέουν σε τέτοιες χώρες. Αρκετοί από αυτούς, για να έχουν ήσυχη τη συνείδησή τους, βρίσκουν όλες τις δικαιολογίες του κόσμου για να πείσουν τον εαυτό τους ότι δεν κάνουν κατάχρηση της απόγνωσης των νέων, αλλά τους βοηθούν, τους στηρίζουν, στην πραγματικότητα συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της χώρας τους.⁸⁸ Η αλήθεια φυσικά είναι ότι οι σεξουαλικοί τουρίστες εκμεταλλεύονται την οικονομική τους δύναμη και το σύστημα που τους επιτρέπει να παραμένουν ανώνυμοι για να «δοκιμάσουν» νέες εμπειρίες.⁸⁹

Έτσι λοιπόν, «ξεφορτώνονται» συχνά κάθε αίσθηση ανθρωπιάς και υπευθυνότητας, καθώς, με τη μεσολάβηση της οικονομικής συναλλαγής, αισθάνονται απελευθερωμένοι από την ανάγκη να ασχοληθούν με τον άλλον και πόσο μάλλον να τον σεβαστούν. Πληρώνοντας για μια υπηρεσία, σεξουαλική κατά περίπτωση, αγοράζουν την ελευθερία ενός προσώπου πάνω στο οποίο, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, έχουν κάθε δικαίωμα.

Οι διαφορές μεταξύ οργανωμένου τουρίστα και σεξουαλικού τουρίστα είναι μεγάλες, όμως το πέρασμα από τη μία ιδιότητα στην άλλη είναι μερικές φορές εντυπωσιακά εύκολο. Ο τουρίστας αποκτά την ψευδαίσθηση ότι είναι κάποιος άλλος και όχι αυτός που πραγματικά είναι στην καταθλιπτική του καθημερινότητα. Υποδύεται ένα ρόλο. Το ψυχολογικό υπόβαθρο είναι η δυνατότητα απελευθέρωσης από τους περιορισμούς που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους στο οικείο περιβάλλον.

⁸⁸ Michel, F. (2006), Μαζικός τουρισμός με πορνεία αλά καρτ. *Ελευθεροτυπία*, 3 Σεπτεμβρίου, πρόσβαση την 27/11/2008 στο

http://www.enet.gr/online/online_text/c=111,dt=03.09.2006,id=48157220

⁸⁹ Clementi, A. /swissinfo (2008), Fight against child sex tourism stepped up. *Human Rights Tribune*, στο <http://www.humanrights-geneva.info/Fight-against-child-sex-tourism,3722> πρόσβαση την 19/01/2009

Οι περιοχές όπου εμφανίζεται ο σεξουαλικός τουρισμός, κατά κάποιον τρόπο, μπορούν να χαρτογραφηθούν. Οι γυναίκες επιλέγουν την Γκόα, την Ινδία, την Τζαμάικα, την Γκάμπια, ενώ οι άνδρες προτιμούν τις νοτιοανατολικές ασιατικές χώρες, το Μαρόκο, την Τυνησία, τη Σενεγάλη, τη Δομινικανή Δημοκρατία, την Κούβα, τον Παναμά, το Σουρινάμ, το Μεξικό, αλλά και τη Βραζιλία, όπου εκτιμάται ότι τουλάχιστον 500.000 παιδιά έχουν καταφύγει στην πορνεία.

Υπάρχουν πέντε βασικοί λόγοι για την ακμή του μαζικού σεξουαλικού τουρισμού: η αυξανόμενη φτώχεια που οδηγεί σε «εμπορευματοποίηση» του έρωτα, η απελευθέρωση της αγοράς του σεξ κατά τρόπο που ενθαρρύνεται σε μικρότερο ή σε μεγαλύτερο βαθμό το εμπόριο της σάρκας, η διατήρηση των πατριαρχικών και σεξιστικών κοινωνιών, η σταδιακή υπονόμευση των γυναικών στο φόντο της γενικής και κοινότοπης σεξουαλικής βίας και, τέλος, η έκρηξη του διεθνούς τουρισμού και των ρευμάτων μεταναστών κάθε είδους.⁹⁰

Πάνω από ένα εκατομμύριο παιδιά σε όλο τον κόσμο οδηγούνται κάθε χρόνο στην πορνεία, φτηνό και «εξωτικό» τουριστικό προϊόν για την ικανοποίηση των πιο απαιτητικών πελατών. Το εμπόριο παιδικής σάρκας καλύπτει, εκτός από την τοπική ζήτηση, τις ανάγκες του ολοένα και διογκούμενου παιδεραστικού σεξουαλικού τουρισμού. Η γεωγραφία του αίσχους δεν έχει σύνορα. Στις παραδοσιακές αγορές του Τρίτου Κόσμου προστέθηκαν τα τελευταία χρόνια η Ανατολική Ευρώπη και οι αναπτυσσόμενες χώρες της Δύσης.

⁹⁰ Michel, F. (2006), Μαζικός τουρισμός με πορνεία αλά καρτ. *Ελευθεροτυπία*, 3 Σεπτεμβρίου, πρόσβαση την 27/11/2008 στο http://www.enet.gr/online/online_text/c=111.dt=03.09.2006.id=48157220

Τη θλιβερή πρωτιά κατέχουν οι χώρες της Ν.Α. Ασίας, της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Εκεί παρέχεται φθινό σεξ από ανήλικα παιδιά «κυρίως σε άνδρες και λιγότερο σε γυναίκες που προέρχονται από τις χώρες του δυτικού αναπτυσσόμενου κόσμου ή από τις πλουσιότερες κοινωνικές τάξεις του Μεξικού, της Ινδίας και της Αργεντινής». Οι φτωχές χώρες, υπό την οικονομική πίεση που υφίστανται, υποχρεώνονται να αναπτύσσουν την τουριστική τους βιομηχανία, έτσι που οι ίδιες οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν με ανοχή το σεξουαλικό τουρισμό.

Για την εξυπηρέτηση των σεξοτουριστών συνεργάζονται αεροπορικές εταιρείες, tour operator, ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και τουριστικοί φορείς γενικότερα οι οποίοι είναι συνένοχοι στην διόγκωση του φαινομένου και οι οποίοι πρέπει να τιμωρούνται εξίσου αυστηρά με τους «θύτες». Έμποροι, πελάτες και τουριστική βιομηχανία διαμορφώνουν έτσι μια παγκόσμια αγορά παιδεραστίας με ετήσια κέρδη πολλά δισεκατομμύρια δολάρια.

Η Ιαπωνία αναπτύσσει τη μεγαλύτερη στον κόσμο βιομηχανία παιδικής πορνείας, εμπορευόμενη παιδιά από τη Ν.Α. Ασία. Από τον κατάλογο όμως δε λείπουν και χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου, με περιορισμένη μεν αγορά, αλλά ικανή να προσελκύσει πελάτες. Το Άμστερνταμ, το Λος Άντζελες, η Ν. Ορλεάνη είναι μερικές από τις πόλεις που φημίζονται για τις παιδεραστικές δυνατότητες που παρέχουν στους περαστικούς με τα «χοντρά πορτοφόλια».

Τα «σαρκοβόρα» δίκτυα στις Ηνωμένες Πολιτείες αλιεύουν παιδιά από τις φτωχογειτονιές των μεγαλουπόλεων, κυρίως παιδιά άστεγων και διαλυμένων οικογενειών, που έχουν ήδη υποστεί φυσική και ψυχολογική κακοποίηση. Στον Καναδά, χιλιάδες νεαρά κορίτσια εισάγονται στην πορνεία από οργανωμένα κυκλώματα.

Στην Ιταλία έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις παιδιών 5-14 ετών να εργάζονται σε κυκλώματα πορνείας στη Σικελία. Εκβιάζονται από το οργανωμένο έγκλημα και υποχρεώνονται να πρωταγωνιστούν σε παραγωγή βιντεοταινιών. Το 10% της πορνείας στη Β. Ιταλία καλύπτεται από κορίτσια 10-15 ετών και 30% από 16-18 ετών. Η Αυστραλία προτιμά να εισάγει από τη Ν.Α. Ασία, αν και σε μικρότερη έκταση υπάρχουν και παιδιά από τις μεγαλουπόλεις της.

Στη Ν. Αφρική, ο χάρτης της ντροπής δείχνει τις κεντρικές συνοικίες του Γιοχάνεσμπουργκ, όπου νεαροί μαύροι, άνεργοι και άστεγοι, κερδίζουν τα προς το ζην μέσω της πορνείας, ενώ νεαρά κορίτσια από την Ταϊβάν, την Ταϊλάνδη και τη Ρωσία δουλεύουν σε οίκους ανοχής στα προάστια.

Στη Βενεζουέλα και την Κόστα Ρίκα ανήλικα παιδιά εισάγονται στην πορνεία αφού έχουν συλληφθεί για διάφορους λόγους, παρενοχλούνται και κακοποιούνται από την αστυνομία και όχι από πελάτες. Πάνω από 30.000 Αμερικανοί και μερικές χιλιάδες Αυστραλοί εγκαταστάθηκαν μόνιμα στις χώρες αυτές λόγω της ευκολίας να διατηρούν σεξουαλικές σχέσεις με ανηλίκους.

Οι Φιλιππίνες, η Ινδονήσια, η Κίνα, το Βιετνάμ, η Καμπότζη, το Λάος, η Ταϊλάνδη, η Ταϊβάν, η Σρι Λάνκα και η Ινδία είναι οι χώρες που βιώνουν ως μάστιγα πλέον την παιδική πορνεία. Τα 400.000 ανήλικα που εκπορνεύονται στην Ινδία είναι χαρακτηριστικό δείγμα της κατάστασης. Η ετήσια έκθεση της Οργάνωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα το 1995 αναφέρει ότι 20% των πορνών της Βομβάης αποτελείται από κορίτσια κάτω των 18 ετών.

Στη Σρι Λάνκα, η παιδεραστία στα δίκτυα του σεξουαλικού τουρισμού αναπτύσσεται ταχύτατα. Εκτιμήσεις της PEACE, μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης που δραστηριοποιείται στην περιοχή, αναφέρουν ότι περίπου

10.000 παιδιά μεταξύ 6-14 ετών φυλακίζονται σε οίκους ανοχής, ενώ άλλα 5.000 παιδιά 8-18 ετών εργάζονται ανεξάρτητα σε τουριστικές περιοχές της χώρας.

Η Ταϊλάνδη φαίνεται να διατηρεί το μεγαλύτερο στον κόσμο δίκτυο παιδικής πορνείας. Εδώ, οι ειδικοί μιλούν για βιομηχανία εμπορικού σεξ και οι ποσοτικές εκτιμήσεις ποικίλλουν: Για 10.000 ανήλικα κάνουν λόγο κυβερνητικές στατιστικές, για 800.000 η στατιστική του Κέντρου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Παιδιών.

Η Ανατολική Ευρώπη μπαίνει κι αυτή στην αθλιότητα του παιδεραστικού εμπορίου και οι πρώτες επίσημες αναφορές εξαγωγής παιδικής πορνείας προς τις μεγαλύτερες αγορές έρχονται από τη Ρωσία, τη Ρουμανία, την Πολωνία και την Τσεχία.

Πρόχειροι υπολογισμοί μιλούν για ένα εκατομμύριο ιστοσελίδες με περιεχόμενο την παιδική πορνογραφία. Ο παιδεραστικός σεξουαλικός τουρισμός «αναβαθμίστηκε» σημαντικά μέσα από το παγκόσμιο δίκτυο. Μεμονωμένα άτομα στήνουν ανώνυμα τις πληροφοριακές σελίδες τους, διαφημίζοντας τους παιδεραστικούς τους παραδείσους.⁹¹

Ο αριθμός των παιδόφιλων τουριστών, υπολογίζεται ότι αποτελεί το 1% του συνολικού αριθμού των ταξιδιωτών. Οι πελάτες του σεξουαλικού τουρισμού κατηγοριοποιούνται ως εξής: στους περιστασιακούς παιδόφιλους, στους καθ' έξη παιδόφιλους, οι οποίοι σκοπίμως επισκέπτονται χώρες όπου η παιδική πορνεία είναι αυξημένη, στους διεστραμμένους και βίαιους παιδόφιλους και

⁹¹ Γκρούη, Ε. & Φακατσέλης Α. (1997). *E-on line*, Κυριακή, 19 Οκτωβρίου, στο <http://www.hri.org/E/1997/97-10-19.dir/keimena/greece/greece2.htm> πρόσβαση την 27/11/2008

στους τουρίστες, οι οποίοι επ' ευκαιρίας της επισκέψεώς τους, επιζητούν να γνωρίσουν νέες εμπειρίες, νιώθοντας ελεύθεροι ηθικών φραγμών.

Οι περισσότεροι αριθμητικά και πλέον ενεργοί πελάτες προέρχονται από την Ιαπωνία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Γερμανία (υπολογίζεται, ότι 400.000 χιλ. άνδρες Γερμανοί βρίσκονται κάθε χρόνο σε ταξίδια για τουρισμό σεξ και περίπου 10.000 χιλ. άνδρες για σεξ με ανήλικα παιδιά ⁹²), την Αγγλία, τον Καναδά και την Αυστραλία, ενώ το 57% ανήκουν στις ηλικίες 40-60 ετών. Τα ταξιδιωτικά γραφεία που οργανώνουν τα εν λόγω ταξίδια, υπόσχονται στους παιδόφιλους τουρίστες συνεχή εναλλαγή παιδιών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους. ⁹³

Πρέπει τελικά να επισημανθεί ότι για το θλιβερό αυτό φαινόμενο φέρουν ευθύνη τόσο οι ίδιοι οι τουρίστες, που με τις επιλογές τους δημιουργούν αυτή την κατάσταση, οι «έμποροι» που εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή, αλλά και η οικογένεια, οι γονείς που ίσως ενθαρρύνουν τέτοιες επιλογές. Παράλληλα όμως οι επιλογές αυτές έχουν σημαντικές επιπτώσεις:

- ♦ στους ντόπιους καθώς οι ασθένειες, και ιδίως η ασθένεια του AIDS εξακολουθούν να αυξάνονται με αποτέλεσμα να απειλούνται οι πλέον παραγωγικές ηλικίες του έθνους. Ήδη αυτό, για πολλές νεαρές σημαίνει κοινωνικό αποκλεισμό από την κοινότητα ή το χωριό τους και περιορισμό της δυνατότητάς τους για σύναψη γάμου.

⁹² Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. *Neo.gr*, στο <http://www.neo.gr/modules.php?name=News&file=print&sid=5441> πρόσβαση την 22/02/2008

⁹³ Ομπρέλα, *Παιδικός σεξουαλικός τουρισμός & παιδική πορνεία*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο http://www.obrela.gr/ekstrateia_tourism.htm

- ♦ υπάρχει έντονος ο κίνδυνος της μετάδοσης στους τουρίστες κάποιου σεξουαλικά μεταδιδόμενου νοσήματος, καθώς οι συνθήκες υγιεινής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στις χώρες αυτές είναι συχνά χαμηλού επιπέδου, ενώ υπάρχει έντονος ο κίνδυνος του AIDS (Μοίρα, Τσουμάνης & Χατζηλέλεκας, 2003: 177).

4.6. Η Ηθική στον Τουρισμό

Οι τουρίστες που επισκέπτονται μια χώρα όπου καταπατούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα ή καταστρέφεται η φύση θα πρέπει να ρωτούν τη συνείδησή τους για την ηθική πλευρά των διακοπών τους σε τέτοιες χώρες.⁹⁴

Οι κυβερνήσεις και κυρίως οι τουριστικοί πράκτορες επηρεάζουν σημαντικά την επιλογή των τουριστικών προορισμών και η αρνητική διαφήμιση για τις χώρες που δεν σέβονται τις δημοκρατικές αρχές και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί μορφή αποτροπής.⁹⁵

Τρανταχτό παράδειγμα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί το παρακάτω έθιμο. Στην κουλτούρα των Πατόνγκ, που αποτελεί παρακλάδι της φυλής Κάρεν από τη Μιανμάρ (Βιρμανία), όσο πιο μακρύ λαιμό έχει μια γυναίκα τόσο πιο ωραία θεωρείται. Γι' αυτό οι θηλυκές Πατόνγκ, γνωστές και ως γυναίκες-«καμηλοπαρδάλεις», τυλίγουν μπρούντζινα κολιέ γύρω από τον λαιμό τους με τρόπο ώστε να πιέζουν το σαγόνι προς τα επάνω και τους ώμους προς τα κάτω. Χάρη στην πρακτική αυτή ο λαιμός τους φθάνει τα 38 εκατοστά και χωρά πολλά κολιέ (σύμβολο ομορφιάς), τα οποία όμως, πρώτον,

⁹⁴ Μποζανίδου, Τ. (1999), Ο πολιτικώς ορθός τουρισμός. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 5 Δεκεμβρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12778&m=T20&aa=1

πρόσβαση την 22/02/2008

⁹⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

δεν μπορούν να αφαιρεθούν ποτέ (γιατί θα σπάσει ο σβέρκος τους) και, δεύτερον, τις καθιστούν «θέαμα» στα μάτια κυρίως των τουριστών.

Όπως είναι φυσικό, οι Πατόνγκ αποτελούν μοναδικό «τουριστικό αξιοθέατο», μόνο που για να τους συναντήσει κάποιος πρέπει να κάνει πολυήμερη πεζοπορία. Τον Μάιο του 1996 ο Ταίλανδος επιχειρηματίας Τάνα Νακλουάνγκ σκέφτηκε να τους κάνει πιο προσιτούς στους τουρίστες. Δίνοντας ψεύτικες υποσχέσεις, έπεισε 33 από αυτούς να τον ακολουθήσουν κοντά στην πόλη Τσιάνγκ Μάι, όπου τους εγκατέστησε σε ένα «στρατόπεδο» και τους ανάγκασε να ζουν σε συνθήκες σκλαβιάς. Όχι μόνο δεν εκπλήρωσε τις υποσχέσεις του αλλά προσέλαβε και φρουρούς που ξυλοκοπούσαν όσους Πατόνγκ αποτολμούσαν να απομακρυνθούν. Εν τω μεταξύ οι τουρίστες συνέρρεαν για να θαυμάσουν τις «γυναίκες καμηλοπαρδάλεις» αντί αδρού αντιτίμου σε δολάρια, χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι ήταν συνένοχοι στη δαιώνιση αυτού του ανθρώπινου ζωολογικού κήπου.

Τελικώς ο Τάνα συνελήφθη, το στρατόπεδο έκλεισε στις 5 Μαΐου του 1998 και οι Πατόνγκ συνεχίζουν πλέον ελεύθεροι τον δρόμο τους προς την αφομοίωση από την επικρατούσα κουλτούρα. Το περιστατικό αυτό όμως είναι ενδεικτικό των ηθικών προβλημάτων που θέτει ο τουρισμός. Αυτά κυμαίνονται από το αν είναι σωστό οι τουρίστες να επισκέπτονται χώρες που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ως το πόσο σκληρά πρέπει να είναι τα παζάρια με τους εμπόρους του Τρίτου Κόσμου.⁹⁶

Γενικότερα τίθεται το ηθικό ζήτημα των διακοπών, «να τις επισκεφθεί κανείς ή να μην τις επισκεφθεί;», σε χώρες όπου δεν γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως στην Κίνα, η οποία αποτελεί τον έκτο

⁹⁶ Μποζανίδου, Τ. (1999), Ο πολιτικώς ορθός τουρισμός. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 5 Δεκεμβρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12778&m=T20&aa=1 πρόσβαση την 22/02/2008

μεγαλύτερο τουριστικό προορισμό στον κόσμο.⁹⁷ Παρά την ραγδαία οικονομική της άνοδο παραμένει ένα αυταρχικό κράτος στην οποία λαμβάνουν χώρα εκτεταμένες παραβιάσεις των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (κακομεταχείριση, ξυλοδαρμοί, βασανιστήρια και βιασμοί), παρενοχλούνται δημοσιογράφοι και ξένοι εργαζόμενοι σε ανθρωπιστικές οργανώσεις και οι κρατούμενοι βασανίζονται πολλές φορές με άγριο τρόπο. Η περιοχή έχει αναδειχθεί σε μια από τις θερμότερες εστίες του πλανήτη σε σχέση με την καταπάτηση θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι Θιβετιανοί είναι θύματα διακρίσεων σε καθημερινή βάση, σε ζητήματα όπως η στέγαση, η εκπαίδευση και η φροντίδα υγείας.⁹⁸

Όσοι ακολουθούν την πολιτικώς ορθή άποψη ισχυρίζονται ότι η επίσκεψη σε μια τέτοια χώρα ισοδυναμεί με υποστήριξη προς το καθεστώς της. Πολλοί προτείνουν οι τουρίστες αλλά και τα τουριστικά πρακτορεία σε ένδειξη διαμαρτυρίας να μποϊκοτάρουν τέτοιες χώρες. Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία, πρώτον, η ηθική δεν είναι ζήτημα που πρέπει να απασχολεί την τουριστική βιομηχανία εν αντιθέσει με τις κυβερνήσεις, δεύτερον, τα μποϊκοτάζ πλήττουν τους λαούς και όχι μόνο τα καθεστώτα και τρίτον, κάθε χώρα έχει κάνει κάτι επιλήψιμο. Αν δεν πάμε στην Κίνα διότι καταπατά τα δικαιώματα των αντιφρονούντων και των Θιβετιανών, γιατί να πάμε στη Ρωσία που βομβαρδίζει Τσετσένους αμάχους ή ακόμη και στη Γαλλία που πραγματοποίησε πυρηνικές δοκιμές στην απόλλη Μουρουρόα:

⁹⁷ Μποζανίδου, Τ. (1999), Ο πολιτικώς ορθός τουρισμός. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 5 Δεκεμβρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12778&m=T20&a=1 πρόσβαση την 22/02/2008

⁹⁸ Μπλιώνης, Γ., Περιβάλλον και Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Θιβέτ. *Οικολογική Επιθεώρηση*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.oikologos.gr/images/society/potala10.jpg&imgrefurl=http://www.oikologos.gr/News2004/0155.html&h=367&w=572&sz=62&hl=el&start=8&tbnid=XV46Tgkhd4AksM:&tbnh=86&tbnw=134&prev=/images%3Fq%3D>

Στο ζήτημα αυτό διαφέρουν και οι απόψεις των ταξιδιωτικών οδηγών. Η σειρά «Lonely Planet» παρέχει συμβουλές για πολιτικώς ορθό τουρισμό στη Μιανμάρ: να μην καταλύετε σε κυβερνητικά ξενοδοχεία, να μην ψωνίζετε σουβενίρ από κρατικά καταστήματα και να μη χρησιμοποιείτε τις υπηρεσίες του κρατικού Myanmar Travel & Tours ούτε τα κρατικά μέσα μεταφοράς. Οι τουρίστες δεν πρέπει να επιδίδονται σε δραστηριότητες που γεμίζουν τα ταμεία του κράτους και όχι του λαού.

Ο τουρισμός αποδεικνύεται συχνά ευεργετικός για τις οικονομίες φτωχών χωρών αλλά και οι φωνές υπέρ της τουριστικής υπευθυνότητας είναι απολύτως απαραίτητες.⁹⁹

Σημαντικά μέτρα για την ηθική στον τουρισμό είναι :

- ♦ Η θέσπιση αυστηρών πολιτικών και κανονισμών από τις κυβερνήσεις και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του τουριστικού τομέα για την προστασία και διατήρηση των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ♦ η εφαρμογή πολιτικών και μέτρων από τους τουριστικούς πράκτορες, τις αεροπορικές εταιρείες και όλους τους τουριστικούς φορείς όπως η διανομή φυλλαδίων και η μετάδοση βίντεο κατά τη διάρκεια των ταξιδιών προς ευαίσθητους προορισμούς κ.τ.λ.
- ♦ η καταπολέμηση εγκληματικών ενεργειών με απόλυτη διαφάνεια ώστε να αποθαρρύνονται δραστηριότητες, όπως η νομιμοποίηση παράνομου

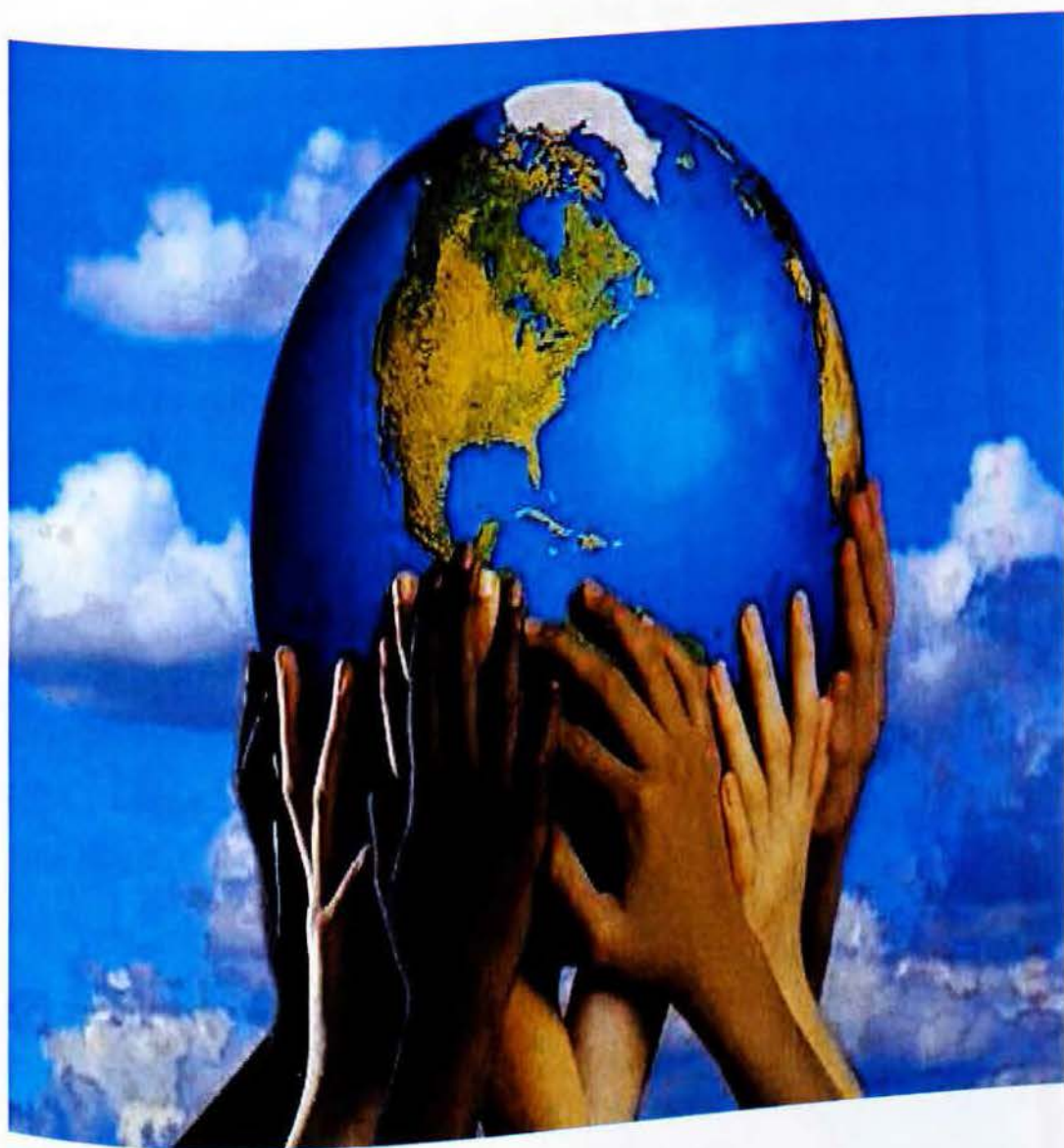
⁹⁹ Μποζανίδου, Τ. (1999), Ο πολιτικώς ορθός τουρισμός. Το Βήμα online, Κυριακή, 5 Δεκεμβρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12778&m=T20&aa=1 πρόσβαση την 22/02/2008

χρήματος, ο σεξουαλικός τουρισμός και να μην πλήττεται η τουριστική εικόνα της χώρας.

- ♦ η καταπολέμηση της εγκληματικότητας εις βάρος του τουρισμού μέσω της εξειδικευμένης κατάρτισης των αστυνομικών αρχών ώστε να παρέχεται προστασία και ασφάλεια.
- ♦ η προώθηση ηθικών προτύπων στον τουρισμό από τις κυβερνήσεις με την στήριξη τουριστικών πρακτόρων και εξειδικευμένων οργανώσεων.
- ♦ η ενσωμάτωση του παγκόσμιου κώδικα δεοντολογίας για τον τουρισμό στο εσωτερικό δίκαιο κάθε χώρας.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

Μέτρα και προτάσεις αντιμετώπισης

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Σημαντικό ρόλο για την αντιμετώπιση και την εξάλειψη όλων των μορφών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παίζουν οι κυβερνήσεις των χωρών. Όμως, η παγκόσμια κοινή γνώμη με τον κατάλληλο χειρισμό μπορεί να γίνει ισχυρό μέσο επιρροής στα κέντρα εξουσίας. Έτσι, δεν αρκεί μόνο οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς οργανισμοί να γνωρίζουν τις διατάξεις της Οικουμενικής Διακήρυξης αλλά και ο απλός άνθρωπος για τον οποίο διατυπώθηκαν και αποτελούν την πατρογονική του κληρονομιά. Όταν οι λαοί του κόσμου αποκτήσουν πλήρη συνείδηση των δικαιωμάτων τους, οι κυβερνήσεις δεν θα τολμούν πια να τα αψηφούν και να τα εκμηδενίζουν.¹⁰¹ Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν υψηλή προτεραιότητα κυρίως για τις δημοκρατικές κυβερνήσεις.¹⁰²

Σε εθνικό επίπεδο, η ικανότητα του κράτους να προστατεύσει τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκεται σε κρίση. Σε πολλές χώρες η διακυβέρνηση έχει υπονομευθεί από τη διαφθορά, την κακοδιαχείριση, την κατάχρηση εξουσίας και την πολιτική βία. Σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία, τους όρους θέτουν όλο και περισσότερο οι διεθνείς εμπορικές συμφωνίες, τα διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα και οι μεγάλες επιχειρήσεις. Κι όμως, ελάχιστοι είναι οι μηχανισμοί για να αντιμετωπιστεί ο αντίκτυπος που έχουν στα ανθρώπινα δικαιώματα. Γι' αυτό, είναι αναγκαία η μεταρρύθμιση και ανανέωση του συστήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή η διεργασία πρέπει να είναι βασισμένη σε κοινές αξίες και στόχους, στο κράτος δικαίου και όχι στην

¹⁰¹ Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://itee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

¹⁰² Babu, G. & Vinitha, V. (2007), *Human Rights in Tourism: Conceptualization and Stakeholder Perspectives*, στο http://ejbo.jyu.fi/pdf/ejbo_vol12_no2_pages_40-48.pdf πρόσβαση την 19/01/09

αυθαίρετη δύναμη, στην παγκόσμια συνεργασία και όχι στον μονομερή τυχοδιωκτισμό.¹⁰³

Τέλος, τώρα περισσότερο από ποτέ οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να παίξουν το ρόλο τους, κινητοποιώντας την κοινή γνώμη για να ασκήσει πίεση στις κυβερνήσεις και στους διεθνείς οργανισμούς, να προωθήσουν την ελπίδα αντί του φόβου, τη δράση αντί της απραξίας και την αλληλεγγύη αντί της αδιαφορίας.¹⁰⁴ Από την άλλη το έργο τους δεν είναι πάντα ευπρόσδεκτο, γιατί πολλοί που βρίσκονται στην «πρώτη γραμμή» της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συχνά βρίσκονται σε κίνδυνο. Στην Αίγυπτο, την Αλγερία, τον Λίβανο, το Μαρόκο/Δυτική Σαχάρα, τη Συρία και την Τυνησία, γυναίκες και άνδρες τέθηκαν υπό κράτηση ή δέχτηκαν απειλές λόγω του έργου τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε διάφορες χώρες οι οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα αντιμετώπισαν σοβαρά εμπόδια για την απόκτηση νομικής υπόστασης με βάση περιοριστικούς νόμους που διέπουν τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και που περιστελλούν το έργο τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και τη χρηματοδότησή τους.¹⁰⁵

¹⁰³ Αϊρίν Χ., (2005), Ετήσια Έκθεση 2005 της Διεθνούς Αμνηστίας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι μόνο μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση, είναι μια προδομένη υπόσχεση. *Διεθνής Αμνηστία*, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2005/preface.htm> πρόσβαση την 21/01/2009

¹⁰⁴ Αϊρίν Χ., (2005), Ετήσια Έκθεση 2005 της Διεθνούς Αμνηστίας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι μόνο μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση, είναι μια προδομένη υπόσχεση. *Διεθνής Αμνηστία*, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2005/preface.htm> πρόσβαση την 21/01/2009

¹⁰⁵ Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας*, ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/mde.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

⇒ Αντιμετώπιση των διακρίσεων κατά των γυναικών

Τα δικαιώματα των γυναικών στην ισότητα και τη μη διάκριση προστατεύονται από σειρά διεθνών εργαλείων, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ο Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ, και διεξοδικότερα από τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών. Παρόλα αυτά οι διακρίσεις κατά των γυναικών εξακολουθούν να υφίστανται τόσο στους ίδιους τους νόμους όσο και στην εφαρμογή τους. Η δημόσια κατακραυγή και τα πρωτοσέλιδα συνήθως επικεντρώνονται στα κρούσματα ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, στην τιμωρία των θυμάτων βιασμού, στη σεξουαλική δουλεία ή στην κάθε είδους εξευτελιστική μεταχείριση. Είναι οι αποκαλούμενες διακρίσεις χαμηλής έντασης που συχνά με την ανοχή του νόμου καταδικάζουν εκατομμύρια γυναίκες σε καθημερινές δοκιμασίες και βάσανα. Η κατάσταση αυτή δεν προσελκύει την προσοχή της διεθνούς κοινότητας, αν εξαιρέσει κανείς τις σπάνιες και συνήθως τυπικές αποδοκιμασίες. Εκατόν ογδόντα πέντε κράτη έχουν υιοθετήσει τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών, γεγονός που σημαίνει τη σχεδόν παγκόσμια αποδοχή των κανόνων της. Ωστόσο, η διατήρηση των νόμων και των εθίμων καθιστούν τις γυναίκες πολίτες δεύτερης κατηγορίας και τις εκθέτουν στην κακομεταχείριση. Τα κράτη έχουν την υποχρέωση να θεσπίζουν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικά μέτρα για την προώθηση, την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και την κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων που εκδηλώνονται εις βάρος τους.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Αρμπούρ, Λ. (2008) ΙΣΟΤΗΤΑ Διακρίσεις χαμηλής έντασης κατά των γυναικών. Μακεδονία, 5 Μαΐου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=16807>

Η πραγματική ισότητα θα επιτευχθεί αν οι διεθνείς υποχρεώσεις τηρούνται τόσο στο νόμο όσο και στην εφαρμογή του. Κατ' ελάχιστο τα κράτη θα έπρεπε να αναθεωρούν, να τροποποιούν ή να καταργούν τη νομοθεσία που δημιουργεί διακρίσεις, καθώς και να αντιμετωπίζουν τις αρνητικές συνέπειες που οι νόμοι αυτοί έχουν στις γυναίκες. Χωρίς αυτού του είδους την πολιτική πρωτοβουλία αλλά και χωρίς τους κατάλληλους οικονομικούς πόρους η τόσο αναγκαία αλλά και καθυστερημένη αλλαγή δεν θα έρθει. Οι κυβερνήσεις πρέπει να επιδείξουν με χειροπιαστό τρόπο την απόφασή τους να ενισχύσουν το γυναικείο φύλο. Πρέπει να επιτρέψουν στις γυναίκες να διεκδικήσουν και να απολαύσουν τα δικαιώματά τους.¹⁰⁷

Η εμπειρία και η ιστορική διαδρομή των αγώνων των γυναικών έχει αποδείξει ότι η θεωρία και η πράξη πρέπει να συνοδεύονται από ισχυρές πολιτικές δεσμεύσεις, από πρόγραμμα και δράση. Πρέπει να υπάρχει κοινωνική πρόνοια, κοινωνική στήριξη και κατάλληλη υποδομή που να βοηθά τις γυναίκες να ανταποκριθούν στους πολλαπλούς τους ρόλους. Επίσης πρέπει να λαμβάνονται εξειδικευμένα μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας (προώθησή της στην απασχόληση και την επιχειρηματικότητα, ανάληψη θέσεων ευθύνης στα κέντρα λήψης των αποφάσεων, στον δημόσιο βίο αλλά και στον επαγγελματικό στίβο), αποτελεσματικές δομές ελέγχου και πολιτικές συγκεκριμένες και συστηματικές για ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια και πολιτική ζωή (ένταξή τους στα κόμματα κατά ποσοστό

¹⁰⁷ Αρμπούρ, Λ. (2008) ΙΣΟΤΗΤΑ Διακρίσεις χαμηλής έντασης κατά των γυναικών. Μακεδονία, 5 Μαΐου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=16807>

τουλάχιστον 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων για το σύνολο της Επικράτειας, ενδυναμώνοντας τη φωνή της γυναίκας στο Κοινοβούλιο).¹⁰⁸⁻¹⁰⁹

Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη μείωση της φτώχειας, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δίκαιη διακυβέρνηση είναι η επένδυση στις γυναίκες και τα κορίτσια και συγκεκριμένα η εκπαίδευση των κοριτσιών, η κατάργηση των διακρίσεων και των αναχρονιστικών και βλαπτικών παραδόσεων, η καταδίκη της βίας και η ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας.¹¹⁰ Αν και οι παραδόσεις συχνά είναι ισχυρότερες από το νόμο, η νομική δράση από μόνη της δεν είναι αρκετή. Η αλλαγή πρέπει να έλθει από μέσα και για αυτό το λόγο είναι κρίσιμη η κοινή συνεργασία όλων των οργανώσεων με τις κοινότητες και τις τοπικές ηγεσίες ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί μια βιώσιμη κοινωνική αλλαγή μέσα από την εργασία με τις ίδιες τις κοινότητες στις οποίες εφαρμόζεται.¹¹¹

☞ Προσπάθειες για την εξάλειψη οποιασδήποτε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες ιδρύθηκαν σε όλο τον κόσμο πολλές γυναικείες οργανώσεις. Αυτό το κύμα θάρρους, δημιουργικότητας και αφοσίωσης συχνά σπάει πάνω σε ένα τείχος κυβερνητικής αδιαφορίας ή κυβερνητικής καταπίεσης, στην πιο σκληρή μορφή της. Ελάχιστες κυβερνήσεις

¹⁰⁸ Χαραλάμπους, Σ. (2002), Τα γυναικεία δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα. *Ekloges.com.cy*, στο http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=3615&page=1 πρόσβαση την 27/11/2008

¹⁰⁹ Greek insight, (2008), *Αύριο η Διεθνής Ημέρα για τα δικαιώματα της Γυναίκας - Ο Προκόπης Παυλόπουλος για την Ημέρα της Γυναίκας*, 7 Μαρτίου, στο <http://www.greekinsight.com/?conID=7953> πρόσβαση την 27/10/2008

¹¹⁰ Ελληνική Εθνική Επιτροπή της Unicef, (2008), Διεθνής ημέρα για τα δικαιώματα της γυναίκας και τη διεθνή ειρήνη. *Eurocharity*, 6 Μαρτίου, στο http://www.eurocharity.org/article.php?article_id=3291 πρόσβαση την 27/11/2008

¹¹¹ Unicef, (2008), *Συστράτευση Διεθνών Οργανισμών κατά της Πρακτικής του Ακρωτηριασμού των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων*, 27 Φεβρουαρίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/dt0308.php> πρόσβαση την 27/11/2008

αναγνωρίζουν το έργο των οργανώσεων για τα δικαιώματα των γυναικών και θεμιτή άσκηση θεμελιωδών ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων.¹¹²

Για την εξάλειψη πράξεων καταπάτησης και για την βελτίωση των δικαιωμάτων των γυναικών, σε κάποιες χώρες, έγιναν βήματα προόδου. Δημιουργήθηκαν πολύ ισχυρά φεμινιστικά κινήματα (Ινδία, Πακιστάν), εφαρμόστηκαν προγράμματα κατά του γυναικείου αναλφαριθτισμού, πραγματοποιήθηκαν εκστρατείες για την πληροφόρηση των γυναικών για τα δικαιώματά τους (Ινδία), υιοθετήθηκε πρόγραμμα για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, της περίθαλψης, των νομικών δικαιωμάτων και της οικονομικής κατάστασης των γυναικών (Μάλι), απαγορεύτηκε η πραγματοποίηση γυναικείων περιτομών στα κρατικά κέντρα υγείας (Αίγυπτο), αυξήθηκαν οι γυναίκες-δήμαρχοι (Καμερούν), ψηφίστηκε νόμος που επιβάλλει το 1/3 των βουλευτών να είναι γυναίκες (Τανζανία) και νόμος που υποχρεώνει τα κόμματα να περιλαμβάνουν 30% γυναίκες στις λίστες των υποψηφίων τους (Αργεντινή), ιδρύθηκε ειδική αστυνομική υπηρεσία όπου μπορούν να καταφεύγουν τα θύματα οικιακής βίας (Βραζιλία), καθιερώθηκε η υπογραφή και των δύο συζύγων για χορήγηση διαζυγίου (Κολομβία), εισήχθησαν υποτροφίες σε κρατικά πανεπιστήμια για αυτόχθονες γυναίκες (Γουατεμάλα), αυξήθηκε η νόμιμη ηλικία γάμου από τα 15 στα 18 έτη και η ίση και από κοινού ευθύνη απόδοση σε άνδρες και γυναίκες για την οικογένεια (Μαρόκο) κ.ά.¹¹³

Άλλες μεταρρυθμίσεις, όμως, απορρίφθηκαν από τα αρμόδια Κοινοβούλια (στην Ιορδανία οι προτάσεις τροποποίησης του Άρθρου 340 του Ποινικού Κώδικα που σχετίζεται με τους οικογενειακούς φόνους), άλλες παρέμειναν

¹¹²Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, στο <http://1tee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

¹¹³Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δις. γυναίκες θα γιορτάσουν νησιτικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, στο <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75> πρόσβαση την 27/10/2008

άθικτες (όπως η κληρονομιά, που ενέχει διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στο Μαρόκο όπως και σε άλλες χώρες της περιοχής) και άλλες έμειναν στα χαρτιά. Στο Ιράν, οι απόπειρες της Βουλής να ασκήσει πίεση για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις σε σχέση με τα δικαιώματα των γυναικών καθώς και για την προσχώρηση της χώρας στη Σύμβαση των Η.Ε. για τις Γυναίκες, εμποδίστηκαν επανειλημμένα από το Συμβούλιο Κηδεμονίας, το ανώτατο νομοθετικό όργανο στο Ιράν. Στο Κουβέιτ οι γυναίκες διαμαρτυρήθηκαν κατά του συνεχιζόμενου αποκλεισμού τους από την εκλογική διαδικασία, ενώ στο Μπαχρέιν ζήτησαν νόμους για προσωπικό νομικό καθεστώς για να προστατευθούν τα δικαιώματά τους.¹¹⁴

Στη Λατινική Αμερική εισήχθησαν στη νομοθεσία της μερικά από τα προοδευτικότερα και πιο ρηξικέλευθα μέτρα για την προστασία των γυναικών, όπως η σύμβαση του 1994, η πρώτη στην ιστορία σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα που εστιάζει στη βία κατά των γυναικών. Ωστόσο δέκα χρόνια μετά την υιοθέτηση της σύμβασης η Διεθνής Αμνηστία σημείωσε ότι η κατάσταση των γυναικών στην περιοχή δεν έχει βελτιωθεί σημαντικά, διότι τα μέρη-κράτη αδυνατούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που προβλέπει η σύμβαση.

Στην Αφρική, παρά την ευρύτατη κύρωση του Αφρικανικού Χάρτη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών και του Πρωτοκόλλου για τα Δικαιώματα των Γυναικών στην Αφρική, συνεχίζονται οι διακρίσεις και οι πρακτικές της εμπορίας ανθρώπων, της βίας κατά τη διάρκεια πολεμικών συγκρούσεων και ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων. Η Ασία, η μεγαλύτερη και περισσότερο κατοικημένη ήπειρος, παρουσιάζει

¹¹⁴ Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας*, ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, στο <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/mde.htm> πρόσβαση την 22/02/2008

επίσης τις περισσότερες αντιφάσεις όσον αφορά την πρόοδο των δικαιωμάτων των γυναικών. Πρόσφατα στην Ινδία η νομοθεσία ενίσχυσε τα δικαιώματα των γυναικών. Ωστόσο απομένουν να γίνουν πολλά ακόμη τόσο για την εφαρμογή όσο και για τη διαμόρφωση των νόμων σε βασικούς τομείς, όπως η εμπορία ανθρώπων.

Το εκτεταμένο εθνικό και περιφερειακό νομοθετικό πλαίσιο δεν έχει κάνει την Ευρώπη άτρωτη από την πληθώρα των ανισοτήτων, που υποβαθμίζουν το γυναικείο φύλο. Η Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών στο Ηνωμένο Βασίλειο σημείωσε ότι με το σημερινό ρυθμό προόδου θα χρειαστούν 200 χρόνια, για να υπάρξει ίση εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών στο κοινοβούλιο. Ακόμη και στη Νορβηγία, η οποία βρίσκεται συνεχώς στην κορυφή της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δεικτών ισότητας των φύλων, σημειώνονται διαφορές στην αμοιβή και στην πρόσβαση στην απασχόληση μεταξύ των δύο φύλων.¹¹⁵

Οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των φύλων θα μπορούσαν να μειωθούν διαμέσου καλύτερευσης του εφοδιασμού των μικρών παιδιών και τελικά να καλυτερεύσει η χώρα και τη δική της ικανότητα ανταγωνιστικότητας στην παγκόσμια οικονομία.¹¹⁶

¹¹⁵ Αρμπούρ, Λ. (2008) ΙΣΟΤΗΤΑ Διακρίσεις χαμηλής έντασης κατά των γυναικών. Μακεδονία, 5 Μαΐου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=16807>

¹¹⁶ Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. Αντίβαρο, στο http://www.antibarog.gr/society/nalmpanths_paidia.htm πρόσβαση την 22/02/2008

⊕ Μέτρα για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε μορφής βίας κατά των παιδιών

Τα τελευταία χρόνια τα κρούσματα εξαφάνισης και κακοποίησης παιδιών, κυρίως στο πλαίσιο σεξουαλικής ή οικονομικής τους εκμετάλλευσης, έχουν αυξηθεί κατακόρυφα. Η εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικότητας, οι οποίες συνδέονται με την τεχνολογική εξέλιξη, όπως είναι η παιδική πορνογραφία, σε συνδυασμό με τη διευκόλυνση της κινητικότητας των πληθυσμών, την αυξημένη μεταναστευτική ροή και την «άνθιση» του trafficking, όπως επίσης και η κρίση του θεσμού της οικογένειας καθώς και η ανάδειξη μορφών ενδοοικογενειακής βίας με θύμα το παιδί, καθιστούν αναγκαίο τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ολοκληρωμένων πολιτικών, οι οποίες κατατείνουν στη θωράκιση των δικαιωμάτων του παιδιού από τους σύγχρονους κινδύνους.¹¹⁷

Καθένας έχει έναν ρολό να παίξει, τα κράτη όμως είναι αυτά που πρέπει να έχουν την πρωταρχική ευθύνη και διαρκής προτεραιότητά τους να είναι ο αγώνας για την εξάλειψη της βίας. Αυτό σημαίνει την απαγόρευση όλων των μορφών βίας κατά των παιδιών, όπου και αν εκδηλώνονται, όποιος κι αν είναι ο θύτης. Σημαίνει την επένδυση σε προγράμματα πρόληψης για την αντιμετώπιση των θεμελιωδών αιτιών που γεννούν τη βία κατά των παιδιών καθώς επίσης και τη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι υπόλογοι των πράξεών τους. Ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο δεν σημαίνει μόνο κυρώσεις αλλά στέλνει επίσης ένα ισχυρό και κατηγορηματικό μήνυμα ότι η κοινωνία δεν θα ανεχθεί τη βία

¹¹⁷ Greek insight, Π. Παυλόπουλος : «Η βία κατά των παιδιών αποτελεί την πιο ακραία και απεχθή μορφή βίας και συνιστά μια από τις βαρύτερες περιπτώσεις παραβίασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», στο <http://www.greekinsight.com/?conID=3933> πρόσβαση την 27/11/2008

κατά των παιδιών.¹¹⁸ Η παιδεραστία, η παιδική πορνεία, το εμπόριο παιδιών, η πορνογραφία και ο παιδικός σεξουαλικός τουρισμός αποτελούν φαινόμενα που πρέπει να χτυπηθούν άμεσα μέσω της διεθνούς συνεργασίας.¹¹⁹ Τέλος, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην ψυχολογική παρακολούθηση και υποστήριξη των παιδιών που υφίστανται βίαιες πράξεις αλλά και στην αποκατάσταση και εκπαίδευση των ανηλίκων που υποπίπτουν σε παραπτώματα αντί του εγκλεισμού τους σε φυλακές.¹²⁰

⇒ Μέτρα κατά του σεξουαλικού τουρισμού

Ο σεξουαλικός τουρισμός είναι μια σύγχρονη μορφή δουλείας. Η φτώχεια που πλήττει πολλές περιοχές του πλανήτη αποτελεί, την κυριότερη αιτία του σεξουαλικού τουρισμού. Από την άλλη πλευρά, η οικονομική ανάπτυξη κάποιων χωρών και ορισμένων κατηγοριών πολιτών μέσα σ' αυτές τους δίνει τη δυνατότητα να εκμεταλλεύονται, στα πρόσωπα των θυμάτων, τη φτώχεια αυτών των περιοχών.¹²¹

Πρόκειται για ένα πολύπλοκο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό πρόβλημα, που έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις, το οποίο μπορεί να επιλυθεί μόνο αν οι πολιτικοί έχουν την πολιτική θέληση να συγκρουσθούν με αυτό το πολύ ισχυρό, βρώμικο κύκλωμα. Πρέπει να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους, οι

¹¹⁸ Youth Society for the United Nations-Greece, Έρευνα του Γ.Γ. του ΟΗΕ αποκαλύπτει την πλήρη έκταση του φαινομένου της βίας κατά των παιδιών, στο <http://www.ysun-greece.org/4/115/240/> πρόσβαση την 30/01/2009

¹¹⁹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹²⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1996), *Daily Notebook*, 11 Δεκεμβρίου, στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1996/n9612112.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹²¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

οποίες δεν είναι μόνο ποινικές, αλλά και ηθικές.¹²² Από την άλλη μεριά όμως, στις περισσότερες χώρες του τρίτου κόσμου οι νόμοι δημιουργήθηκαν από διεφθαρμένους ανθρώπους. Μαζί με την καταπολέμηση της φτώχειας, επιτακτική ανάγκη είναι ο εκδημοκρατισμός των κοινωνιών, μαζί με τη δημιουργία ενός κώδικα ηθικής, διότι ο τουρισμός του σεξ είναι δημιούργημα των πολιτών της ευημερίας και γι' αυτό το σχέδιο δράσης πρέπει να βρίσκεται κάτω από διεθνή και πανεθνική καθοδήγηση και συνεργασία για την αντιμετώπισή του. Μόνον έτσι μπορεί να αναχαιτιστεί το κύμα της διαφθοράς σε όλες τις χώρες και να υπάρξουν απτά και μετρήσιμα αποτελέσματα.¹²³

Γι' αυτό λοιπόν, πρέπει να εντοπισθεί το πρόβλημα, να εξαρθρωθούν τα δίκτυα και να χρησιμοποιηθούν προγράμματα για να χτυπηθούν οι αιτίες αυτού του προβλήματος.¹²⁴ Παράλληλα, πρέπει να υπάρξουν αλλαγές στις ποινικές νομοθεσίες των κρατών μελών, έτσι ώστε να τιμωρείται αυστηρά η χρησιμοποίηση ανηλίκων σε δημόσια ή ιδιωτικά θεάματα με πορνογραφικό χαρακτήρα, καθώς και η παραγωγή, η πώληση και η διανομή πορνογραφικού υλικού. Ο καταναλωτής πορνογραφικού υλικού με πρωταγωνιστές παιδιά θα πρέπει να θεωρείται συναυτουργός και να τιμωρείται εξίσου με τους αυτουργούς. Εκτός όμως από την ποινική τιμωρία που προβλέπεται από τον ποινικό κώδικα, θα πρέπει, να υπάρχει και μια κοινωνική τιμωρία με την αποκάλυψη των πράξεων αυτών των οικονομικά ισχυρών, οι οποίοι στις πατρίδες, τις οικογένειες ή τον περίγυρό τους, θέλουν να θεωρούνται

¹²² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹²³ Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. *Neo.gr*, στο <http://www.neo.gr/modules.php?name=News&file=print&sid=5441> πρόσβαση την 22/02/2008

¹²⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

αξιοπρεπείς.¹²⁵ Να προκαλείται δηλαδή ένα κύμα ντροπής και ένα αίσθημα εξορισμού της δημόσιας γνώμης εναντίον των θυτών, ώστε να είναι γενική απαίτηση να εφαρμόζονται οι νόμοι και να λαμβάνονται όλα τα νομικά, προληπτικά, παιδαγωγικά και ψυχολογικά μέτρα.¹²⁶ Η μεγάλη δημοσιότητα των επιβληθεισών κυρώσεων στους μετέχοντες στον σεξουαλικό τουρισμό ευνοεί την αποτροπή του και τα εγκλήματα που έχουν σχέση με τον σεξουαλικό τουρισμό πρέπει να διώκονται τόσο στην χώρα καταγωγής όσο και στην χώρα στην οποία διεπράχθησαν, να εφαρμόζεται δηλαδή η αρχή της εξεδαφικής ποινικής δίωξης.¹²⁷

Για την άμεση αντιμετώπιση του σεξουαλικού τουρισμού οι επαγγελματικές οργανώσεις, όπως η Ένωση Ταξιδιωτικών Πρακτόρων, η Ένωση Αερομεταφορέων και η Ένωση Ξενοδόχων, έχουν εκδώσει ήδη κώδικες δεοντολογίας.¹²⁸ Σημαντική προϋπόθεση αποτελεί η κινητοποίηση των τουριστικών πρακτόρων, των αεροπορικών εταιριών και των ξενοδοχειακών μονάδων κατά του σεξουαλικού τουρισμού ευαισθητοποιώντας τους πελάτες τους και ενημερώνοντάς τους για τους δικαστικούς κινδύνους που διατρέχουν και να συνεργασθούν με τις αρχές για τον εντοπισμό πιθανών εγκληματικών δραστηριοτήτων.¹²⁹ Επίσης, πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες ώστε να τιμωρούνται όλοι οι τουριστικοί φορείς που δεν τηρούν τους κώδικες

¹²⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹²⁶ Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. *Neo.gr*, στο <http://www.neo.gr/modules.php?name=News&file=print&sid=5441> πρόσβαση την 22/02/2008

¹²⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

¹²⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm>

¹²⁹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

δεοντολογίας και αποκομίζουν κέρδη από τη σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών και των παιδιών. Το θετικό είναι ότι μόνο ένα μικρό μέρος της τουριστικής βιομηχανίας εμπλέκεται σ' αυτή τη μορφή του τουρισμού γιατί η πλειοψηφία των ταξιδιωτικών πρακτόρων εκτελούν σοβαρά το έργο τους.¹³⁰ Οι tour operators παίζουν έναν καθοριστικό ρόλο στην τουριστική βιομηχανία γιατί ως μεσάζοντες μεταξύ τουριστών και προμηθευτών τουριστικών υπηρεσιών μπορούν να επηρεάσουν τις επιλογές των καταναλωτών, τις υπηρεσίες των προμηθευτών και τα αναπτυξιακά πρότυπα των προορισμών. Συμβάλλουν σημαντικά στην διατήρηση της τουριστικής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πηγών από τα οποία εξαρτάται η τουριστική βιομηχανία για την επιβίωση και την εξέλιξή της. (ΤΟΙ, 2003:8).

Ο σεξουαλικός παιδεραστικός τουρισμός, συγκεκριμένα, αποτελεί δραματικό φαινόμενο που δεν γνωρίζει γεωγραφικά και πολιτιστικά σύνορα. Τα θύματά του αυξάνονται κατά 1 εκατομμύριο παιδιά, κάθε χρόνο. Οι τουρίστες προέρχονται από χώρες της Δυτικής Ευρώπης, της Βορείου Αμερικής, την Αυστραλία και την Ασία. Ο σεξουαλικός τουρισμός δεν περιορίζεται μόνο στη Νοτιοανατολική Ασία αλλά έχει εξαπλωθεί και στην υπόλοιπη Ασία, όπως και στην Λατινική Αμερική. Δεν θα πρέπει εξάλλου να ξεχνά κανείς, την εκδήλωση παρομοίων φαινομένων και στην Δυτική Ευρώπη αλλά και στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Καθήκον και ευθύνη όλων, είναι η καταπολέμηση των φαινομένων του παιδεραστικού τουρισμού και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, όπου αυτά εκδηλώνονται αλλά και η προστασία των παιδιών γενικότερα. Η αποτροπή και η καταδίκη των παιδεραστών, η μείωση της προσφοράς στην

¹³⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm>

πηγή, η εξάλειψη της ζήτησης των παιδιών, η διοργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών καθώς και η προστασία και η φροντίδα των θυμάτων, τα οποία χρειάζονται την απαραίτητη ψυχολογική και ιατρική παρακολούθηση, πρέπει να αποτελούν στόχους και προτεραιότητες της πολιτικής όλων των χωρών. Η εφαρμογή των σχετικών μέτρων θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο της διακρατικής συνεργασίας, των διεθνών οργανισμών και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.¹³¹

➤ Το έργο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η τήρηση των βασικών δημοκρατικών αρχών από μια χώρα αποτελούν το «άλφα και το ωμέγα» για τη σύναψη οποιαδήποτε συμφωνίας συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το λόγο αυτό η Ε.Ε. τα προβάλλει και τα προασπίζει τόσο εντός των συνόρων της όσο και στο πλαίσιο των σχέσεών της με τρίτες χώρες.¹³² ¹³³ Σε περίπτωση που κάποια χώρα δεν σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να ανασταλούν οι εμπορικές παραχωρήσεις και να περιοριστούν ή να διακοπούν τα προγράμματα βοήθειας. Η Ένωση πιστεύει ότι μόνο μέσα σε μια δημοκρατική δομή μπορεί να μειωθεί η φτώχεια, που είναι και ο κύριος στόχος της αναπτυξιακής της πολιτικής εκτός Ευρώπης.¹³⁴

Η πολιτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ένωσης επικεντρώνεται στα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα του πολίτη.

¹³¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm>

¹³² Μάνδρου, Ι. (1997), Κλειδί τα ανθρώπινα δικαιώματα. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 16 Φεβρουαρίου, στο http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12416&m=E07&aa=2

¹³³ Ευρωπαϊκή Ένωση, *Ανθρώπινα Δικαιώματα-Οικουμενικά και Αδιαίρετα*, πρόσβαση την 27/10/2008 στο http://europa.eu/pol/rights/overview_el.htm

¹³⁴ Ευρωπαϊκή Ένωση, *Ανθρώπινα Δικαιώματα-Οικουμενικά και Αδιαίρετα*, πρόσβαση την 27/10/2008 στο http://europa.eu/pol/rights/overview_el.htm

Προτεραιότητά της είναι να προάγει τα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών καθώς και να αναχαιτίσει το trafficking. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες συνεργάζονται για την παροχή βοήθειας στα θύματα και για τη διοργάνωση εκστρατειών πρόληψης. Η Ένωση έχει θέσει σε εφαρμογή αρκετά διασυνοριακά προγράμματα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών.¹³⁵

Τα δικαιώματα του παιδιού αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, που η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να τηρεί, παρόλα αυτά όμως εξακολουθούν να απέχουν πολύ από το να γίνουν σεβαστά σε παγκόσμιο επίπεδο και να μην ικανοποιούνται οι θεμελιώδεις ανάγκες του παιδιού (δικαίωμα να έχει κατάλληλη τροφή, βασική ιατρική περίθαλψη ή εκπαίδευση κ.τ.λ.), καθώς πολλά παιδιά υποχρεώνονται σε καταναγκαστική εργασία και είναι θύματα της εμπορίας ανθρώπων.¹³⁶

Τα σημερινά παιδιά είναι οι μελλοντικοί ενήλικες και γι' αυτό θα πρέπει να προστατευθεί το δικαίωμα που έχουν να μεγαλώσουν και να αναπτυχθούν με ασφάλεια. Η Ένωση πρέπει να δημιουργήσει τα εργαλεία που χρειάζονται για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών. Η ανεργία και η συνακόλουθη ανασφάλεια έχουν επιπτώσεις στην ανάπτυξη των παιδιών και αυτός είναι ένας παραπάνω λόγος, για τον οποίο πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης.¹³⁷

¹³⁵ Ευρωπαϊκή Ένωση, *Ανθρώπινα Δικαιώματα-Οικουμενικά και Αδιαίρετα*, πρόσβαση την 27/10/2008 στο http://europa.eu/pol/rights/overview_el.htm

¹³⁶ Ευρωπαϊκή Ένωση, (2008), *Προς μια Στρατηγική για τα Δικαιώματα του Παιδιού*, στο <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r12555.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹³⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1996), *Daily Notebook*, 11 Δεκεμβρίου, πρόσβαση την 27/10/2008 στο <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1996/n9612112.htm>

Ταυτόχρονα, η Ε.Ε. χρηματοδοτεί την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα ώστε να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στη στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Έτσι, ενισχύει τη δημοκρατία, τη διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου (συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών για την προαγωγή του πολιτικού πλουραλισμού, της ελευθερίας του τύπου κ.τ.λ.), κάνει προσπάθειες για να καταργηθεί η θανατική ποινή σε χώρες που εφαρμόζεται ακόμα, καταπολεμά τα βασανιστήρια με προληπτικά μέτρα (επιμόρφωση των αστυνομικών οργάνων και εκπαίδευση) αλλά και με ποινικά μέσα (όπως η σύσταση διεθνών και ποινικών δικαστηρίων) και καταπολεμά τον ρατσισμό και τις διακρίσεις, εξασφαλίζοντας τον σεβασμό των πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων.¹³⁸

Στόχος της Ε.Ε. είναι να απαγορεύσουν οι τρίτες χώρες τα βασανιστήρια και άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας. Για την εξάλειψή τους καθιερώνει έναν πολιτικό διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα με τις τρίτες χώρες καθώς και με τις περιφερειακές οργανώσεις, ενθαρρύνει τις τρίτες χώρες να προσχωρήσουν στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων και να συνεργαστούν με τους υφιστάμενους σχετικούς μηχανισμούς, προωθεί τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, τις ενθαρρύνει να λαμβάνουν εσωτερικά μέτρα όπως τη θέσπιση διατάξεων, νόμων, διοικητικών μέτρων και περιορισμών που απαγορεύουν και καταδικάζουν τα βασανιστήρια, την κακή μεταχείριση αλλά και την παραγωγή και πώληση εξοπλισμού που προορίζεται για τέτοιου είδους δραστηριότητες, να συνεργάζονται με τα αρμόδια όργανα των Ηνωμένων Εθνών ή/και του Συμβουλίου της Ευρώπης, να εξασφαλίζουν προϋποθέσεις κράτησης που να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και να απαγορεύουν

¹³⁸ Europa, Ανθρώπινα Δικαιώματα-Οικουμενικά και Αδιάκριτα, πρόσβαση την 27/10/2008 στο http://europa.eu/pol/rights/overview_el.htm

απόρρητους τόπους κράτησης, να εναρμονίζουν το νομικό τους σύστημα με τους διεθνείς κανόνες και να τους σέβονται, να καταπολεμηθούν η ατιμωρησία, η εξασφάλιση της καταβολής αποζημιώσεων, η δημιουργία και η ενίσχυση εθνικών θεσμών, η αποτελεσματική κατάρτιση των επαγγελματιών του τομέα κ.λπ. ^{139_140}

➤ Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) αποτελεί μια εξειδικευμένη υπηρεσία του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και τον ηγετικό διεθνή οργανισμό στον τομέα του τουρισμού. Λειτουργεί ως ένα παγκόσμιο φόρουμ για θέματα τουριστικής πολιτικής και ως χρήσιμη πηγή τεχνογνωσίας του τουρισμού. Ο UNWTO παίζει κεντρικό και αποφασιστικό ρόλο στην προώθηση της υπεύθυνης και αειφόρου ανάπτυξης και στον καθολικά προσβάσιμο τουρισμό, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών. Ο Οργανισμός ενθαρρύνει την εφαρμογή του Παγκόσμιου Κώδικα Δεοντολογίας για τον τουρισμό, με σκοπό τα κράτη μέλη, οι τουριστικοί προορισμοί και οι επιχειρήσεις να μεγιστοποιήσουν τις θετικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις του τουρισμού και να καρπωθούν πλήρως τα οφέλη της, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις αρνητικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. ¹⁴¹ Παράλληλα ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) τονίζει ότι είναι ανεπίτρεπτο για την τουριστική βιομηχανία και τους τουρίστες να ανέχονται την εκμετάλλευση των παιδιών σε όλες τις μορφές της και πιστεύει ακράδαντα ότι

¹³⁹ Europa, (2006), *Ετήσια έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα 2006*, στο <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l14170.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹⁴⁰ Europa, (2008), *Προσανατολισμοί για την καταπολέμηση των βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακής μεταχείρισης*, στο <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r10109.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹⁴¹ World Tourism Organization, *About UNWTO*, πρόσβαση την 26/03/2009 στο <http://www.unwto.org/aboutwto/index.php>

έχουν την ηθική υποχρέωση και την ιδιαίτερη ευθύνη για την καταπολέμηση της.¹⁴²

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές του Παγκόσμιου Κώδικα Δεοντολογίας για τον τουρισμό, η αποστολή της ομάδας, Task Force, είναι να υποστηρίξει τις προσπάθειες για την προστασία των παιδιών από κάθε μορφής εκμετάλλευσης στον τομέα του τουρισμού. Αν και το επίκεντρο είναι η προστασία κατά της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ανηλίκων, περιλαμβάνει επίσης την προστασία κατά της παιδικής εργασίας και της εμπορίας παιδιών.

Η Task Force και η Εκτελεστική Επιτροπή επιδιώκουν τους ακόλουθους στόχους:

1. Να «οικοδομήσουν» την αντίληψη, μεταξύ όλων των σχετικών φορέων, για την πρόληψη των παιδιών από την εκμετάλλευση τους στον τουρισμό.
2. Να καλέσουν τις κυβερνήσεις να λάβουν διοικητικά και νομικά μέτρα, όπως ενίσχυση της εθνικής νομοθεσίας για την καταπολέμηση της εκμετάλλευσης των παιδιών και τη βελτίωση της επιβολής του νόμου και να ορίσουν σημεία επαφής στο πλαίσιο των εθνικών διοικήσεων τουρισμού για το συντονισμό με την Task Force.
3. Να παροτρύνουν την τουριστική βιομηχανία για την υιοθέτηση ορθών πρακτικών και άλλους επαγγελματικούς κώδικες για την πρόληψη της εκμετάλλευσης των παιδιών.

¹⁴²World Tourism Organization, *Protect Children from Exploitation in Travel and Tourism*, πρόσβαση την 26/03/2009 στο http://www.unwto.org/protect_children/campaign/en/campaign.php?op=1&subop=1

4. Να προωθήσουν και να αναπτύξουν την συνεργασία μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, καθώς και μεταξύ τουριστικών παραγωγών και τουριστικών προορισμών.
5. Να ενθαρρύνουν την τουριστική βιομηχανία να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο για την προστασία και τη βελτίωση της ζωής των παιδιών.
6. Να παρέχουν ένα ανοιχτό φόρουμ όπου οι φορείς της τουριστικής βιομηχανίας, οι κυβερνήσεις, οι διεθνείς οργανισμοί και η κοινωνία των πολιτών θα μπορούν να συναντηθούν για να ανταλλάξουν ιδέες, να ενημερωθούν σχετικά με έργα ή δραστηριότητες, καθώς και να παρουσιάζουν τις επιτυχείς εκστρατείες κατά της εκμετάλλευσης των παιδιών.
7. Να υποβάλουν εκθέσεις σχετικά με τις προσπάθειες κατά της εκμετάλλευσης των παιδιών στο πλαίσιο του τομέα του τουρισμού σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.
8. Να ενημερώσουν το ευρύ κοινό για τις εργασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη σε αυτά τα θέματα, για την τόνωση της συζήτησης και την αύξηση των γνώσεων.
9. Να ενεργούν μέσω της εκτελεστικής επιτροπής, ως συμβουλευτικό όργανο της Παγκόσμιας Επιτροπή Δεοντολογίας του Τουρισμού για την προστασία των παιδιών σε θέματα που αφορούν τον τουρισμό.¹⁴³

¹⁴³ World Tourism Organization, *Task Force for the Protection of Children in Tourism*, στο http://www.unwto.org/protect_children/pdf/en/task_force_objectives.pdf πρόσβαση την 26/03/2009

☉ Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Για την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων θεωρείται αναγκαία η συμμετοχή μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) και άλλων φορέων της κοινωνίας των πολιτών καθώς και η χάραξη μιας συνολικής στρατηγικής με σκοπό την αύξηση της διεθνούς συνεργασίας.¹⁴⁴

Μη κυβερνητικές οργανώσεις θεωρούνται η μη κερδοσκοπικές εθελοντικές ομάδες πολιτών που οργανώνονται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο και στηρίζονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία, είναι δηλαδή ανεξάρτητες από τα κράτη (κοινωφελείς οργανώσεις που δεν ανήκουν στο κράτος). Οι σκοποί των ΜΚΟ είναι κυρίως ανθρωπιστικοί και αφορούν περιβαλλοντικά ή κοινωνικά προβλήματα (ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο έχουν ιδρυθεί) όπως η φτώχεια, ο ρατσισμός κ.λ.π.¹⁴⁵

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις π.χ. Action Aid, Unicef, Tourism Concern κ.ά. συντελούν καθοριστικά στην αντιμετώπιση των παραπάνω φαινομένων. Πρέπει βέβαια να κινητοποιηθούν περισσότεροι οργανισμοί κυβερνητικοί και μη για την εξάλειψή τους.

Action Aid

Σε πολλές κοινότητες οι γυναίκες δεν διαθέτουν δικαιώματα, δεν συμμετέχουν σε αποφάσεις που αφορούν στις ίδιες και τα παιδιά τους, ούτε

¹⁴⁴ Europra, (2006), Συμβολή στην παγκόσμια διάσκεψη κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και της μη ανοχής, στο <http://europra.eu/scadplus/leg/el/lvb/r10107.htm> πρόσβαση την 27/10/2008

¹⁴⁵ Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα Μη κυβερνητικές οργανώσεις, στο http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B7_%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82_%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82 πρόσβαση την 26/03/2009

σε αποφάσεις που αφορούν στην κοινότητά τους, ενώ θεωρούνται ανίκανες να συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα.

Η Action Aid διοργανώνει προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για γυναίκες και παιδιά στις κοινότητες υψηλής επικινδυνότητας, με στόχο να μάθουν πώς διαπράττεται η σωματεμπορία, πώς μπορούν να προστατευτούν και πώς μπορεί ένα θύμα να εξασφαλίσει νομική βοήθεια. Παράλληλα, σε εθνικό επίπεδο, προσπαθεί να ασκήσει επιρροή στα νομικά συστήματα των χωρών ώστε να προφυλάσσουν τη ζωή των θυμάτων του trafficking, ενώ σε διεθνές επίπεδο συμμετέχει στο παγκόσμιο κίνημα κατά του trafficking.

Η Action Aid ενθαρρύνει και υποστηρίζει τις γυναίκες να σχηματίσουν ομάδες, στις οποίες συζητούν ανοιχτά τα προβλήματα που τις απασχολούν, αναζητώντας και προτείνοντας λύσεις. Οι συλλογικές διαδικασίες βοηθούν τις γυναίκες να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, να παρέμβουν, να εκφέρουν γνώμη και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οικογένειας, της κοινότητας και μακροπρόθεσμα ολόκληρης της χώρας. Παράλληλα, οι γυναίκες εκπαιδεύονται σε δραστηριότητες που αποφέρουν εισόδημα (εκτροφή ζώων, καλλιέργεια λαχανικών, μικρεμπόριο κ.τ.λ.).¹⁴⁶

Τα προγράμματα της Action Aid για τις γυναίκες εφαρμόζονται σε όλες τις κοινότητες δράσης της οργάνωσης και έχουν σκοπό την ενδυνάμωση της θέσης των γυναικών και τη βελτίωση του εισοδήματός τους. Ειδικότερα:

- ❖ Η Action Aid παρέχει εκπαίδευση στα κορίτσια μέσω των Σχολείων Άτυπης Εκπαίδευσης και στις γυναίκες μέσω του προγράμματος Reflect.

¹⁴⁶ ActionAid Ελλάς, (2006), 8 Μαρτίου-Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας, στο <http://www.actionaid-news.com/newsletters/issue0603-women/index.html> πρόσβαση την 27/10/2008

- ❖ Οργανώνει προγράμματα εκμάθησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε γυναίκες για να ενισχύσουν το οικογενειακό εισόδημα και να αποκτήσουν δικαίωμα λόγου στις αποφάσεις της οικογένειας.
- ❖ Εφαρμόζει προγράμματα δανεισμού και αποταμίευσης για να ξεκινήσουν οι γυναίκες τις επαγγελματικές δραστηριότητες στις οποίες εκπαιδεύτηκαν.
- ❖ Στην Ασία, η Action Aid υποστηρίζει γυναίκες φυλακισμένες, ιερόδουλες και γυναίκες θύματα της παράνομης διακίνησης (trafficking), θύματα οικογενειακής βίας κ.τ.λ.
- ❖ Στην Αφρική, η δράση επικεντρώνεται στο δικαίωμα των γυναικών σε γη, το δικαίωμα των κοριτσιών στην εκπαίδευση, στα θύματα οικογενειακής βίας, σε γυναίκες άστεγες, κακοποιημένες ή ακρωτηριασμένες.¹⁴⁷

Unicef

Η Unicef είναι αφοσιωμένη στην πρόληψη και εξάλειψη του φαινομένου της εμπορίας παιδιών και γυναικών. Με αυτό το στόχο επικεντρώνεται στο να βοηθά τις χώρες να χτίσουν ένα προστατευτικό περιβάλλον βασισμένο στις ακόλουθες προφανείς δράσεις:

- Τα κράτη πρέπει να επιδείξουν ισχυρή πολιτική βούληση για να καταπολεμήσουν την εμπορία παιδιών. Σ' αυτό συμπεριλαμβάνεται και η προώθηση της αναγκαίας νομοθεσίας.
- Οι νόμοι πρέπει να εφαρμόζονται αξιόπιστα και με αυστηρότητα. Συμπεριλαμβανομένων των διεθνών συμφωνιών για την πρόληψη του trafficking και τη διευκόλυνση της ασφαλούς επιστροφής των παιδιών που πέφτουν θύματά του.

¹⁴⁷ Actionaid, Τα δικαιώματα των γυναικών, πρόσβαση την 27/11/2008 στο <http://demo47.development.atcom.gr/?pname=RightsWomen&la=1>

- Παλιές νοοτροπίες και πρακτικές πρέπει να αλλάξουν. Η δυνατότητα της εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά θα βελτιώσει σε μεγάλο βαθμό την προστασία τους.
- Τα παιδιά πρέπει έχουν επίγνωση του κινδύνου, ώστε να προστατεύσουν τον εαυτό τους. Ιδιαίτερα παιδιά σε ομάδες υψηλού κινδύνου που παρασύρονται από υποσχέσεις για χρήματα και «καλύτερη ζωή» πρέπει να έχουν ευκαιρίες να αναπτύξουν δεξιότητες ώστε να κερδίζουν τη ζωή τους για να μη πέφτουν θύματα από εμπόρους.
- Όλοι όσοι ασχολούνται και σχετίζονται με παιδιά πρέπει να μπορούν να δουν τους κινδύνους του φαινομένου και να ανταποκριθούν ανάλογα.
- Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι παράγοντας κρίσιμης σημασίας στη μάχη κατά της εμπορίας παιδιών, καλώντας για τη συστηματική και αποτελεσματική προστασία των παιδιών θυμάτων.
- Επανεένταξη και αποκατάσταση των θυμάτων εμπορίας μέσω κατάλληλων υπηρεσιών για να ξεφύγουν και να επανέλθουν σε ασφαλές περιβάλλον.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να καταπολεμηθεί η διακίνηση των παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση είναι με εκστρατείες ενημέρωσης και προγράμματα επανεένταξης κατά τις οποίες θα εκπαιδεύονται παιδιά και γονείς για τους κινδύνους των εμπόρων παιδιών, θα εξασφαλίζεται η σωστή ένταξη των κοριτσιών στα σχολεία, θα καταπολεμάται η φτώχεια μέσω εισοδηματικών προγραμμάτων σε φτωχές οικογένειες για να γίνουν λιγότερο ευάλωτες, θα δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης σε παιδιά που έχουν ξεφύγει από την εκμετάλλευση, θα επανεώνονται τα παιδιά με τις οικογένειές τους και θα παρέχεται οποιαδήποτε είδους υποστήριξη στα παιδιά θύματα.

Παραδείγματα από δράσεις της Unicef

- Συμμετέχει στο πρόγραμμα του ΟΗΕ για την καταπολέμηση του Trafficking στην ευρύτερη περιοχή του Μεκόνγκ ώστε να επιτύχει ισχυρή και συντονισμένη δράση κατά της παράνομης διακίνησης ανθρώπων σε Καμπότζη, Κίνα, Λαϊκή Δημοκρατία του Λάος, Μαλαισία, Ταϊλάνδη και Βιετνάμ.
- Το 2006 βοήθησε να γίνει η πρώτη Διεθνής Συνάντηση για την καταπολέμηση της διακίνησης παιδιών στον Αραβικό κόσμο με τη συμμετοχή 9 αραβικών χωρών (Μπαχρέιν, Αίγυπτος, Ιορδανία, Κουβέιτ, Λίβανος, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και Υεμένη).
- Κατάφερε ένα πλήγμα ενάντια στη βιομηχανία σεξουαλικού τουρισμού που παγιδεύει δεκάδες χιλιάδες παιδιά και συντάχθηκε μαζί με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού και το διεθνή συνασπισμό για τον Τερματισμό της Παιδικής Πορνείας, Παιδικής Πορνογραφίας και Εμπορίας παιδιών για Σεξουαλικούς Σκοπούς, παρουσιάζοντας ένα κώδικα δεοντολογίας για την προστασία των παιδιών από σεξουαλική εκμετάλλευση στα ταξίδια και τον τουρισμό. Το πρόγραμμα αυτό έχει στόχο να χρησιμοποιήσει την ίδια την τουριστική βιομηχανία για να καταπολεμήσει ενεργά τον παιδικό σεξουαλικό τουρισμό.
- Σε δύο επιλεγμένες περιοχές της Ινδονησίας έγιναν πιλοτικά προγράμματα ενημέρωσης και επιμόρφωσης για τους κινδύνους της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και του trafficking που βοήθησαν στην καλύτερη προστασία των παιδιών.
- Στη Νότιο Αφρική συνέβαλε στην ενημέρωση για την παιδική πορνογραφία προσφέροντας οικονομική και τεχνική υποστήριξη στην Εθνική Συνδιάσκεψη για την Παιδική Πορνογραφία που έγινε το 2005.

Συμμετείχε πλήρως στη δημιουργία της έκθεσης του Γ.Γ. του ΟΗΕ για τη βία ενάντια στα παιδιά που παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 2006 διοργανώνοντας μεταξύ άλλων εννέα περιφερειακές και αρκετές εθνικές συνδιασκέψεις κ.ά.¹⁴⁸

Tourism Concern

Είναι μια ανεξάρτητη οργάνωση, η οποία καταπολεμά την εκμετάλλευση στον τουρισμό και βασίζεται στην φιλανθρωπία. Απαρτίζεται από 900 μέλη και συνεργάζεται με εταιρούς σε περισσότερες από 20 χώρες προορισμού για να εξασφαλιστεί η ωφελιμότητα του τουρισμού στον τοπικό πληθυσμό. Είναι ο μοναδικός ενεργός οργανισμός στην Ευρώπη που πραγματοποιεί εκστρατείες για τον τουρισμό και τα ανθρώπινα δικαιώματα και οραματίζεται έναν κόσμο απαλλαγμένο από εκμετάλλευση στον οποίο όλα τα μέρη που εμπλέκονται στον τομέα του τουρισμού να επωφελούνται εξίσου και στον οποίο οι σχέσεις μεταξύ της βιομηχανίας, των τουριστών και των κοινοτήτων υποδοχής να βασίζονται στην εμπιστοσύνη και σεβασμό. Στόχος της είναι να αλλάξει τον τρόπο που ο τουρισμός εμπορεύεται και αναπτύσσεται μέσω της συνεργασίας με τη βιομηχανία, τις κυβερνήσεις και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) για τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Unicef, (2008), *Η Καταπολέμηση της παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών*, 6 Φεβρουαρίου, στο <http://www.unicef.gr/news/2008/n080206.php> πρόσβαση την 27/11/2008

¹⁴⁹ Tourism Concern, *About Us*, πρόσβαση την 26/03/2009 στο <http://www.tourismconcern.org.uk/index.php?page=about-us>

Συμπεράσματα

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως διαπιστώσαμε παραπάνω, θυσιάζονται στο βωμό του χρήματος, αφού διάφοροι επιτήδειοι εκμεταλλεύονται πρόσωπα και καταστάσεις (φτώχεια, ανεργία κ.τ.λ.). Η καταπάτηση τους είναι συχνό φαινόμενο σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρατηρούμε ότι η θρησκεία, η παράδοση και τα έθιμα κάποιων κρατών συμβάλλουν στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως των γυναικών και των παιδιών. Πολλές φορές είναι ισχυρότερα και από τους νόμους που θέτει κάθε χώρα. Συχνά όμως, ακόμα και οι ίδιες οι γυναίκες δαιωνίζουν την καταπίεση του φύλου τους με τις λανθασμένες αντιλήψεις τους και τις πρακτικές που εφαρμόζουν.

Βλέπουμε ότι τα κρούσματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεχώς αυξάνονται σε καιρούς που η τεχνολογία αναπτύσσεται ραγδαία και η πολιτιστική και κοινωνική ζωή εξελίσσεται. Οι πολίτες και οι κυβερνήσεις πολλές φορές κλείνουν τα μάτια σε πράξεις βίας αδιαφορώντας έτσι για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο τουρισμός αδιαμφισβήτητα αποτελεί μια βασική πτυχή αναπτυξιακής πολιτικής για την προώθηση των αναπτυσσομένων χωρών σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό κ.τ.λ.). Δημιουργεί υποδομές στον τομέα των διαύλων επικοινωνίας, της ενέργειας, των νέων τεχνολογιών, της επικοινωνίας, της υγείας κ.ά. Παρ' όλα όμως τα οφέλη που προσφέρει η τουριστική δραστηριότητα σε μια κοινωνία, η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη ή η ανεύρεση νέων μορφών τουρισμού, μπορεί να αποβεί μοιραία τόσο για το περιβάλλον όσο και για τους ανθρώπους, όπως διαπιστώσαμε παραπάνω.

Είναι ένα φαινόμενο που προκαλεί θετικές και αρνητικές επιδράσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ενώ μπορεί να βγάλει μια χώρα από την αθλιότητα και την μιζέρια ταυτόχρονα μπορεί να «πατήσει» πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα και να τα «καταστρέψει», μέσω «εναλλακτικών» μορφών τουρισμού και κυρίως μέσω του σεξουαλικού τουρισμού.

Ο τουρισμός αν και έχει τη δυνατότητα να προασπιστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα - μέλημα του οποίου πρέπει να είναι η διαφύλαξή τους - πολλές φορές γίνεται συνένοχος και διαιωνίζει την καταπάτησή τους. Αποτελεί όμως την «επιφάνεια» του προβλήματος και όχι την πραγματική αιτία που υποβόσκει. Συνεπώς αρχικά πρέπει να καταπολεμηθούν οι πράξεις παραβίασης των δικαιωμάτων των ανθρώπων με όποια μορφή βίας και αν εμφανίζονται (σωματική βία, trafficking, σεξουαλική εκμετάλλευση, εξαναγκαστική εργασία κ.τ.λ.) σε βάθος από τις κυβερνήσεις, τις κυβερνητικές και μη οργανώσεις αλλά και τους απλούς πολίτες και έπειτα να οργανωθούν όλοι οι τουριστικοί φορείς, οι τουρίστες και οι κυβερνήσεις για να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισης του «ανεύθυνου» τουρισμού. Έτσι, ίσως λυθούν έστω κάποια από τα προβλήματα που εμφανίζονται σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες κοινωνίες.

Μακάρι όλοι οι λαοί να συντελούσαν για ένα κόσμο χωρίς διακρίσεις και εκμετάλλευση, εκεί που τα ανθρώπινα δικαιώματα θα ήταν η αρχή και το τέλος...

Βιβλιογραφία

A/B/Γ

Αβδελλή, Θ. (2004), Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. *Οικολογική Επιθεώρηση*, Μάρτιος, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html>

Αγκαβανάκη, Α. (2007), Νομοθετικές αλλαγές στα δικαιώματα της γυναίκας, *Ριζοσπάστης*, Κυριακή, 9 Σεπτέμβρη, 1^η έκδοση, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www1.rizospastis.gr/story.do?id=4194347&publDate=9/9/2007>

Αϊρίν Χ., (2004), Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας. Γιατί έχουν σημασία τα ανθρώπινα δικαιώματα. *Διεθνής Αμνηστία*, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/preface.htm>

Αϊρίν Χ., (2005), Ετήσια Έκθεση 2005 της Διεθνούς Αμνηστίας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι μόνο μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση, είναι μια προδομένη υπόσχεση. *Διεθνής Αμνηστία*, εύρεση την 21/01/2009 στην <http://www.amnesty.org.gr/library/report2005/preface.htm>

Αναπηρία τώρα, (2007), Παγκόσμια ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. *Disabled.gr*, Δευτέρα, 10 Δεκεμβρίου, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://www.disabled.gr/lib/?p=14649>

Αρμπούρ, Λ. (2008) ΙΣΟΤΗΤΑ Διακρίσεις χαμηλής έντασης κατά των γυναικών. *Μακεδονία*, 5 Μαΐου, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=16807>

Βικιθήκη, *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. 10 Δεκεμβρίου 1948. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://el.wikisource.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1>

Γκρούη, Ε. & Φακατσέλης Α. (1997). *E-on line*, Κυριακή, 19 Οκτωβρίου, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.hri.org/E/1997/97-10-19.dir/keimena/greece/greece2.htm>

Δ/Ε/Ζ

Διεθνής Αμνηστία, (1995). *Ανθρώπινα Δικαιώματα-Οι γυναίκες στο προσκήνιο*, Ελληνική Επιτροπή Διεθνούς Αμνηστίας.

Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, ΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ*, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/asa.htm>

Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ*, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, εύρεση την 22/02/08 στην <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/eur.htm>

Διεθνής Αμνηστία, (2007), *Η φτώχεια παραβιάζει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα*, *netrino.gr*, 16 Οκτωβρίου, εύρεση την 22/02/2008 στην http://www.netrino.gr/reloaded/blog-post.php?bp_id=809

Διεθνής Αμνηστία, (2004), *Ετήσια Έκθεση 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ*, Κυριότερα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης 2004 της Διεθνούς Αμνηστίας, Γεγονότα που καταγράφηκαν κατά το 2003, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://www.amnesty.org.gr/library/report2004/mde.htm>

Εδιάρου, Ρ., (2007), *Θανατική Ποινή: Πράξη Συμμόρφωσης Ή Πράξη Εγκληματική*. *ε.ΜΜΕ.ίς*, 4^ο τεύχος, Ιανουάριος, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/issues/04/4maties1.html>

Ελευθεροτυπία, (2005), *Στρατός και σεξουαλική δουλειά στον πόλεμο. "Γυναίκες αναψυχής"*. *Ιός*, 27 Νοεμβρίου, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://www.iospress.gr/ios2005/ios20051127.htm>

Ελληνική Εθνική Επιτροπή της Unicef, (2008), Διεθνής ημέρα για τα δικαιώματα της γυναίκας και τη διεθνή ειρήνη. *Eurocharity*, 6 Μαρτίου, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.eurocharity.org/article.php?article_id=3291

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1996), *Daily Notebook*, 11 Δεκεμβρίου, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1996/n9612112.htm>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (1997), *Daily Notebook*, 5 Νοεμβρίου, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://www.europarl.europa.eu/press/sdp/journ/el/1997/n9711052.htm>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2005), *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0337+0+DOC+WORD+V0//EL>

Η/Θ/Ι

Ηγουμενάκης, Ν. (2000). *Τουρισμός και Ανάπτυξη*, INTERBOOKS, Αθήνα.

Ηγουμενάκης, Ν. (1999). *Τουριστική Πολιτική*. (Γ' έκδοση). INTERBOOKS, Αθήνα.

Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, Κ. & Λύτρας, Π. (1999). *Εισαγωγή στον Τουρισμό*. (Β' έκδοση). INTERBOOKS, Αθήνα.

Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Θανατική ποινή στον κόσμο*, εύρεση την 22/02/2008 στην http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD_%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF

Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Μη κυβερνητικές οργανώσεις*, εύρεση την 26/03/2009 στην http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B7_%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82_%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82

Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%B>
D

Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Ρατσισμός*, εύρεση την 19/01/2009 στην <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, λήμμα *Τουρισμός*, εύρεση την 19/01/2009 στην <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

K/N/M

Καρατράντου, Α., *Ανθρώπινα Δικαιώματα*, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://1tee-lechain.ilei.sch.gr/act/hrights.htm>

Λύτρας, Π. (1998). *Κοινωνιολογία του Τουρισμού*. (Β' έκδοση). INTERBOOKS, Αθήνα.

Λύτρας, Π. (1993). *Τουριστική Ψυχολογία*. (Β' έκδοση). INTERBOOKS, Αθήνα.

Μάνδρου, Ι. (1997), Κλειδί τα ανθρώπινα δικαιώματα. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 16 Φεβρουαρίου, εύρεση την 22/02/2008 στην http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12416&m=E07&aa=2

Μάνδρου, Ι. (1998), Οι βιαστές των παιδιών είναι εδώ. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 18 Ιανουαρίου, εύρεση την 22/02/2008 στην http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12464&m=A50&aa=1

Μοίρα, Π. (2002). *Κοινωνικο-πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού στα παράκτια περιβάλλοντα*, Ειδικά Θέματα, Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, τόμος 3, τεύχος, 4, σελ. 31-46.

Μοίρα, Π. - Τσουμάνης, Κ. - Χατζηλέλεκας, Δ. (2003). *Κοινωνιολογία και Ψυχολογία του Τουρισμού*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Μοίρα, Π. - Κατσούλα, Ο. (2008). «*Η ηθική ως παράμετρος στην τουριστική δραστηριότητα*». 20ο Εθνικό Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Επιχειρησιακών Ερευνών «*Επιχειρησιακή Έρευνα και Τουριστική Ανάπτυξη*», Σπέτσες.

Μπενέκος, Γ., (1995), *Μαστιγώνουν τις γυναίκες στα Εμιράτα*. *Νύγμα*, 1 Νοεμβρίου, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.nygma.gr/mag/articles/Article.asp?ar_id=101&ac_id=25

Μπλιώνης, Γ., *Περιβάλλον και Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Θιβέτ*. *Οικολογική Επιθεώρηση*, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.oikologos.gr/images/society/potala10.jpg&imgrefurl=http://www.oikologos.gr/News2004/0155.html&h=367&w=572&sz=62&hl=el&start=8&tbnid=XV4GTgkhd4AksM:&tbnh=86&tbnw=134&prev=/images%3Fq%3D>

Μποζανίδου, Τ. (1998), 1 δις. γυναίκες θα γιορτάσουν νηστικές. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 8 Μαρτίου, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=96859&ct=75>

Μποζανίδου, Τ. (1999), Ο πολιτικώς ορθός τουρισμός. *Το Βήμα online*, Κυριακή, 5 Δεκεμβρίου, εύρεση την 22/02/2008 στην http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=12778&m=T20&aa=1

Μυλωνόπουλος, Δ. - Μέντης, Γρ. - Μοίρα, Π. (2003). *Εργασιακές Σχέσεις στις Τουριστικές Επιχειρήσεις*, Προπομπός, Αθήνα.

Ν/Ξ/Ο

Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. *Neo.gr*, εύρεση την 22/02/2008 στην <http://www.neo.gr/modules.php?name=News&file=print&sid=5441>

Ναλμπάντης, Κ., Τα Ανθρώπινα δικαιώματα και η εκμετάλλευση των παιδιών. *Αντίβαρο*, εύρεση την 22/02/2008 στην http://www.antibaros.gr/society/nalmpanthis_paidia.htm

Ομπρέλα, *Εμπορία ανθρώπων - Trafficking*, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.obrela.gr/ekstrateia_trafficking.htm

Ομπρέλα, Παιδικός σεξουαλικός τουρισμός & παιδική πορνεία, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.obrela.gr/ekstrateia_tourism.htm

Π/Ρ/Σ

Παναρέτου, Σ. *Η ισότητα των φύλων σήμερα - αύριο*. Παγκόσμια Πορεία Γυναικών, εύρεση την 27/10/2008 στην http://www.poreiagynaiikon.gr/idrytiko/idr_3.htm

Περράκης, Σ. (1998). *Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. (Β' έκδοση). Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Περράκης, Σ. (1999). *Διεθνής Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. (Β' έκδοση). Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

Ριζοσπάστης, (2002), *Η γυναικεία ψήφος έχει τη δική της ιστορία*. Κυριακή, 10 Φεβρουαρίου, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www1.rizospastis.gr/story.do?id=1141976&publDate=10/2/2002>

Τ/Υ/Φ

Φουρούλη, Σ., *Η θέση της γυναίκας στο Ισλάμ*. Παπάκι, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.parakipanteion.gr/teuxos8/islam.htm>

Χ/Ψ/Ω

Χαραλάμπους, Σ. (2002), *Τα γυναικεία δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα*. *Ekloges.com.cy*, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=3615&page=1

Χαραλάμπους, Σ. (2002), *Τα γυναικεία δικαιώματα είναι ανθρώπινα δικαιώματα*. *Ekloges.com.cy*, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=3615&page=2

A/B/C/D/E

Actionaid, *Τα δικαιώματα των γυναικών*, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://demo47.development.atcom.gr/?pname=RightsWomen&la=1>

ActionAid Ελλάς, (2006), *8 Μαρτίου-Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας*, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://www.actionaid-news.com/newsletters/issue0603-women/index.html>

Babu, G. & Vinitha, V. (2007), *Human Rights in Tourism: Conceptualization and Stakeholder Perspectives*, εύρεση την 19/01/09 στην http://ejbo.jyu.fi/pdf/ejbo_vol12_no2_pages_40-48.pdf

Clementi, A. /swissinfo (2008), *Fight against child sex tourism stepped up. Human Rights Tribune*, εύρεση την 19/01/2009 στην <http://www.humanrights-geneva.info/Fight-against-child-sex-tourism,3722>

CoastLearn (2007). *Κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις τουρισμού*, εύρεση την 22/02/08 στην http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_socioimpacts.html

Europa, *Ανθρώπινα Δικαιώματα-Οικουμενικά και Αδιαίρετα*, εύρεση την 27/10/2008 στην http://europa.eu/pol/rights/overview_el.htm

Europa, (2006), *Ετήσια έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα 2006*, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l14170.htm>

Europa, (2008), *Προς μια Στρατηγική για τα Δικαιώματα του Παιδιού*, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r12555.htm>

Europa, (2008), *Προσανατολισμοί για την καταπολέμηση των βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακής μεταχείρισης*, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r10109.htm>

Europa, (2006), *Συμβολή στην παγκόσμια διάσκεψη κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και της μη ανοχής*, εύρεση την 27/10/2008 στην <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r10107.htm>

F/G/H/I/J

Geocities, *Θανατική Ποινή : διατήρηση ή κατάργηση, εύρεση* την 27/11/2008 στην <http://www.geocities.com/nikosas2002/THANATIKHPOINH.htm>

Giblain, P., Κέντρο Πληροφοριών του ΟΗΕ, (1980), Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών. *Ekloges.com.cy*, 17 Μαρτίου, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.ekloges.com.cy/nqcontent.cfm?tt=article&a_id=1599

Gravity & the wind, (2007), *Η θανατική ποινή είναι κι αυτή φόνος, εύρεση* την 27/11/2008 στην http://gravityandthewind.blogspot.com/2007/10/blog-post_10.html

Greek insight, (2008), *Αύριο η Διεθνής Ημέρα για τα δικαιώματα της Γυναίκας - Ο Προκόπης Παυλόπουλος για την Ημέρα της Γυναίκας, 7 Μαρτίου, εύρεση* την 27/10/2008 στην <http://www.greekinsight.com/?conID=7953>

Greek insight, Π. Παυλόπουλος : «*Η βία κατά των παιδιών αποτελεί την πιο ακραία και απεχθή μορφή βίας και συνιστά μια από τις βαρύτερες περιπτώσεις παραβίασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*», εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.greekinsight.com/?conID=3933>

Human Rights, (1998), εύρεση την 22/02/2008 στην <http://www.human-rights.cy.net/index10.html>

K/L/M/N/O

Michel, F. (2006), *Μαζικός τουρισμός με πορνεία αλά καρτ. Ελευθεροτυπία*, 3 Σεπτεμβρίου, εύρεση την 27/11/2008 στην http://www.enet.gr/online/online_text/c=111,dt=03.09.2006,id=48157220

P/Q/R/S/T

Tourism Concern, *About Us*, εύρεση την 26/03/2009 στην <http://www.tourismconcern.org.uk/index.php?page=about-us>

Travel agents, *Υπεύθυνος Τουρισμός*, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.travelagentsproject.org/index.cfm?lang=gr&cat=1&subcat=20&textsize=small>

Tour Operators' Initiative for Sustainable Tourism Development, (2003).
Sustainable Tourism: The Tour Operators' Contribution.

U/V/W/X/Y/Z

Unicef, (2008), *Η Καταπολέμηση της παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών*, 6 Φεβρουαρίου, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.unicef.gr/news/2008/n080206.php>

Unicef, (2008), *Συστράτευση Διεθνών Οργανισμών κατά της Πρακτικής του Ακρωτηριασμού των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων*, 27 Φεβρουαρίου, εύρεση την 27/11/2008 στην <http://www.unicef.gr/news/2008/dt0308.php>

Unicef, (2008), *30 Απριλίου: Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών*, 30 Απριλίου, εύρεση την 30/01/2009 στην <http://www.unicef.gr/news/2008/n080430.php>

United Nations-Department of Economic and Social Affairs Statistics Division & World Tourism Organization (2008), *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*, εύρεση την 19/01/2009 στην <http://unstats.un.org/unsd/tradeserv/IRTS%202008%20edited%20whitcover.pdf>

World Tourism Organization, *About UNWTO*, εύρεση την 26/03/2009 στην <http://www.unwto.org/aboutwto/index.php>

World Tourism Organization, *Protect Children from Exploitation in Travel and Tourism*, εύρεση την 26/03/2009 στην http://www.unwto.org/protect_children/campaign/en/campaign.php?op=1&subop=1

World Tourism Organization, *Task Force for the Protection of Children in Tourism*, εύρεση την 26/03/2009 στην http://www.unwto.org/protect_children/pdf/en/task_force_objectives.pdf

Youth Society for the United Nations-Greece, *Ερευνα του Γ.Γ. του ΟΗΕ αποκαλύπτει την πλήρη έκταση του φαινομένου της βίας κατά των παιδιών*, εύρεση την 30/01/2009 στην <http://www.ysun-greece.org/4/115/240/>

Παράρτημα

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Άρθρο 1.

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται και ίσοι στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

Άρθρο 2.

Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση. Δεν θα μπορεί ακόμα να γίνεται καμιά διάκριση εξαιτίας του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, υπό κηδεμονία ή υπεξουσία ή που βρίσκεται υπό οποιονδήποτε άλλον περιορισμό κυριαρχίας.

Άρθρο 3.

Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

Άρθρο 4.

Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό το καθεστώς δουλείας, ή μερικής, η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

Άρθρο 5.

Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή μεταχείριση σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική.

Άρθρο 6.

Καθένας, όπου κι αν βρίσκεται, έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής του προσωπικότητας.

Άρθρο 7.

Όλοι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία του νόμου, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση. Όλοι έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία από κάθε διάκριση που θα παραβίαζε την παρούσα Διακήρυξη και από κάθε πρόκληση για μια τέτοια δυσμενή διάκριση.

Άρθρο 8.

Καθένας έχει δικαίωμα να ασκεί αποτελεσματικά ένδικα μέσα στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια κατά των πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιακά δικαιώματα τα οποία του αναγνωρίζουν το Σύνταγμα και ο νόμος.

Άρθρο 9.

Κανείς δεν μπορεί να συλλαμβάνεται, να κρατείται ή να εξορίζεται αυθαίρετα.

Άρθρο 10.

Καθένας έχει το δικαίωμα, με πλήρη ισότητα, να εκδικάζεται η υπόθεση του δίκαια και δημόσια, από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει είτε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του είτε, σε περίπτωση ποινικής διαδικασίας, για το βάσιμο της κατηγορίας που στρέφεται εναντίον του.

Άρθρο 11.

1. Κάθε κατηγορούμενος για ποινικό αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώος, ωσότου διαπιστωθεί η ενοχή του σύμφωνα με τον νόμο, σε ποινική δίκη, κατά την οποία θα του έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες για την υπεράσπισή του εγγυήσεις.
2. Κανείς δεν θα καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις που, κατά το χρόνο που τελέστηκαν, δεν συνιστούσαν αξιόποιο αδίκημα κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο. Επίσης, δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που ίσχυε κατά τον χρόνο που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.

Άρθρο 12.

Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψης του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.

Άρθρο 13.

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τον τόπο της διαμονής του στο εσωτερικό ενός κράτους.

2. Καθένας έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα, ακόμα και τη δική του, και να επιστρέψει σ' αυτή.

Άρθρο 14.

1. Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες.
2. Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί κανείς να το επικαλεστεί, σε περίπτωση δίωξης για πραγματικό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 15.

1. Καθένας έχει το δικαίωμα μιας ιθαγένειας.
2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένεια του ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

Άρθρο 16.

1. Από τη στιγμή που θα φτάσουν σε ηλικία γάμου, ο άνδρας και η γυναίκα, χωρίς κανένα περιορισμό εξαιτίας της φυλής, της εθνικότητας ή της θρησκείας, έχουν το δικαίωμα να παντρεύονται και να ιδρύουν οικογένεια. Και οι δύο έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη διάλυση του.
2. Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων.

3. Η οικογένεια είναι το φυσικό και βασικό στοιχείο της κοινωνίας και έχει το δικαίωμα της προστασίας από την κοινωνία και το κράτος.

Άρθρο 17.

1. Κάθε άτομο, μόνο του ή με άλλους, έχει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.
2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιδιοκτησία του.

Άρθρο 18.

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας, στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται η ελευθερία για την αλλαγή θρησκείας ή πεποιθήσεων, όπως και η ελευθερία να εκδηλώνει κανείς τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, μόνος ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, με τη διδασκαλία, την άσκηση, τη λατρεία και την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

Άρθρο 19.

Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.

Άρθρο 20.

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα και για ειρηνικούς σκοπούς.
2. Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε ορισμένο σωματείο.

Άρθρο 21.

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή έμμεσα, με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους.
2. Καθένας έχει το δικαίωμα να γίνεται δεκτός, υπό ίσους όρους, στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του.
3. Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας, η θέληση αυτή πρέπει να εκφράζεται με τίμιες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξάγονται περιοδικά, με καθολική, ίση και μυστική ψηφοφορία, ή με αντίστοιχη διαδικασία που να εξασφαλίζει την ελευθερία της εκλογής.

Άρθρο 22.

Κάθε άτομο, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, έχει δικαίωμα κοινωνικής προστασίας, η κοινωνία, με την εθνική πρωτοβουλία και τη διεθνή συνεργασία, ανάλογα πάντα με την οργάνωση και τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους, έχει χρέος να του εξασφαλίσει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Άρθρο 23.

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμα του, να έχει δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας και να προστατεύεται από την ανεργία.
2. Όλοι, χωρίς καμιά διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία.
3. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, που να εξασφαλίζει σ' αυτόν και την οικογένειά του συνθήκες ζωής άξιες στην

ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αμοιβή της εργασίας, αν υπάρχει, πρέπει να συμπληρώνεται με άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.

4. Καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει μαζί με άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την προάσπιση των συμφερόντων του.

Άρθρο 24.

Καθένας έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση, σε ελεύθερο χρόνο, και ιδιαίτερα, σε λογικό περιορισμό του χρόνου εργασίας και σε περιοδικές άδειες με πλήρεις αποδοχές.

Άρθρο 25.

1. Καθένας έχει δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στον ίδιο και στην οικογένεια του υγεία και ευημερία, και ειδικότερα τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη, όπως και τις απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες. Έχει ακόμη το δικαίωμα σε ασφάλιση για την ανεργία, την αρρώστια, την αναπηρία, τη χηρεία, τη γεροντική ηλικία, όπως και για όλες τις άλλες περιπτώσεις που στερείται τα μέσα της συντήρησής του, εξαιτίας περιστάσεων ανεξάρτητων από τη θέληση του.

2. Η μητρότητα και η παιδική ηλικία έχουν δικαίωμα ειδικής μέριμνας και περίθαλψης. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα αν είναι νόμιμα ή εξώγαμα, απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

Άρθρο 26.

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική

εκπαίδευση πρέπει να είναι εξασφαλισμένη για όλους. Η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι ανοικτή σε όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητες τους.

2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιακών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της Ειρήνης.

Άρθρο 27.

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαιρέται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της.

2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά συμφέροντα του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή του.

Άρθρο 28.

Καθένας έχει το δικαίωμα να επικρατεί μια κοινωνική και διεθνής τάξη, μέσα στην οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες να μπορούν να πραγματώνονται σε όλη τους την έκταση.

Άρθρο 29.

1. Το άτομο έχει καθήκοντα απέναντι στην κοινότητα, μέσα στα πλαίσια της οποίας και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.
2. Στην άσκηση των δικαιωμάτων του και στην απόλαυση των ελευθεριών του κανείς δεν υπόκειται παρά μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από τους νόμους, με αποκλειστικό σκοπό να εξασφαλίζεται η αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και να ικανοποιούνται οι δίκαιες απαιτήσεις της ηθικής, της δημόσιας τάξης και του γενικού καλού, σε μια δημοκρατική κοινωνία.
3. Τα δικαιώματα αυτά και οι ελευθερίες δεν μπορούν, σε καμιά περίπτωση, να ασκούνται αντίθετα προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30.

Καμιά διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι παρέχει σ' ένα κράτος, σε μια ομάδα ή σ' ένα άτομο οποιοδήποτε δικαίωμα να επιδίδεται σε ενέργειες ή να εκτελεί πράξεις που αποβλέπουν στην άρνηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εξαγγέλλονται σ' αυτήν.